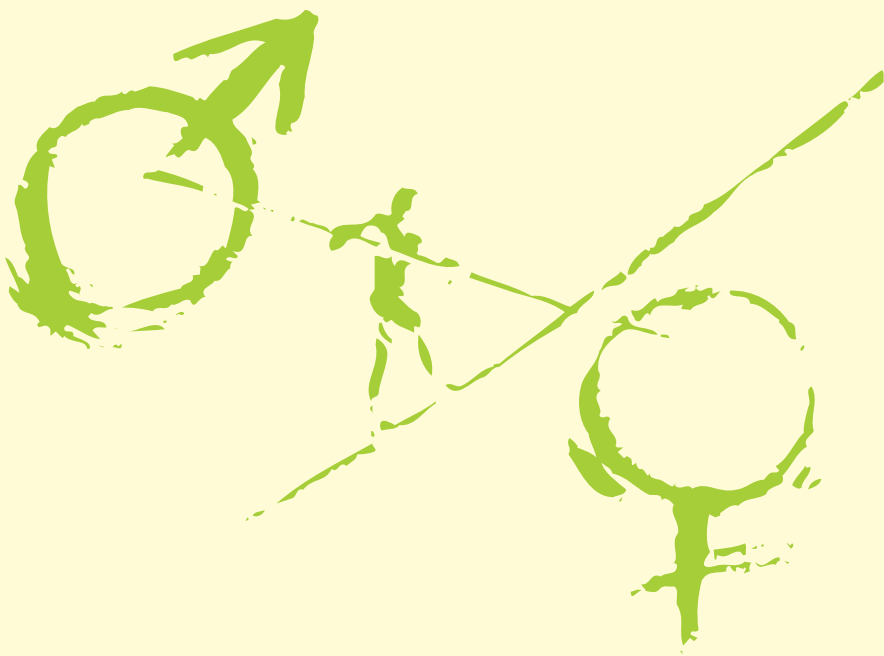

Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου (Gender budgeting): Πρακτική εφαρμογή

Εγχειρίδιο

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

**Η κατάρτιση δημόσιων
προϋπολογισμών με την οπτική του
φύλου (Gender budgeting):
Πρακτική εφαρμογή**

Εγχειρίδιο

Sheila Quinn

Απρίλιος 2009

Η συγγραφέας επιθυμεί να ευχαριστήσει όλους τους εκπροσώπους των μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που της παραχώρησαν το πληροφοριακό υλικό, και τα μέλη της Διευθύνουσας Επιτροπής για την Ισότητα μεταξύ Γυναικών και Ανδρών για την εξειδικευμένη πληροφόρηση που παρέιχαν κατά τη διάρκεια της σύνθεσης του έργου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στα μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου, και συγκεκριμένα στις Diane Elson, Elisabeth Klatzer, Regina Frey, Alisa McKay, Yolanda Jubeto, Priya Alvarez, Angela O'Hagan, Annalisa Rosselli και Thera vanOsch για τις πληροφορίες τους σχετικά με τις πρωτοβουλίες για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στις χώρες τους και την ανάδρομη πληροφόρηση που παρείχαν. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην Anne Marie Farajdi και στην Paula Hinchy της Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καθοδήγηση και την υπομονή τους.

Αγγλική και Γαλλική Έκδοση:
Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Νομικών Υποθέσεων
Συμβούλιο της Ευρώπης, 2009
F-67075 Στρασβούργο
[http:// www.coe.int](http://www.coe.int)

Εξώφυλλο: Εργαστήριο γραφικής δημιουργίας, Συμβούλιο της Ευρώπης

Ελληνική Έκδοση:
Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2009
www.isotita.gr
Προσαρμογή – Παραγωγή: SKL Integrated Marketing & Communications Services

Πρόλογος

Μια επιτυχημένη εφαρμογή της κατάρτισης των προϋπολογισμών με κριτήριο τις πολιτικές ισότητας απαιτεί πολιτική δέσμευση για την αποδοτικότερη κατανομή και χρήση των πόρων, καθώς και υψηλότερη ποιότητα και αποτελεσματικότητα των δημοσίων υπηρεσιών.

Η κατάρτιση προϋπολογισμών με βάση το φύλο αποτελεί εφαρμογή της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις οικονομικές διαδικασίες. Αυτό σημαίνει ότι σε όλα τα χρηματοδοτικά προγράμματα και σε όλες τις πολιτικές, τα έσοδα και οι δαπάνες πρέπει να αξιολογούνται και να αναδιαρθρώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ανάγκες των γυναικών λαμβάνονται υπόψη ισότιμα με εκείνες των ανδρών. Είναι δε απαραίτητο να διασφαλίζεται ότι η ανάλυση και η επίπωση του φύλου λαμβάνονται πλήρως υπόψη στην υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προϋπολογισμών.

Στη σύγχρονη διακυβέρνηση, οι πολιτικές για την ισότητα των φύλων αποτελούν εργαλεία ενίσχυσης της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο των εθνικών πολιτικών προτεραιοτήτων, ενισχύθηκε τόσο το θεσμικό πλαίσιο της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς όσο και οι μηχανισμοί παρακολούθησης της εφαρμογής ίσης μεταχείρισης.

Στη νέα προγραμματική περίοδο (ΕΣΠΑ 2007- 2013) εξασφαλίζονται πόροι για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς και τις περιφέρειες της χώρας με στόχο την ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων και την αποτελεσματική ένταξη της πολιτικής ισότητας σε όλο το πεδίο της δημόσιας δράσης.

Έτσι, στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος του Υπουργείου Εσωτερικών, ο ειδικός άξονας για την ενδυνάμωση των πολιτικών ισότητας επιδιώκει, μεταξύ άλλων, την προαγωγή της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές (gender mainstreaming) και ειδικότερα τη μελέτη και υλοποίηση της κατάρτισης προϋπολογισμών με βάση το φύλο (gender budgeting).

Με την εφαρμογή καινοτόμων εργαλείων, όπως αυτό του gender budgeting, ανοίγουμε πιο αποτελεσματικούς δρόμους, για την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας στην κοινωνία μας, κάτι που αποτελεί, άλλωστε, βασικό στόχο τόσο της εθνικής όσο και της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Θεωρούμε αναγκαία τη συνεργασία μας τόσο με το Συμβούλιο της Ευρώπης τόσο και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών και τη μεταφορά καλών πρακτικών σε ό,τι αφορά αυτό το νέο εξειδι-

κευμένο τομέα, που βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της εξέλιξης.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι δράσεις για την ισότητα των φύλων αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της αποστολής του για διαφύλαξη της δημοκρατίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Διευθύνουσα Επιτροπή για την Ισότητα Μεταξύ Γυναικών και Ανδρών ερευνά νέα μέσα και μεθόδους για την εξάλειψη των ανισοτήτων που εξακολουθούν να παρατηρούνται στην πράξη. Το Συμβούλιο της Ευρώπης επικεντρώνοντας την προσοχή του στις μεθόδους εφαρμογής της στρατηγικής του gender mainstreaming, έκρινε ότι τομέα προτεραιότητας θα πρέπει να αποτελέσει η κατάρτιση των προϋπολογισμών με βάση την οπτική του φύλου, δεδομένου του καίριου ρόλου των προϋπολογισμών ως εργαλείων πολιτικής και σχεδιασμού των κυβερνήσεων.

Ιδιαίτερης σημασίας πρωτοβουλία αποτελεί η συνδιοργάνωση από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Συμβούλιο της Ευρώπης του Υψηλού Επιπέδου Συνεδρίου με θέμα: «Κρατικοί Προϋπολογισμοί: Βασικό στοιχείο για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών» (5-6 Μαΐου 2009, Αθήνα). Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζεται η πρόσφατη έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης με τίτλο «Πρακτική Εφαρμογή της Ενσωμάτωσης της Οπτικής του Φύλου στους Κρατικούς Προϋπολογισμούς: Εγχειρίδιο Εφαρμογής», μεταφρασμένη και στην ελληνική γλώσσα, με πρωτοβουλία της ελληνικής πλευράς.

Το εγχειρίδιο αυτό εξηγεί με σαφή και ορισμένο τρόπο, με συγκεκριμένα παραδείγματα, τα βήματα που πρέπει να ακολουθούνται για την κατάρτιση των προϋπολογισμών με βάση το φύλο, προσφέροντας παράλληλα ευελικτες κατευθυντήριες γραμμές προσαρμοσμένες στις διαφορετικές συνθήκες σε κάθε κράτος χωριστά. Στόχος είναι να ευαισθητοποιηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαμόρφωση και υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αλλά και οι κοινωνικοί εταίροι και η ευρύτερη κοινωνία των πολιτών.

Πιστεύουμε ότι θα φανεί χρήσιμο και θα έχει ουσιαστική συμβολή στη διαμόρφωση των πολιτικών μας.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Μάιος 2009

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

Στόχος του Εγχειριδίου	3
Το Κοινό-Στόχος	5
Εξέλιξη της Διαδικασίας Ένταξης του Φύλου σε Όλες τις Πολιτικές	6
Δημόσιοι Προϋπολογισμοί με την Οπτική του Φύλου – Ένα Φιλόδοξο Σχέδιο	7
Περιεχόμενο του Εγχειριδίου	9

Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου στην Πράξη

Εισαγωγή.....	12
Προϋποθέσεις για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου	13
Κατανοώντας το Φύλο	14
Πολιτική Δέσμευση.....	15
Γραφειοκρατική Δέσμευση.....	15
Λειτουργική Ερμηνεία της Κυβερνητικής Πολιτικής για την Ισότητα των Φύλων.....	16
Καθημερινές Διαδικασίες με την Οπτική του Φύλου – Η Ένταξη της Διάστασης του Φύλου ως Οργανωσιακή Αλλαγή	18
Εδραϊνώντας την Ανάγκη Ύπαρξης Δεδομένων και Συστημάτων	18
Τα Τρία Στάδια της Κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου	19
Εργαλεία για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου	27
Ανάλυση των Δημόσιων Δαπανών με την Οπτική του Φύλου	27
Βασική Προσέγγιση – Ανάλυση Προκύπτοντος Οφέλους.....	29

Επέκταση της Ανάλυσης	31
Αποκτώντας Γνώση σε Θέματα Φύλου	34
Ενσωμάτωση του Φύλου ως Κατηγορίας Ανάλυσης	35

Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Διαφορετικά Επίπεδα

Κεντρική Κυβέρνηση	43
Η Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Νομοθετική Βάση	44
Σύνδεση της Κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου με τις Διαδικασίες Μεταρρύθμισης των Προϋπολογισμών	49
Ασκήσεις Δαπανών	49
Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών σε Τομεακό/Υπουργικό Επίπεδο	52
Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Περιφερειακό Επίπεδο και Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης	56
Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Προγραμματικό Επίπεδο	57
Μια Πιλοτική Πρωτοβουλία Κατάρτισης Προϋπολογισμού με την Οπτική του Φύλου	60

Ο Ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών

Εισαγωγή	63
Αυστρία – Watchgroup: Φύλο και Δημοσιονομική Πολιτική	67
Η Ομοσπονδιακή Πρωτοβουλία της Γερμανίας σχετικά με την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (BigBudget)	68
Η Πλατφόρμα για τις Επιπτώσεις ανάλογα με το Φύλο Τώρα (Plataforma Impacto de Género Ya)	70
Η Ομάδα Προϋπολογισμού των Γυναίκων του Ηνωμένου Βασιλείου (The UK Women’s Budget Group)	72
Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (The European Gender Budget Network)	74

Παραρτήματα

Γλωσσάρι	77
Πηγές	82
Δικτυακοί τόποι	82
Βιβλιογραφία	84

Εισαγωγή

Στόχος του Εγχειριδίου

Ο στόχος της παρούσας έκδοσης είναι να αποτελέσει έναν οδηγό για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Το παρόν δεν αποτελεί ένα εισαγωγικό κείμενο πρώτων βημάτων. Υπάρχουν ήδη εκδόσεις, οι οποίες αποτυπώνουν το σκεπτικό, το υπόβαθρο και την ιστορία των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου και ορισμένες από αυτές αναφέρονται προς το τέλος του εγχειριδίου, στις Πηγές.

Το εγχειρίδιο αυτό προϋποθέτει την κατανόηση του φύλου, των στόχων μιας στρατηγικής ισότητας των φύλων, των τρόπων με τους οποίους εκδηλώνεται η ανισότητα, της ανάγκης διαρθρωτικών αλλαγών ώστε να αρθούν οι μη σκόπιμες έμφυλες προκαταλήψεις, καθώς και των βασικών αρχών της ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές ως στρατηγική διευθέτησης των θεμάτων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων. Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως εργαλείο ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές δε δύναται να εφαρμοστεί χωρίς την κατανόηση στοιχειωδών θεμάτων. Η πιλοτική εφαρμογή ορισμένων δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου έχει επιφέρει μια νέα ή βαθύτερη κατανόηση για το φύλο σε όλους τους εμπλεκόμενους. Εντούτοις, η υιοθέτηση στρατηγικών κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου απαιτεί προηγούμενη εμπειρία στη διευθέτηση ζητημάτων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων. Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δεν αποτελεί, αυτή καθ' αυτή, ένα εργαλείο πρώτων βημάτων.

Το επόμενο κεφάλαιο αναφέρεται στο είδος της εμπειρίας και των συνθηκών που είναι απαραίτητες, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Τα παραπάνω αποτελούν μέρος του «Πώς γίνεται η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με

την οπτική του φύλου». Ο πειρασμός με το παρόν εγχειρίδιο θα μπορούσε να έγκειται στο να παρακάμψουμε κάποιες από τις υποενότητές του και να προχωρήσουμε κατευθείαν στο κείμενο που αναφέρεται στα ειδικά εργαλεία και στις προσεγγίσεις. Υπάρχει ουσιαστική ανάγκη ύπαρξης συγκεκριμένων εργαλείων για τα διάφορα βήματα που πρέπει να αποσαφηνίζονται. Εντούτοις, τα βασικά δεν μπορούν να παρακαμφθούν ή να αγνοηθούν. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα, εάν η πρακτική κατάρτισης ενός δημόσιου προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου σκοπεύει να προχωρήσει πέραν μιας αναλυτικής άσκησης σε μια στρατηγική ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές. Η εμπειρία όσων ασχολούνται με τα ζητήματα αυτά καταδεικνύει ότι, καθώς τα εργαλεία χρειάζονται προσαρμογή, είναι πολύ σημαντικό να επικεντρωνόμαστε στην ανάπτυξη μιας προσέγγισης λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές συνθήκες. Τα καθ' αυτά εργαλεία της ανάλυσης, της αναδιατύπωσης και της ένταξης της διάστασης του φύλου θα αναδυθούν από τη στιγμή που ο στόχος θα έχει αναγνωρισθεί.

Τι είναι η Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (Gender Budgeting);

- Είναι ένας τρόπος σύνδεσης της πολιτικής ισότητας των φύλων με τη μακροοικονομική πολιτική.
- Βασίζεται στην άποψη ότι οι προϋπολογισμοί δεν είναι ουδέτεροι ως προς το φύλο.
- Ισχύει τόσο ως προς το τμήμα των εσόδων όσο και ως προς το τμήμα των δαπανών των προϋπολογισμών.
- Αρχίζει με την ανάλυση του αντίκτυπου του προϋπολογισμού στις γυναίκες και στους άνδρες και συνεχίζει με την ένταξη του φύλου στην κατάρτιση του προϋπολογισμού.
- Είναι ένας τρόπος επίτευξης της ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές.
- Δε σημαίνει κατάρτιση **διαφορετικού** προϋπολογισμού για τις γυναίκες.
- Σημαίνει ανθρωποκεντρική κατάρτιση προϋπολογισμών.
- Σημαίνει ενδελεχή εξέταση των αποτελεσμάτων των προϋπολογισμών.
- Επιτρέπει καλύτερη στόχευση και συνεπώς καλύτερη κατανομή των δημόσιων δαπανών.
- Απαιτεί τη συμμετοχή μιας ευρύτερης ομάδας ενδιαφερομένων μερών και συνεπώς βαθαίνει τις δημοκρατικές διαδικασίες.
- Δύναται να εφαρμοστεί σε ορισμένα κονδύλια του προϋπολογισμού ή δημοσιονομικά προγράμματα.
- Ο απώτερος στόχος είναι να εφαρμόζεται μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο προσέγγιση σε όλες τις πτυχές της διαδικασίας κατάρτισης δημόσιου προϋπολογισμού, ώστε να εκπληρώνεται η ένταξη της διάστασης του φύλου.

Το Κοινό-Στόχος

Το παρόν εγχειρίδιο είναι σχεδιασμένο να χρησιμοποιείται από τους/τις υπεύθυνους/-ες που αναλαμβάνουν την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου. Οι Δημόσιοι Προϋπολογισμοί με την Οπική του Φύλου ορίζονται, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως η ένταξη της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) στις διαδικασίες κατάρτισης προϋπολογισμού.¹

«Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου αποτελεί εφαρμογή της ένταξης της διάστασης του φύλου στη διαδικασία κατάρτισης προϋπολογισμών. Πρόκειται για μια αξιολόγηση των προϋπολογισμών με την οπική του φύλου, ενσωματώνοντας την προσέγγιση του φύλου σε όλα τα επίπεδα της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και την αναδιάρθρωση τόσο των εσόδων όσο και των δαπανών, ώστε να προάγεται η ισότητα των φύλων».

Ο ορισμός του Συμβουλίου για την ένταξη της διάστασης του φύλου προσδιορίζει όλους/-ες τους/τις υπεύθυνους/-ες για την εν λόγω ένταξη, π.χ. «όσους/-ες δρουν στην εφαρμογή πολιτικών».

«Η ένταξη της διάστασης του φύλου αποτελεί την (ανα)διοργάνωση, τη βελτίωση, την ανάπτυξη και την αξιολόγηση των πολιτικών διαδικασιών, ώστε η προοπτική της ισότητας των φύλων να ενσωματωθεί σε όλες τις πολιτικές, σε όλα τα επίπεδα και στάδια, από τους δράστες στην εφαρμογή πολιτικών.»

¹ Καθώς η πρακτική της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου έχει εξελιχθεί, πολλά από τα προγράμματα δύναται να θεωρηθούν ότι δεν εμπίπτουν στον παρόντα ορισμό. Συχνά, οι προσδοκίες που σχετίζονται με τους δημόσιους προϋπολογισμούς με την οπική του φύλου είναι πολύ διαφορετικές από αυτές που αφορούν στη στρατηγική της ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming). Για παράδειγμα, σε πολλά από τα νέα ανεξάρτητα κράτη, το σημείο στο οποίο επικεντρώνεται μια εκστρατεία συνηγορίας κατάρτισης προϋπολογισμού με την οπική του φύλου είναι η διασφάλιση περισσότερων δαπανών για κοινωνικές υπηρεσίες και κοινωνική προστασία. Το Α' μέρος του βιβλίου «Πολιτική Πρωτοβουλία Κατάρτισης Δημόσιου Προϋπολογισμού με την Οπική του Φύλου» διαπραγματεύεται μια σειρά σχεδίων, τα οποία επιδιώκουν μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο προσέγγιση στις αποφάσεις που αφορούν στον προϋπολογισμό, αλλά οι οποίες για ποικίλους λόγους δε συνάδουν με μια προσέγγιση ένταξης της διάστασης του φύλου.

Για το λόγο αυτό, η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δεν πρέπει να αφεθεί στα χέρια μιας ομάδας νέων εμπειρογνομόνων, αλλά πρέπει να ζυμωθεί και εν τέλει να αγκαλιαστεί από όλους εκείνους, των οποίων η καθημερινή ενασχόληση είναι η διαμόρφωση και η εφαρμογή δημόσιων πολιτικών και υπηρεσιών. Συνεπώς, το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας θα πρέπει να υλοποιηθεί από εκλεγμένους αντιπροσώπους, δημόσιους λειτουργούς και λοιπούς δημόσιους υπαλλήλους. Η καλή διακυβέρνηση γενικότερα και η ένταξη της διάστασης του φύλου ειδικότερα απαιτούν πολύπλευρη συμμετοχή στη διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνίας των πολιτών, των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων, των κοινωνικών εταίρων, των συνδικάτων, των εμπειρογνομόνων σε θέματα ισότητας των φύλων και των ακαδημαϊκών. Πάνω από όλα, «οι συνήθεις εμπλεκόμενοι» οφείλουν να διαδράσουν με τις γυναίκες, να «κάνουν χώρο», ώστε να τις αφήσουν να συμμετέχουν και να δημιουργήσουν διαύλους μέσα από τους οποίους θα ακουστεί η φωνή των γυναικών.

Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών είναι καταλυτικός. Η πλειονότητα της πρωτοποριακής εργασίας που αφορά στους δημόσιους προϋπολογισμούς με την οπτική του φύλου έχει πραγματοποιηθεί από την κοινωνία των πολιτών. Εκεί όπου υπάρχει επιτυχημένη κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, τα πράγματα λειτουργήσαν θετικά, διότι η κοινωνία των πολιτών ανέλαβε πρωτοβουλία, στήριξε, παρείχε εμπειρογνομοσύνη και παρακολούθησε στενά την πλήρη διαδικασία.

Εξέλιξη της Διαδικασίας Ένταξης του Φύλου σε Όλες τις Πολιτικές

6

Οι αξιολογήσεις για την ένταξη της διάστασης του φύλου καταδεικνύουν κάποιους περιορισμούς και προκλήσεις (βλέπε παρακάτω πίνακα). Ορισμένοι/-ες από αυτούς/-ές που συνηγορούν υπέρ της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ανησυχούν για τη σύνδεση μεταξύ της εν λόγω κατάρτισης και της ένταξης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές. Η πρώτη, με επικέντρωση στον προϋπολογισμό –στα χρήματα– φέρνει τα ζητήματα που αφορούν στο φύλο σε μια καινούρια σφαίρα της κυβερνητικής πολιτικής. Όπως αναφέρει η Holvoet, η κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου «απελευθερώνει το φύλο

Παρατηρήσεις σχετικά με την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου

- Η στρατηγική χρειάζεται να καθοδηγείται από την κορυφή, με ισχυρή πολιτική βούληση.
- Υπάρχει ανάγκη για περισσότερη εννοιολογική αποσαφήνιση και ένα πιο συνεκτικό μήνυμα για το τι ακριβώς είναι η ένταξη της διάστασης του φύλου.
- Πολλοί/-ές από τους/τις εμπλεκόμενους/-ες στερούνται εμπειρίας, ιδιαίτερα για το φύλο και την εφαρμογή αλλαγών.
- Θεωρητικά, οι θετικές δράσεις και η ένταξη της διάστασης του φύλου αλληλοσυμπληρώνονται, όμως, στην πράξη πολύ συχνά ανταγωνίζονται.
- Συχνά, υπάρχει επικέντρωση στα μέσα και όχι στους στόχους της ισότητας των φύλων.
- Μια στρατηγική ένταξης της διάστασης του φύλου οφείλει να περιλαμβάνει σαφείς διατυπωμένους στόχους με μετρήσιμα αποτελέσματα, εντός συγκεκριμένων χρονο-διαγραμμάτων.
- Οι εκτιμήσεις των επιπτώσεων ανάλογα με το φύλο (gender impact assessments) θα πρέπει να καταστούν υποχρεωτικές και να υπάρχει επιβολή κυρώσεων όταν τα κριτήρια δεν ικανοποιούνται.

από το πεδίο των ήπιων κοινωνικών θεμάτων και το υψώνει στο επίπεδο των μακροοικονομικών» (Holvoet, 2006). Στην περίπτωση της ένταξης της διάστασης του φύλου, η αρχικά ενθουσιώδης πολιτική δέσμευση που την υιοθέτησε σχεδόν καθολικά, πριν από μια δεκαετία, δε διατηρήθηκε. Εντούτοις, παραμένει κάποια ελπίδα ότι μια εστίαση στους προϋπολογισμούς δύναται να αναβιώσει την ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές. Πράγματι, το παρόν εγχειρίδιο τοποθετεί την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στο πλαίσιο της ένταξης της διάστασης του φύλου και στο συλλογισμό ότι η ένταξη αυτή δε δύναται να πραγματοποιηθεί χωρίς να υπάρξει επικέντρωση στους προϋπολογισμούς.

Δημόσιοι Προϋπολογισμοί με την Οπτική του Φύλου – Ένα Φιλόδοξο Σχέδιο

Η έννοια της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου προκάλεσε ιδιαίτερο προβληματισμό, όταν αναδύθηκε, πριν περίπου δέκα χρόνια, ως μια εν δυνάμει παραγωγική στρατηγική

στην Ευρώπη. Πώς θα ήταν ποτέ δυνατόν η ισότητα των φύλων και οι εθνικοί προϋπολογισμοί να μιλούν την ίδια γλώσσα; Αποτελούσαν σφαίρες πολιτικής που ανήκαν σε διαφορετικούς κόσμους. Τα ζητήματα που σχετίζονταν με την ισότητα των φύλων ανήκαν στην κοινωνική πολιτική, ενώ η κατάρτιση προϋπολογισμών θεωρούνταν το αποκλειστικό προνόμιο του υπουργείου με το μεγαλύτερο κύρος, του Υπουργείου Οικονομικών. Μην έχοντας τη βαρύτητα των μεγάλων παγκοσμίων οροσήμων, οι δεσμεύσεις για την πρόωθηση της ισότητας των φύλων δεν απέκτησαν ποτέ προτεραιότητα. Από την άλλη, η οικονομική πολιτική και η επακόλουθη αναδιάρθρωση των εθνικών προϋπολογισμών, κυριαρχούν. Οι υποβόσκουσες απόψεις θέλουν τα ζητήματα του προϋπολογισμού να σχετίζονται ελάχιστα ή και καθόλου με τους προβληματισμούς της ισότητας των φύλων.

Από τότε τα πράγματα έχουν αλλάξει αρκετά. Κάποια επιτυχία έχει πραγματοποιηθεί και, σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει δημιουργηθεί ένα στερεό υπόβαθρο για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, το σχέδιο κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών ευαισθητοποιημένων ως προς τη διάσταση του φύλου έχει τεθεί σε μια νομοθετική βάση. Σε κάποιες άλλες, όπου η ένταξη της διάστασης του φύλου αποτελεί μέρος των κυβερνητικών δραστηριοτήτων, συστημάτων, διαδικασιών και εργαλείων, η αποκτηθείσα γνώση και εμπειρία εφαρμόζονται στις διαδικασίες κατάρτισης των προϋπολογισμών. Σε άλλες χώρες, υιοθετούνται πρωτοβουλίες κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, υπό τη μορφή πιλοτικών προγραμμάτων, ως μια αναγνωριστική προσπάθεια.

8

Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου είναι ένα φιλόδοξο σχέδιο. Απαιτεί σημαντικές αλλαγές στον τρόπο σκέψης και δράσης. Προϋποθέτει άνοιγμα της διαδικασίας κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σε μια ευρύτερη ομάδα ενδιαφερόμενων μερών, απαιτεί επανασχεδιασμό των προτεραιοτήτων στα ζητήματα της ισότητας, καθιστά αναγκαίο το συγκερασμό των πολιτικών δεσμεύσεων με την ανακατανομή των πόρων και επιμένει στην αναγνώριση της οικονομίας της φρο-

ντίδας, καθώς και σε μια αλλαγή του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται και υλοποιούνται οι εθνικοί προϋπολογισμοί.

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε, από την αρχή, τη φιλόδοξη φύση του σχεδίου. Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου απαιτεί πράγματι δουλειά. Ορισμένοι/-ες από αυτούς/-ές που συνηγορούν υπέρ της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου θα ήθελαν να περάσουν το μήνυμα ότι από την όλη διαδικασία, οι επίσημοι φορείς δεν πρόκειται να επιβαρυνθούν με μεγαλύτερο φόρτο εργασίας. Εντούτοις, όπως η ένταξη της διάστασης του φύλου τοποθετείται στο πλαίσιο ενός υπό εξέλιξη ανασχηματισμού, έτσι και η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ακολουθεί την ίδια λογική. Υπό αυτή την έννοια, για να πραγματοποιηθεί η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου υπάρχει η ανάγκη οποιασδήποτε οργανωτικής αλλαγής, η οποία θα οδηγήσει σε καλύτερες πολιτικές και προϋπολογισμούς που θα προάγουν την ισότητα των φύλων, καθώς και την ενδυνάμωση των γυναικών.

Περιεχόμενο του Εγχειριδίου

Η ενότητα «Πώς πραγματοποιείται η Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου» αποτελεί τον πυρήνα του εγχειριδίου. Η συγκεκριμένη ενότητα ξεκινά με τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την εφαρμογή δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Στο σύνολό τους περιγράφουν το απαραίτητο περιβάλλον για την εξέλιξη της διαδικασίας κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου – από μια αναλυτική άσκηση σε μια αποτελεσματική πολιτική δράση.

Αυτή η ενότητα, στη συνέχεια, ασχολείται με τα τρία βήματα που αφορούν στην ένταξη της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών:

- εισαγωγή με ανάλυση,
- αναδιάρθρωση των προϋπολογισμών, ώστε να επιτευχθούν αποτελέσματα όσον αφορά στην ισότητα των φύλων,
- συστηματική ενσωμάτωση του φύλου στο πλαίσιο

*Πώς
πραγματοποιείται
η Κατάρτιση
Δημόσιων
Προϋπολογισμών
με την Οπτική του
Φύλου*

όλων των διαδικασιών που αφορούν στην κατάρτιση του προϋπολογισμού.

Η ίδια ενότητα διαπραγματεύεται τα ειδικά εργαλεία, τις μεθοδολογίες και τις προσεγγίσεις. Κάνοντας μια ανασκόπηση των πρόσφατων πρακτικών που ισχύουν στην Ευρώπη, παρατηρήθηκε ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες ως προς την προσέγγιση και τα εργαλεία, τα οποία υπέστησαν ορισμένες τροποποιήσεις, ώστε να ανταποκριθούν στα τοπικά χαρακτηριστικά και στα διαφορετικά σημεία εκκίνησης. Το παρόν εγχειρίδιο επιδιώκει να παρουσιάσει μια σύνοψη όλων αυτών, καθώς και έναν αριθμό διακριτών μοντέλων και πλαισίων. Στο σύνολό τους, τα προαναφερθέντα καλύπτουν και τα τρία στάδια. Με άλλα λόγια, υπάρχουν εργαλεία/μεθοδολογίες ανάλυσης, μεθοδολογίες/πλάισια που ευθυγραμμίζουν τους προϋπολογισμούς με τους στόχους της ισότητας και μεθοδολογίες/προσεγγίσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις διαδικασίες κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών.

Το σύνολο των περιεχομένων στη συγκεκριμένη ενότητα θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα ολοκληρωμένο πακέτο ή πρόγραμμα εργασίας. Κάθε στάδιο συνδέεται με τα προηγούμενα και τα επόμενα, ενώ το έργο που παράγεται και στα τρία στάδια συμβάλλει και ενισχύει τα υπόλοιπα, όπως επίσης και τη διαδικασία στο σύνολό της.

Επιπλέον, στην ίδια ενότητα, όπως και σε άλλα σημεία του παρόντος, παρατίθενται συγκεκριμένα παραδείγματα από την Ευρώπη.

10

Η επόμενη ενότητα ασχολείται με τους δημόσιους προϋπολογισμούς με την οπτική του φύλου σε διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης ή των δαπανών. Πρόθεσή μας είναι να διερευνηθεί το είδος της εργασίας που είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί, πρωτίστως παρέχοντας απτά παραδείγματα που αφορούν σε ό,τι έχει υλοποιηθεί στα διάφορα επίπεδα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι λίγα πράγματα αναφέρονται σχετικά με την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου όσον αφορά στα έσοδα του προϋπολογισμού, πέραν κάποιας αναφοράς παραδειγμάτων.

*Δημόσιοι
Προϋπολογισμοί
με την Οπτική
του Φύλου σε
Διαφορετικά
Επίπεδα*

Ο Ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών

Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει ποικίλους ρόλους στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου – ως εμπειρογνώμονας, ως συνήγορος, ως επόπτης, ως επαγγελματίας και ως εταίρος. Τα μοντέλα οργάνωσης που έχουν υιοθετήσει διάφορες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών ποικίλλουν, όπως άλλωστε και οι στρατηγικές και τα επίπεδα εμπλοκής τους με την κυβέρνηση. Πέραν μιας γενικής προσέγγισης, η συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζει ορισμένες από αυτές τις ομάδες που δρουν στην Ευρώπη.

Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλλου στην Πράξη

Εισαγωγή

Η σύνοψη της παρούσας έκδοσης ήταν να σχεδιάσει έναν απλό, πρακτικό οδηγό για την εφαρμογή της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλλου. Πρέπει δε να αναφερθεί ευθύς εξαρχής ότι αφενός η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλλου δεν είναι απλή υπόθεση και αφετέρου δεν υπάρχει μόνο ένα εργαλείο που θα μπορούσε να ισχύσει καθολικά. Η προετοιμασία για την εν λόγω έκδοση κάνει σαφές ότι παρόμοιες προσεγγίσεις χρησιμοποιούνται σε πολλές πρωτοβουλίες, ιδιαίτερα στον τομέα της ανάλυσης. Αυτό που αναδεικνύεται από τη βιβλιογραφία είναι ότι η προετοιμασία για την ανάπτυξη μεθοδολογίας, βάσει της δέσμευσης για προώθηση της ισότητας των φύλων, είναι περισσότερο απαραίτητη από την επιδίωξη ενός ανέφικτου καθολικά αποδεκτού εργαλείου.

Το εγχειρίδιο παρουσιάζει τη διαδικασία της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλλου ως απαρτιζόμενη από τρία στοιχεία:

12

- Το πρώτο είναι μια σειρά προϋποθέσεων που είναι απαραίτητες για να συνεχιστεί η ήδη υπάρχουσα εργασία που σχετίζεται με την ισότητα των φύλων.
- Το δεύτερο καλύπτει τα τρία στάδια μέσω των οποίων εφαρμόζεται η ένταξη της διάστασης του φύλλου στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών.
- Το τρίτο είναι δείγμα των εργαλείων που έχουν χρησιμοποιηθεί σε πρωτοβουλίες που αφορούν στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλλου στην Ευρώπη.

Υπάρχει μια τάση να ανατρέχουμε κατευθείαν στα εργαλεία. Τα εργαλεία υποδηλώνουν μια δομημένη διαδικασία, μια πρακτική άσκηση με αρχή, μέση και τέλος, μια εφαρμογή τεχνικής με αυστηρά προσδιοριζόμενες παραμέτρους. Η χρήση εργαλείων για να παραχθεί μια ανάλυση ως προς το φύλο, είτε σε συγκεκριμένα σημεία του προϋπολογισμού είτε σε συνολικό επίπεδο, αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο τόσο της διαδικασίας που αφορά στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου όσο και αυτής που αφορά στην ευαισθητοποίηση/ενημέρωση ως προς το φύλο. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις για την αειφορία της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Επιπλέον, χρειάζεται να γίνει αρκετή δουλειά για την ένταξη της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών.

Και τα τρία στοιχεία του έργου που αφορά στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου απαιτούν προσοχή σε μια συνεχή βάση. Καθώς οι εθνικοί προϋπολογισμοί με τον τρόπο που αποτυπώνονται φαίνεται να έχουν μια κυκλική φύση, τέτοια θα πρέπει να είναι η δουλειά που αφορά στην κατάρτισή τους με την οπτική του φύλου.

Προϋποθέσεις για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου

Το κείμενο σε αυτή την ενότητα δε φαίνεται να αφορά στα πρακτικά εργαλεία, αλλά παρά ταύτα τα εν λόγω στοιχεία παρουσιάζονται στην ενότητα «Κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην πράξη». Η τοποθέτησή τους σε αυτή την ενότητα υπογραμμίζει μια βασική πρόταση ή συλλογισμό που υφέρπει σε όλο το βιβλίο. Ο συλλογισμός είναι ότι η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου απαιτεί θεμελιώδη εργασία. Όσοι επιθυμούν να αναλάβουν αυτό το έργο οφείλουν να διαθέτουν εμπειρία και κατανόηση του γεγονότος ότι καταπιάνονται με θέματα που αφορούν στην ισότητα των φύλων. Τα θεμελιώδη αυτά στοιχεία που παρατίθενται στο παρόν ίσως να έχουν, και σε πολλές περιπτώσεις έχουν, αναφερθεί και αναλυθεί από άλλα παρόμοια εγχειρίδια και οδηγούς.

Η ανισότητα μεταξύ των φύλων συνεχίζει να υφίσταται στην Ευρώπη. Οι γυναίκες εξακολουθούν να κερδίζουν λιγότερα, να επιβαρύνονται με την επιπλέον φροντίδα διαφόρων ατόμων, να πέφτουν θύματα σωματικής και σεξουαλικής βίας, να συναντούν εμπόδια στην ανελιξή τους στην αγορά εργασίας και να μειονεκτούν με ποικίλους τρόπους.

Κατανοώντας το Φύλο

Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο δημιουργούνται οι έμφυλες ανισότητες αποτελεί το κλειδί για την αντιμετώπιση των τρόπων με τους οποίους εκδηλώνονται. Η γνώση του τρόπου με τον οποίο το φύλο και οι σχέσεις των φύλων είναι δομημένες και διαιωνίζονται στην κοινωνία, στα θεσμικά όργανα και στις διαδικασίες που ακολουθεί η κυβέρνηση, καθώς και ότι απαιτείται μια προσέγγιση ένταξης της διάστασης του φύλου –αν θέλουμε να διευθετήσουμε το ζήτημα της ανισότητας των φύλων και να εργαστούμε για μια ισότιμη κοινωνία–, αποτελούν ένα καλό σημείο εκκίνησης. Ειδικά προγράμματα για γυναίκες, ενώ παρέχουν ένα πλαίσιο πρόνοιας ή στήριξης σε ένα συγκεκριμένο τομέα, διαφαίνεται ότι δεν είναι επαρκή. Μια προσέγγιση που αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως προβληματικές στο πλαίσιο μιας κυβερνητικής πολιτικής, όπου η επιτυχία προσμετράται με τον αριθμό των γυναικών που συμμετέχουν σε αυτά τα ειδικά προγράμματα, είναι από τη σύλληψή της θεμελιακά αδύναμη.

Στο πλαίσιο της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, όπου το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στον προϋπολογισμό ως εργαλείο μακροοικονομικής πολιτικής, η κατανόηση του ρόλου των γυναικών στη μη αμειβόμενη οικονομία της φροντίδας, καθώς και η σχέση της οικονομίας της φροντίδας με την οικονομία της αγοράς, είναι θεμελιώδης για την αναδιάρθρωση των πολιτικών και των ορίων των προϋπολογισμών.

14

Η γνώση από τις πρωτοβουλίες κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου καταδεικνύει ότι η έλλειψη ευαισθητοποίησης ως προς τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες αποτελεί ακόμα σημαντικό πρόβλημα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για κυβερνητικά μέτρα. Η GenderAlp, μια διακρατική πρωτοβουλία κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, χαρακτηρίζει αυτή την έλλειψη ευαισθητοποίησης

ως «ένα από τα πιο δύσκολα καθήκοντα και μια σημαντική πρόκληση», ενώ η πρωτοβουλία του Μονάχου αναφέρει την έλλειψη δεξιοτήτων όσον αφορά στην ανάλυση των επιπτώσεων των υπηρεσιών σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους.

Πολιτική Δέσμευση

Από την Παγκόσμια Διάσκεψη του Πεκίνου το 1995, η ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές υιοθετήθηκε σχεδόν καθολικά ως η στρατηγική μέσω της οποίας θα πραγματοποιούνταν η ισότητα των φύλων. Η διαμόρφωση μιας στρατηγικής αποτελεί μόνο το πρώτο βήμα της πολιτικής δέσμευσης. Η πολιτική καθίσταται ανίσχυρη, εκτός και αν υπάρχει συνειδητή και συστηματική παρακολούθησή της. Η αυθεντική πολιτική δέσμευση αναλαμβάνεται από την πολιτική ηγεσία και παρακολουθείται στενά, το οποίο σημαίνει ότι αποκτάται ένα όραμα και διασφαλίζεται ότι η δέσμευση που έχει αναληφθεί για την ισότητα των φύλων παραμένει σε μια μακροπρόθεσμη ημερήσια διάταξη. Αυτό που χρειάζεται είναι πολιτική βούληση, η οποία θα αποτυπώνεται με σαφείς στόχους περί ισότητας των φύλων και θα μεταφράζεται σε επιτεύξιμα αποτελέσματα.

Αυτή η ανάγκη διαμορφώθηκε από την εμπειρία διαφόρων χωρών. Το Υπουργείο Ισότητας της Ισπανίας αναφέρει ότι «πέραν των καλών προθέσεων η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δεν είναι εφικτή χωρίς τις εκ των άνωθεν πολιτικές προσπάθειες». Στην Αυστρία, ο Dr. Elfriede Fritz του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών γράφει ότι η νομοθετική βάση για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου υπάρχει, «αλλά η εφαρμογή χρειάζεται πολιτική βούληση».

Γραφειοκρατική Δέσμευση

Στο πλαίσιο της δομής των υπουργείων και των κυβερνητικών υπηρεσιών, η διαχειριστική ευθύνη επαφίεται στους κρατικούς υπάλληλους σε διάφορα στάδια αρχαιότητας. Σε ένα περιβάλλον φόρτου εργασίας και πιεστικών χρονοδιαγραμμάτων πρέπει να τίθενται προτεραιότητες. Η ισότητα δε θεωρείται βασική εργασία αλλά ένας συγκεκριμένος διαφορετικών πραγμάτων και, συνεπώς, επιπρόσθετη εργασία.

Μια έκθεση από τη Σουηδία υπογραμμίζει τη δυσκολία των διευθυντικών στελεχών και των αξιωματούχων να

πεισούν και να κατανοήσουν το λόγο για τον οποίο οι διαφορετικές προσεγγίσεις της ένταξης της διάστασης του φύλου θα πρέπει να αποτελέσουν μέρος αυτού που θεωρούν ως βασική τους εργασία. Όταν οι συντονιστές επί των ζητημάτων ισότητας των φύλων εμπλέκονται ή όταν σχεδιάζεται κατάρτιση για θέματα φύλου, γίνεται προσπάθεια να προβληθεί ότι η ένταξη της διάστασης του φύλου προσδίδει προστιθέμενη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα και επιτρέπει περισσότερο στοχευμένα αποτελέσματα. Για να αλλάξει η προοπτική και να αναγνωρίζεται η ένταξη της διάστασης του φύλου ως βασική δραστηριότητα χρειάζεται δέσμευση και ηγεσία. Η έκθεση της Νορβηγίας όσον αφορά στην εργασία που γίνεται για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως μέρος του Νορβηγικού σχεδίου, συμπεραίνει ότι το έργο που πραγματοποιείται στους υφιστάμενους φορείς και άφορα στην ισότητα των φύλων «θα πρέπει να προωθείται και να επικοινωνείται σταθερά στο διοικητικό διάλογο».

Είναι σημαντικό η εθνική πολιτική για την ισότητα των φύλων να ερμηνεύεται, ώστε να προσαρμόζεται στη συγκεκριμένη λειτουργία κάθε κυβερνητικού φορέα και τμήματος. Ο βαθμός στον οποίο μια κρατική πολιτική για την ισότητα των φύλων είναι λειτουργική μπορεί να μετρηθεί με το εάν μια στρατηγική εφαρμογής ακολουθείται από συγκριτική αξιολόγηση, στόχους και δείκτες, προκειμένου να καταγράφεται η πρόοδος που σημειώνεται.

*Λειτουργική
Ερμηνεία της
Κυβερνητικής
Πολιτικής για
την Ισότητα των
Φύλων*

16

Οι στόχοι που τίθενται σε εθνικό επίπεδο πρέπει να συγκεκριμενοποιούνται. Πώς είναι δυνατό οι κυβερνητικοί φορείς να συμβάλουν στους στόχους της ισότητας των φύλων, εάν οι στόχοι αυτοί αρθρώνονται μόνο σε παγκόσμιο επίπεδο; Στην Ιρλανδική πρωτοβουλία για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, αναφέρθηκε ο τρόπος με τον οποίο η οικονομική πολιτική της Ιρλανδίας αποτυπώθηκε λεπτομερώς στη λειτουργία του Συμβουλίου Επιχειρήσεων της Κομητείας Roscommon (Roscommon County Enterprise Board), ενώ δε συνέβη το ίδιο με την πολιτική του Κράτους για την ισότητα των φύλων. Παρομοίως, η δημιουργία τοπικών δεικτών συγκριτικής αξιολόγησης, όπως το παράδειγμα της πρωτοβουλίας της Σιένα για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, είναι πιο ουσιαστική από την αναφορά εθνικών δεδομένων.

Η Σκάλα (The Ladder)

– Διαδικασία για Αειφόρο Ένταξη της Διάστασης του Φύλου JamStod, Σουηδία

Σε μια παρουσίαση στο Συμβούλιο της Ευρώπης το 2007 (7η συνάντηση του Άτυπου Δικτύου για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου [Informal Network on Gender Mainstreaming]), η Ann Boman, η Πρόεδρος της JamStod, εξηγεί ότι «η Σκάλα δημιουργήθηκε για να αποτελέσει ένα εργαλείο που να αποτυπώνει την πολυπλοκότητα του έργου που σχετίζεται με την ένταξη της διάστασης του φύλου».

Τα 8 σκαλοπάτια/βήματα της Σκάλας είναι τα ακόλουθα:

- **Βήμα 1: Βασική Κατανόηση**

Το προσωπικό εκπαιδεύεται σε θέματα που αφορούν στο φύλο και στην ισότητα των φύλων και ιδιαίτερα σε σχέση με την Εθνική Πολιτική για την ισότητα των φύλων.

- **Βήμα 2: Εξέταση των Συνθηκών**

Αυτό το στάδιο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια άσκηση οραματισμού μέσω της οποίας το προσωπικό διερευνά τα χαρακτηριστικά ενός οργανισμού που προάγει την ισότητα των φύλων, εξετάζοντας τα οφέλη στη λειτουργία του οργανισμού και στις ομάδες στόχους που εξυπηρετεί.

- **Βήμα 3: Σχεδιασμός και Οργάνωση**

Αυτό το βήμα πραγματοποιείται υπό την καθοδήγηση της ανώτατης διοίκησης μέσω της ανάπτυξης μιας στρατηγικής που θα περιλαμβάνει σαφείς στόχους και θα υπόκειται σε κατάλληλους ελέγχους.

- **Βήμα 4: Δημιουργία Καταλόγου**

Πρόκειται για μια άσκηση απογραφής κατά την οποία καταγράφονται οι δραστηριότητες του οργανισμού και λαμβάνονται αποφάσεις για τους τομείς που χρειάζονται βελτίωση.

- **Βήμα 5: Έρευνα και Ανάλυση**

Χρήση των αποτελεσμάτων του καταλόγου ως βάση για την ανάλυση της ισότητας των φύλων στις δραστηριότητες του οργανισμού.

- **Βήμα 6: Διαμόρφωση Στόχων και Μέτρων**

Ο οργανισμός προετοιμάζει ένα σχέδιο δράσης διαμορφώνοντας στόχους, δείκτες και μέτρα, για να προβεί σε δραστηριότητες που προάγουν την ισότητα των φύλων.

- **Βήμα 7: Εφαρμογή των Μέτρων**

Ο οργανισμός εφαρμόζει τα μέτρα που απαιτούνται, ώστε να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων στις δραστηριότητές του.

- **Βήμα 8: Αξιολόγηση του Αποτελέσματος**

Αναλαμβάνεται μια διαδικασία αξιολόγησης, ώστε να γίνει κατανοητό τι έχει επιτευχθεί, τι έχει αποκτηθεί ως γνώση, ποιες ήταν οι προκλήσεις, ποιοι είναι οι τομείς που χρειάζονται βελτίωση κ.τ.λ.

Το πλήρες Εγχειρίδιο για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου είναι διαθέσιμο στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/574/a/81982>

Η ένταξη της διάστασης του φύλου απαιτεί αλλαγή. Αλλαγή σημαίνει τα πράγματα να γίνονται διαφορετικά. Εν μέρει, αλλαγή σημαίνει ότι τα ζητήματα φύλου θα αποτελέσουν μέρος των οργανωσιακών διαδικασιών. Σημαίνει, επίσης, και την πρόσθεση νέων διαδικασιών. Αυτή η εργασία των αλλαγών έχει χαρακτηριστεί ως οργανωσιακή αλλαγή ή εργασία ανάπτυξης. Η πόλη Graz στην Αυστρία δηλώνει ότι «πάνω από όλα η ένταξη της διάστασης του φύλου θα πρέπει να αναγνωριστεί ως διαχειριστικό εργαλείο της οργανωσιακής ανάπτυξης... στόχος του οποίου είναι η αλλαγή των δομών και των διαδικασιών εντός του οργανισμού».

Η Σουηδία και η Νορβηγία είναι πολύ δυνατές στην παρουσίαση της ένταξης της διάστασης του φύλου και της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, ως μέσα οργανωσιακής ανάπτυξης. Στη Σουηδία, μια επιτροπή υποστήριξης της ένταξης της διάστασης του φύλου (JämStöd) εκπόνησε ένα ολοκληρωμένο σύστημα εργαλείων και μεθόδων –«The Ladder» (Η Σκάλα)– με το σκεπτικό ότι η ένταξη της διάστασης του φύλου απαιτεί οργανωσιακή ανάπτυξη. Η Πρόεδρος της JämStöd's υποστηρίζει ότι, σε περιπτώσεις που δεν έχει υιοθετηθεί συστηματική προσέγγιση, η ένταξη της διάστασης του φύλου είναι αδύνατο να ριζώσει.

Σημαντικές δυσλειτουργίες στη συλλογή δεδομένων και στη διαχείριση συνεχίζουν να παρεμποδίζουν μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο ανάλυση. Ακόμα και η πιο απλή άσκηση καταγραφής του φύλου των ωφελουμένων των κυβερνητικών υπηρεσιών, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν πραγματοποιείται. Η έλλειψη δεδομένων οφείλεται στο γεγονός ότι οι διαχωρισμοί βάσει φύλου δεν αναγνωρίζονται πέραν των στατιστικών υπηρεσιών.

18

Αλλά τα έμφυλα δεδομένα είναι κάτι περισσότερο από τη συλλογή στοιχείων που αφορούν σε διαχωρισμούς βάσει φύλου. Για παράδειγμα, είναι συχνά δύσκολο να προσδιορίσουμε, από τις στατιστικές για την απασχόληση και το εργατικό δυναμικό, τη φύση και την ποιότητα της απασχόλησης και το πού μπορούν πιθανά να υπάρχουν ανισότητες. Αυτού του είδους η ανάλυση απαιτεί στατιστικές σε σχέση με την πρόσβαση, το διαχωρισμό εργασίας, το είδος των συμβάσεων, τις αμοιβές, την ευελιξία του ωραρίου κ.τ.λ. Η ΔΟΕ (ILO) έχει υπογραμμίσει την έλλειψη στατιστικών για τις γυναίκες στις επιχειρήσεις.

*Καθημερινές
Διαδικασίες
με την Οπτική
του Φύλου – Η
Ένταξη της
Διάστασης
του Φύλου ως
Οργανωσιακή
Αλλαγή*

*Εδραιώνοντας
την Ανάγκη
Ύπαρξης
Δεδομένων και
Συστημάτων*

Η εργασία των στατιστικολόγων και των διαμορφωτών πολιτικών παραμένει να πραγματοποιηθεί σε διαφορετικούς τομείς. Η συνεργασία είναι απαραίτητη εάν οι στατιστικολόγοι θέλουν να κατανοήσουν το είδος των δεδομένων που χρειάζονται οι διαμορφωτές πολιτικών για να μπορούν να στοχεύουν καλύτερα τις πολιτικές τους. Παρομοίως, οι στατιστικολόγοι είναι ευαισθητοποιημένοι ως προς τις προκλήσεις συλλογής ευαίσθητων δεδομένων, τα οποία δε γνωρίζουν οι διαμορφωτές πολιτικών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου η νομοθεσία που αφορά στην ένταξη της διάστασης του φύλου και/ή την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου έχει τεθεί σε ισχύ, υπάρχουν διατάξεις που ορίζουν τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων που είναι διαχωρισμένα κατά φύλο και ιδίως για τη διερεύνηση του εύρους των απαιτούμενων δεδομένων, έτσι ώστε να υπάρχει μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο ανάλυση.

Τα Τρία Στάδια της Κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου

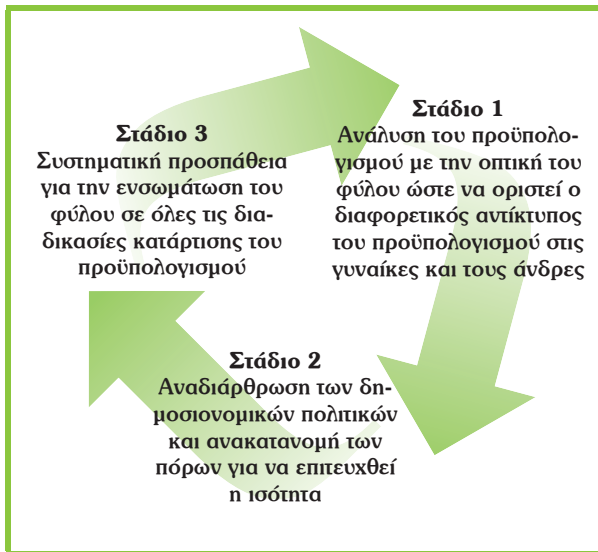
Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου έχει προσεγγιστεί από διαφορετικές σκοπιές, μέσα από διαφορετικά συγκείμενα και βάσει διαφοροποιημένων προσδοκιών. Η σχετική βιβλιογραφία παρουσιάζει μια ποικιλία προσεγγίσεων ως προς τη φύση της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Αυτό είναι αναμενόμενο, δεδομένου ότι πρόκειται για μια νέα προσέγγιση, η οποία διαδόθηκε πολύ γρήγορα. Κάτι που είναι ιδιαίτερος σημαντικό να παρατηρήσει κανείς είναι η ποσότητα του έργου που έχει παραχθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη και το οποίο συνέβαλε στην επιτάχυνση των εξελίξεων στο συγκεκριμένο τομέα. Είναι καιρός να οικοδομήσουμε πάνω σε αυτή την «ορμή» που έχει δημιουργηθεί, να στηρίξουμε τις υπάρχουσες προσπάθειες και να ευθαρρύνουμε νέες, να εμπλαθύνουμε στην πρακτική της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως στρατηγική ένταξης της διάστασης του φύλου.

Πώς, λοιπόν, προβαίνουμε στην «κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου;». Βάσει του ορισμού που δόθηκε στην πρώτη Ενότητα και ο οποίος θεωρεί ότι η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την

οπική του φύλου αποτελεί εργαλείο για την ένταξη της διάστασης του φύλου, η λογική προτείνει ότι η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου περιλαμβάνει τρία σαφή στάδια δραστηριοτήτων, όπως αυτά αποτυπώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

- Στάδιο 1 – Ανάλυση του προϋπολογισμού από την οπτική του φύλου
- Στάδιο 2 – Αναδιάρθρωση του προϋπολογισμού βάσει της ανάλυσης ως προς το φύλο
- Στάδιο 3 – Ένταξη της διάστασης του φύλου ως κατηγορίας ανάλυσης στις διαδικασίες κατάρτισης προϋπολογισμού

Τα Τρία Στάδια της Κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου

Το στάδιο 1 είναι το απαραίτητο πρώτο βήμα. Σε πρώτη φάση είναι πολύ χρήσιμο να καταδεικνύεται ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες επηρεάζονται από τους προϋπολογισμούς και ότι επηρεάζονται διαφορετικά· ότι, ενώ οι οικονομολόγοι και οι υπεύθυνοι των οικονομικών

Στάδιο 1

έχουν να κάνουν με νομισματικές μεταβλητές και οικονομικά σύνολα, το τελικό προϊόν των προϋπολογισμών είναι υπηρεσίες, μεταφορές κονδυλίων και μισθοί που αφορούν σε ανθρώπους. Το πρώτο επίπεδο της ανάλυσης είναι να παράγει μια έκθεση διαχωρισμένη κατά φύλο όσον αφορά στους τελικούς χρήστες ή αποδέκτες των προγραμμάτων του προϋπολογισμού. Εμβαθύνοντας περισσότερο με την οπτική του φύλου, η ανάλυση μπορεί να καταδείξει τα ακόλουθα:

- α)** το βαθμό στον οποίο ο προϋπολογισμός έχει ικανοποιήσει τις ανάγκες των αποδεκτών,
- β)** πώς οι έμφυλες ανάγκες και οι ρόλοι των αποδεκτών συμβάλλουν στο επίπεδο της ικανοποίησης,
- γ)** τις προκλήσεις και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα μέλη των ομάδων-στόχων που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες,
- δ)** το βαθμό στον οποίο ο προϋπολογισμός έχει μειώσει, επιδεινώσει ή έχει αφήσει αμετάβλητη την ανισότητα μεταξύ των φύλων,
- ε)** τη σχέση –ή τις περισσότερες φορές τη διάσταση– μεταξύ των εξαγγελθέντων πολιτικών –ιδιαιτέρως των πολιτικών για την ισότητα των φύλων– και των δημοσιονομικών αποφάσεων,
- στ)** το λόγο για τον οποίο ο προϋπολογισμός θα πρέπει να λάβει υπόψη του την διαφοροποίηση στα ποσοστά συμμετοχής των ανδρών και των γυναικών στην οικονομία της φροντίδας.

Βασιλεία - Μελέτη Κατάρτισης Δημόσιου Προϋπολογισμού με την Οπτική του Φύλου

Το Καντόνι της Βασιλείας στην Ελβετία ενέκρινε και χρηματοδότησε μια μελέτη με στόχο την επέκταση και τη βελτίωση της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη BASS. Η μελέτη δημοσιεύτηκε το 2003. Σε αυτή την περίπτωση, η ανάλυση αφορούσε αποκλειστικά στον προϋπολογισμό αυτό καθ' αυτό και όχι στις περικοπές του. Η ανάλυση των δεδομένων που σχετίζονταν με το διαχωρισμό βάσει φύλου οδήγησε σε μια σημαντική εξέταση της έννοιας της μέτρησης του οφέλους των δημόσιων δαπανών.

Η ανάλυση της Βασιλείας είναι μια από τις ελάχιστες πρωτοβουλίες κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην Ευρώπη, η οποία περιλαμβάνει μια σε βάθος εξέταση του αντίκτυπου των αποφάσεων που λαμβάνονται κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού στη μη αμειβόμενη εργασία. Ενώ ολόκληρη η βιβλιογραφία

Πίνακας μη αμειβόμενης εργασίας κατοίκων της Βασιλείας με ή χωρίς παιδιά κάτω των 15 το 2000 (ώρες ανά έτος και ανά εργαζόμενο/-η)

Άτομο με/χωρίς παιδιά και είδος μη αμειβόμενης εργασίας		Άνδρες & Γυναίκες	Γυναίκες	Άνδρες
		Ώρες ανά άτομο και ανά έτος		
Με παιδιά κάτω των 15	Οικιακά	1,184	1,738	582
	Παροχή φροντίδας	719	901	522
	Σύνολο	2,639	2,639	1,103
Χωρίς παιδιά κάτω των 15	Οικιακά	959	1.130	761
	Παροχή φροντίδας	316	371	254
	Σύνολο	992	1,167	788
Άτομα με παιδιά έναντι ατόμων χωρίς παιδιά (=100%)	Οικιακά	123.4	153.8	76.4
	Σύνολο	191.9	226.1	140.1

Πηγή: Schweizerische Arbeitskräfteerhebung (SAKE) 2000 (Υπολογισμοί: A. Pfeifer & M. Madoerin)

που αφορά στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου υπογραμμίζει την ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη η συγκεκριμένη πυκνή, υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις στο να φτάσει κάποιος σε αυτό το επίπεδο της ανάλυσης. Η έλλειψη δεδομένων για τη χρήση του χρόνου είναι μια από τις προκλήσεις, όπως και η εθελουφλία των επίσημων αρχών για ό,τι θεωρείται μη αγοραία παραγωγή.

22

Η ανάλυση ξεκίνησε με την ανάδειξη της οικονομικής σημασίας της μη αμειβόμενης εργασίας σε σχέση με την κοινωνική οικονομία και συνέχισε με τη μελέτη του τρόπου που επηρεάζεται από τις δημοσιονομικές αποφάσεις. Αυτό επιτεύχθηκε με τη χαρτογράφηση της μη αμειβόμενης εργασίας, με την πρόνοια του κράτους και την παροχή φροντίδας.

Ο στόχος του Σταδίου 2 είναι η αναδιάρθρωση του προϋπολογισμού, ώστε να λάβει υπόψη το φύλο. Όπου η ανάλυση καταδεικνύει ότι οι πόροι του προϋπολογισμού δεν έχουν κατανεμηθεί με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη του το φύλο, απαιτείται ανταπόκριση από πλευράς

Στάδιο 2

Πίνακας μη αμειβόμενης εργασίας και δημοσίων δαπανών στο Καντόνι της Βασιλείας (2000)

		ΦΡΑΓΚΑ (x1 εκ.)	ΦΡΑΓΚΑ (x1 εκ.) γυναικεία μη αμειβόμενη εργασία
Υπηρεσία που παρέχεται από το νοικοκυριό και θεωρείται μη αμειβόμενη εργασία	Οικιακά στο Καντόνι της Πόλεως της Βασιλείας	4,238.5	2,777.8
	Παροχή φροντίδας (εντός του νοικοκυριού)	922.0	591.2
	Υπηρεσίες προσφερόμενες σε γείτονες, φίλους, συγγενείς	224.0	145.1
	Εθελοντικές δραστηριότητες	295.4	99.5
	Σύνολο	5,679.9	3,613.7
Δημόσιες δαπάνες του Καντονιού της Πόλης της Βασιλείας	Δαπάνες προσωπικού (νοσοκομεία)	502.0	
	Δαπάνες προσωπικού (νηπιαγωγεία, δημόσια σχολεία, επαγγελματικός προσανατολισμός, επιμόρφωση)	179.1	
	Σύνολο δαπανών προσωπικού (όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι του Καντονιού της Βασιλείας)	1,637.3	
	ΣΥΝΟΛΟ	3,690.8	

Πηγή: Gleichstellungsbuero, Stat. Amt und Frauenrat des Kantons Basel-Stadt (ed.) (2003): Der kleine Unterschied in den Staatsfinanzen, Geschlechterdifferenzierte Rechnungsanalysen im Kanton Basel-Stadt, σελ. 127.

του προϋπολογισμού, προκειμένου να αντιμετωπίζει την ανισότητα. Οπουδήποτε η κατανομή πόρων του προϋπολογισμού δε συνάδει με τις πολιτικές της κυβέρνησης που προάγουν την ισότητα των φύλων, απαιτείται ευθυγράμμιση. Από τη στιγμή που γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει διαφορετικός αντίκτυπος στις γυναίκες από ό,τι στους άνδρες, δημιουργείται υποχρέωση να ενσωματωθεί το φύλο ως κατηγορία ανάλυσης εντός των δημοσιονομικών διαδικασιών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αναδιάρθρωση μπορεί και να σημαίνει ανάληψη θετικών δράσεων, μια προσωρινή επιπρόσθετη δαπάνη που να στοχεύει στην επίλυση του συγκεκριμένου προβλήματος.

Εντούτοις, προσωρινές ή άπαξ λύσεις δε διευθετούν το θεμελιώδες εύρημα της ευαισθητοποιημένης ως προς το φύλο ανάλυσης, που δεν είναι άλλο από το ότι οι προϋπολογισμοί δεν είναι ουδέτεροι ως προς το φύλο. Η αποδοχή του έμφυλου αντίκτυπου των προϋπολογισμών απαιτεί αλλαγή της πορείας του τρόπου χρηματοδότησης, ώστε να υπάρχει διόρθωση της ανισότητας σε μόνιμη βάση και να γίνεται καλύτερη στόχευση των αναγκών που πρέπει να καλύπτουν οι δαπάνες του προϋπολογισμού.

Στάδιο 3

Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δεν αφορά μόνο στο περιεχόμενο των προϋπολογισμών. Αφορά, επίσης, στις διαδικασίες που εμπλέκονται στην κατάρτισή τους. Σχετίζεται με τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις, γίνονται οι υποθέσεις, όπως επίσης με το ποιος παίρνει τις αποφάσεις και ποιος τις επηρεάζει αλλά και τίνος η επιρροή παρεμποδίζεται. Η προώθηση της ισότητας των φύλων απαιτεί την αλλαγή των δομών και των διαδικασιών που φαίνεται να υποδαυλίζουν ή (ακούσια) να προάγουν την ανισότητα. Το σύστημα που υποστηρίζει ότι είναι ουδέτερο ως προς το φύλο, αλλά στην πραγματικότητα εθελουφλεί για αυτό και κινδυνεύει από την έμφυλη μεροληψία, οφείλει να μεταμορφωθεί και να ευαισθητοποιηθεί ως προς το φύλο, ενώ παράλληλα να ανταποκρίνεται στις έμφυλες ανάγκες. Αυτό είναι το καθήκον του Σταδίου 3, της ένταξης της διάστασης του φύλου, και είναι αυτό που χρειάζεται, ώστε το έργο που παρήχθη κατά τα Στάδια 1 και 2 να μη χαθεί μετά το πέρας της άσκησης. Η ένταξη της διάστασης του φύλου δεν είναι μια άσκηση που γίνεται άπαξ. Η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου αποτελεί συνεχή δέσμευση για την κατανόηση του φύλου, η οποία περιλαμβάνει ανάλυση και διαβούλευση, συνεχείς προσαρμογές του προϋπολογισμού, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι εξελισσόμενες ανάγκες των ανδρών και των γυναικών, των αγοριών και των κοριτσιών.

Ανδαλουσία

Τον Οκτώβριο του 2007, η Επιτροπή Αντικτύπου του Προϋπολογισμού στο Φύλο (Budget Gender Impact Commission) της Αυτόνομης Περιφέρειας της Ανδαλουσίας δημοσίευσε την τρίτη επίσημη έκθεσή της. Το μακροσκελές και λεπτομερές έγγραφο προαναγγέλλει δύο σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση του έργου που πραγματοποιείται στην Περιφέρεια και αφορά στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου:

- η πρώτη είναι το σχέδιο να περιλαμβάνει την οπτική του φύλου στην κατάρτιση του προϋπολογισμού και όχι μόνο κατά το στάδιο της αξιολόγησης,
- η δεύτερη είναι να δημιουργηθεί μια μόνιμη γραμματεία, η οποία θα επιτρέψει στην Επιτροπή μεγαλύτερη ευελιξία στη δημιουργία κινήτρων, στη διαχείριση και στο συντονισμό.

Η έκθεση σκιαγραφεί, επίσης, μια εξέλιξη στη μεθοδολογία, την οποία αποκαλεί Σχέδιο G+. Βασικό στοιχείο του G+ είναι ένα σύστημα ταξινόμησης, το οποίο δίνει προτεραιότητα σε εκείνα τα προγράμματα του προϋπολογισμού που σχετίζονται με την προώθηση της ισότητας των φύλων. Τέσσερα κριτήρια χρησιμοποιούνται για να επιλεγούν προγράμματα, τα οποία:

- παρέχουν δυνατότητα για μετασχηματισμό
- δύνανται να έχουν μεγάλης κλίμακας αντίκτυπο
- έχουν τη δυνατότητα να μειώνουν την ανισότητα μεταξύ των φύλων, και
- σχετίζονται με την απασχόληση στη διοίκηση της Περιφέρειας.

Κάθε πρόγραμμα κατατάσσεται όπως καταδεικνύεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Κλίμακα G+

	Ευαισθητοποίηση ως προς το Φύλο	
Συνάφεια	Ναι	Όχι
Χαμηλή	g1 Προγράμματα που επηρεάζουν άτομα και είναι κυρίως εσωτερικής ή λειτουργικής φύσης	g1 Προγράμματα, τα οποία δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο σε άτομα και έχουν χαμηλή ή ανύπαρκτη έμμεση επίδραση
Μέση	G Προγράμματα χαμηλού αντίκτυπου, περιορισμένης δυνατότητας για μετασχηματισμό ή μειωμένης λειτουργικής συνάφειας	
Υψηλή	G+ Προγράμματα σημαντικού ενδιαφέροντος λόγω της δυνατότητας που παρέχουν για μετασχηματισμό, του αντικτύπου τους και της αναγνωρισμένης συνάφειάς τους	

Ανδαλουσία

Η διαδικασία της βαθμολόγησης ολοκληρώνεται μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας, περιλαμβάνοντας την εισροή πληροφοριών από το σύνολο των διοικητικών κέντρων για όλα τα θέματα που αφορούν στον προϋπολογισμό, αντικειμενική πληροφόρηση για τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό, καθώς και συμβολή της ακαδημαϊκής κοινότητας. Το βήμα αυτό ακολουθείται από την ταυτοποίηση δεικτών, την εκπόνηση μελετών, τον καθορισμό στρατηγικών στόχων και δράσεων, καθώς και την ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης και παρακολούθησης.

Η εισαγωγή της βελτιωμένης μεθοδολογίας και οι οργανωσιακές ρυθμίσεις για την υποστήριξή της έχουν ως στόχο τη σταδιακή μετάβαση σε ένα σύστημα ανάλυσης, το οποίο θα μπορεί δυνητικά να τυποποιηθεί στο πλαίσιο των καθημερινών λειτουργιών του κάθε φορέα, θα βασίζεται σε σαφή και απλά κριτήρια, ενώ θα παραμένει ευέλικτο και ανοικτό στις συγκεκριμένες αναλυτικές ανάγκες του καθενός από αυτά τα κέντρα. Όσον αφορά στη διοικητική και συντονιστική δομή του, το σχέδιο χαρακτηρίζεται ως καινοτόμο, «μια ρήξη στις παραδοσιακές προσεγγίσεις, ενσωματώνοντας νέες συνθέσεις και αξίες». Πιο συγκεκριμένα, καλύπτει τα ακόλουθα σημεία:

- νέες μαθησιακές διαδικασίες,
- αλλαγή αξιών, προτεραιοτήτων και στερεοτύπων,
- προσβάσιμη τεχνική βοήθεια,
- μια εσωτερική εκστρατεία ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης,
- κατάρτιση, και
- προσπάθεια επίτευξης βραχυπρόθεσμων αποτελεσμάτων που θα ενισχύουν τη δυναμική αλλαγή.

Γενικότερα, δύναται να χρησιμοποιηθεί ώστε να αλλάξει η τρέχουσα κατάσταση, να εισαχθεί η οπτική του φύλου σε όλα τα καθημερινά συστήματα και διαδικασίες – και όχι απλά για να ενσωματωθεί η διάσταση του φύλου. Η διαδικασία αλλαγής που εξαγγέλλεται φαίνεται να υποστηρίζει την αναγνώριση των εγγενών περιορισμών στις τρέχουσες διαδικασίες να διαχειρίζονται τις έμφυλες ανισότητες και διαφορές.

Εντούτοις, υπάρχει ένα σημείο, το οποίο φαίνεται να λείπει και δεν είναι άλλο από τη διαβούλευση με τους χρήστες των υπηρεσιών, τις γυναίκες. Υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας μιας δεξαμενής σκέψης από ειδικούς επί θεμάτων φύλου και το Ινστιτούτο των Γυναικών (Women's Institute) αποτελεί μέρος της Επιτροπής. Παρά ταύτα, η έλλειψη μηχανισμών, οι οποίοι θα εμπλέξουν τους χρήστες που θα διαβουλευτούν με τις γυναίκες, είναι εντυπωσιακή. Η αποτυχία των διαδικασιών ένταξης της διάστασης του φύλου να δώσουν βήμα στις γυναίκες είναι πασιφανής. Σε κανένα επίπεδο η έλλειψη μηχανισμών άμεσης μέτρησης των αντιδράσεων των χρηστών δε συνάδει με την καλή διακυβέρνηση. Στον τομέα της ένταξης της διάστασης του φύλου, η συμμετοχή των γυναικών είναι ένας στόχος αλλά ταυτόχρονα και απαραίτητο συστατικό.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι σε έναν οργανισμό της πρωτοβουλίας για κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου είναι σημαντική η σύνθεση της Επιτροπής Αντικτύπου του Προϋπολογισμού στο Φύλο εντός της Διοίκησης. Όλοι οι εκπρόσωποι είναι δημόσιοι υπάλληλοι και η Επιτροπή στεγάζεται εντός του Περιφερειακού Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, το οποίο και προεδρεύει της Επιτροπής. Ο ισχυρισμός είναι ότι, εφόσον βρίσκεται στο υπουργείο, το οποίο έχει «την κύρια ευθύνη της διαπραγμάτευσης, κατάρτισης και παρακολούθησης των πολιτικών του προϋπολογισμού στο σύνολό τους», η θέση αυτή θα της εξασφαλίσει τη βέλτιστη εποπτεία.

Εργαλεία για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου

Ανάλυση των Δημόσιων Δαπανών με την Οπτική του Φύλου

Η ανάλυση των δημοσίων δαπανών με την οπτική του φύλου είναι η πρώτη πρακτική άσκηση όταν αναλαμβάνουμε να κατάρτισουμε δημοσίους προϋπολογισμούς με την οπτική του φύλου. Το να γνωρίζουμε πόσες γυναίκες και κορίτσια, πόσοι άνδρες και αγόρια είναι αποδέκτες/-τριες δημοσίου χρήματος αποτελεί το πρώτο βήμα, ώστε να κατανοήσουμε ότι οι δημόσιοι προϋπολογισμοί αξίζουν μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο προσέγγιση. Μαζί με τα δεδομένα που παρουσιάζουν την κατανομή των δημοσίων δαπανών μεταξύ των φύλων, η ανάλυση οφείλει να περιλαμβάνει πληροφορίες, οι οποίες να καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο το φύλο ορίζει τις ανάγκες. Οι πληροφορίες αυτές θα αφορούν αποκλειστικά στον τομέα που αναλύεται, καθώς και στη γεωγραφική περιοχή, μεταξύ άλλων μεταβλητών. Τα παραδείγματα που ακολουθούν αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο προχωράμε από μια πιο στοιχειώδη ανάλυση στην ενσωμάτωση του φύλου ως μόνιμης παραμέτρου ανάλυσης.

Η Μελέτη BASS, Ελβετία

Η πρωτοβουλία για την κατάρτιση δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην Ελβετία, η οποία έχει προσελκύσει την περισσότερη προσοχή, είναι γνωστή ως μελέτη BASS, η οποία δημοσιεύτηκε το 1996. Στόχος της ήταν να προβεί σε ανάλυση, ώστε να ορίσει εάν οι γυναίκες επηρεάζονται περισσότερο αρνητικά όταν δρομολογούνται περικοπές στις δημόσιες δαπάνες. Ανατέθηκε από κοινού, από τις γυναίκες-μέλη του Ελβετικού Συνδικάτου Δημοσίων Υπηρεσιών [Swiss Public Service Union (VPOD-Frauen)], τους Εκπροσώπους του Ελβετικού Συνεδρίου για την Ισότητα των Φύλων (Swiss Conference of Gender Equality Delegates) και την Ομοσπονδία Δημοσίων Υπηρεσιών (Public Services Federation) και εκπονήθηκε από το Ελβετικό Κέντρο Θεμάτων Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής [Swiss Centre for Labour and Social Policy Issues (BASS)], συγκρίνοντας τις τάσεις των δημοσίων δαπανών σε μια περίοδο δέκα ετών, δηλαδή από το 1984 έως το 1994.

Τα κριτήρια που επελέγησαν και στα οποία επικεντρώθηκε η ανάλυση ήταν τρία:

1. Όφελος από τη δημόσια δαπάνη

- Λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών κατηγοριοποιημένων ανάλογα με τον υποτιθέμενο αντίκτυπό τους στις

γυναίκες και στα κορίτσια, στους άνδρες και στα αγόρια: α) ουδέτερη ως προς το φύλο, β) περισσότερο ευνοϊκή προς τις γυναίκες και τα κορίτσια, γ) περισσότερο ευνοϊκή προς τους άνδρες και τα αγόρια

- Σύνολα υπολογιζόμενα σε κάθε μία από τις τρεις κατηγορίες και ανά έτος
- Συγκριτική ανάλυση, ώστε να αποσαφηνιστούν οι τάσεις του διαφορετικού αντικτύπου κατά τη διάρκεια των 10 ετών.

2. Διαφοροποιημένος αντίκτυπος στην απασχόληση των γυναικών και των ανδρών

- Διαφοροποιημένος αντίκτυπος στην απασχόληση των ανδρών και των γυναικών εντός της δημόσιας υπηρεσίας
- Διαφοροποιημένος αντίκτυπος στην απασχόληση των ανδρών και των γυναικών σε σχέση με τις δημόσιες προμήθειες.

3. Αντίκτυπος στη μη αμειβόμενη εργασία

- Όλες οι δαπάνες ταξινομούνται ανάλογα με τον υποτιθέμενο ή, όπου αυτό είναι εφικτό, τον πραγματικό τους αντίκτυπο στη μη αμειβόμενη εργασία
- Ο δεν είχαν κανένα αντίκτυπο στη μη αμειβόμενη εργασία των γυναικών, Χ είχαν αντίκτυπο στη μη αμειβόμενη εργασία των γυναικών.

Η Ανάλυση κατέδειξε μια άνιση κατανομή των δημόσιων δαπανών στους άνδρες και στις γυναίκες σε ποικίλα επίπεδα.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε για να απαντήσει ερωτήματα σε σχέση με τον αντίκτυπο των περικοπών των δαπανών στις γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα, έθεσε το ερώτημα εάν οι περικοπές δημόσιων δαπανών γίνονταν σε βάρος των γυναικών. Δεν εξέτασε το διαφοροποιημένο αντίκτυπο των περικοπών στους άνδρες και στις γυναίκες. Ενώ, λοιπόν, η μέθοδος μπορεί να έχει μικρή συνάφεια με την ένταξη της διάστασης του φύλου (Madoerin 2007), παρέχει ανάλυση του μικρο και μέσο-οικονομικού αντικτύπου των δημόσιων δαπανών στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επρόκειτο για μια εξωκυβερνητική πρωτοβουλία, η οποία ουσιαστικά χρησιμοποίησε ήδη δημοσιοποιημένα στοιχεία. Ως τέτοια, αντικατοπτρίζει ένα μοντέλο συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών για την άσκηση πίεσης. Η παρούσα αντιμετώπιση ορισμένες προκλήσεις που σχετίζονταν με τη διαθεσιμότητα των δεδομένων. Η μελέτη είναι, επίσης, σημαντική εξαιτίας της

επικέντρωσής της στον αντίκτυπο της απασχόλησης μέσω των δημόσιων προμηθειών, μια σημαντική διάσταση «δεδομένης της ανάθεσης σε τρίτους και της ιδιωτικοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών» (Madoerin 2007).

**Βασική
Προσέγγιση
– Ανάλυση
Προκύπτοντος
Οφέλους**

Η διαδικασία που περιγράφεται στη συνέχεια αποτυπώνει μια ανάλυση προκύπτοντος οφέλους, ένα βασικό ποσοτικό αναλυτικό εργαλείο. Πολλές από τις πρωτοβουλίες κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ανά την Ευρώπη, την προηγούμενη δεκαετία, έχουν χρησιμοποιήσει αυτή την προσέγγιση, τροποποιημένη ώστε να ανταποκρίνεται στις τοπικές συνθήκες και στα σημεία εκκίνησης. Στο πλέον βασικό της επίπεδο, πρόκειται για έναν απλό υπολογισμό για να βρεθεί το μοναδιαίο κόστος.

Μεθοδολογία για την ανάλυση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, η οποία υιοθετήθηκε στη Μελέτη BASS (Bauer.Baumann 1996: 22ff)

Βήματα	Ζητήματα/παραδείγματα
Εξείρεση Δεδομένων	Λειτουργικός κατακερματισμός προϋπολογισμών ορισμένων ετών (σύμφωνα με τις κρατικές ευθύνες) π.χ. γενική διοίκηση, δημόσια ασφάλεια, εκπαίδευση κ.τ.λ.
Ταξινόμηση των δαπανών σύμφωνα με: <ul style="list-style-type: none"> • Την απασχόληση • Το όφελος • Τη μη αμειβόμενη γυναικεία εργασία 	<ul style="list-style-type: none"> • Μια κρατική δραστηριότητα δημιουργεί απασχόληση για τους άνδρες, τις γυναίκες ή εξίσου και για τα δύο φύλα; • Μια κρατική δραστηριότητα ωφελεί τους άνδρες περισσότερο από τις γυναίκες ή το αντίθετο, ή και τα δύο φύλα επωφελούνται ισότιμα; • Τα μέτρα περικοπών δημόσιων δαπανών έχουν ως αποτέλεσμα περισσότερες γυναίκες να οδηγούνται στην άμισθη εργασία;
Υπολογισμός των διαφορών	Σύγκριση της περιόδου περικοπών με μια περίοδο αναφοράς: πώς τα διαφορετικά μέρη εξελίσσονταν την περίοδο σύγκρισης σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες;
Πολιτική Συνάφεια	Στόχος είναι η ισότητα να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Τα κρατικά κονδύλια, τα οποία επί μακρόν ωφελούσαν πάνω από το μέσο όρο τους άνδρες, θα πρέπει να αναδιανεμηθούν.

Συνολικό Επίπεδο προκύπτοντος οφέλους

Στη Μελέτη BASS της Ελβετίας, εκπονήθηκε ανάλυση προκύπτοντος οφέλους, σε επίπεδο χώρας, χρησιμοποιώντας δημοσιοποιημένες πληροφορίες.

- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνολικό επίπεδο, αλλά και σε συγκεκριμένο κονδύλι του προϋπολογισμού.
- Σε συνολικό επίπεδο, οι πληροφορίες δύνανται να ληφθούν από τις εθνικές στατιστικές. Ένα παράδειγμα σε αυτό το επίπεδο μπορεί να είναι το ποσό που δαπανάται για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε μια ορισμένη περίοδο και ο αριθμός των μαθητών/-τριών που φοιτούν.
- Εφαρμόζεται σε συγκεκριμένο κονδύλι του προϋπολογισμού, π.χ. πρόγραμμα για την προώθηση της υγείας, σχέδιο επιστροφής στην αγορά εργασίας, πρωτοβουλία για την ευθάρρυνση της διά βίου μάθησης, σχέδιο για τις μεταφορές σε αγροτικές περιοχές.
- Στο πλέον βασικό επίπεδο, πρόκειται για απλό υπολογισμό.
- Πολύ συχνά χρησιμοποιείται στο πλαίσιο πιλοτικής πρωτοβουλίας για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

Περιεχόμενο

- Να αποτυπώσει τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνητικές υπηρεσίες και ως εκ τούτου και οι δημόσιες δαπάνες ωφελούν άνδρες και γυναίκες.
- Να ευαισθητοποιήσει σε θέματα φύλου που σχετίζονται με το διαφοροποιημένο αντίκτυπο.
- Να αποτυπώσει την ανάγκη για μια ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο προσέγγιση του προϋπολογισμού.

Στόχος

- Προσδιορισμός της εισροής του προϋπολογισμού (σύνολο χρημάτων που δαπανώνται).
- Προσδιορισμός των δικαιούχων ή χρηστών/-τριών.
- Προσδιορισμός του μοναδιαίου κόστους, π.χ. δαπάνη ανά δικαιούχο.
- Διαχωρισμός ανά φύλο, π.χ. προσδιορισμός των γυναικών και των ανδρών που επωφελήθηκαν από τις δαπάνες.

Διαδικασία

- Συνολική αποτύπωση της δαπάνης ανά φύλο δικαιούχου.

Αποτέλεσμα

- Τα ευρήματα δύνανται να αποκαλύψουν δυσανάλογη κατανομή των δαπανών ανά φύλο.
- Η άσκηση δύνανται να πραγματοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους έρευνας και ανάλυσης.

Σχόλιο

- Τι επιπρόσθετες πληροφορίες χρειάζομαστε για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα το διαφορετικό αντίκτυπο των δαπανών;

Ανάλυση προκύπτοντος οφέλους

Εφαρμοζόμενα σε διαφορετικά κονδύλια του προϋπολογισμού, τα οποία συνθέτουν ένα πρόγραμμα ή μια δραστηριότητα ενός υπουργείου ή κυβερνητικού φορέα, τα σύνθετα ευρήματα επιδέχονται να αναδυθεί η ευρύτερη εικόνα, η οποία με τη σειρά της θα εμβαθύνει την ανάλυση. Περαιτέρω ζητήματα για διερεύνηση περιλαμβάνουν:

- Οι ανισορροπίες σε ένα πρόγραμμα αντισταθμίζονται με πιο ισότιμα αποτελέσματα σε ένα συναρτώμενο πρόγραμμα;
- Χρειάζονται περισσότεροι πόροι, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε γυναίκες και άνδρες να έχουν πρόσβαση σε ένα πρόγραμμα, στο οποίο η συμμετοχή τους είναι δυσανάλογα χαμηλή;
- Ποια είναι τα διδάγματα από αυτά τα προγράμματα, τα οποία περιλαμβάνουν μια πιο ισότιμη κατανομή μεταξύ ανδρών και γυναικών;
- Ποιος ο αντίκτυπος διαφόρων προγραμμάτων στην άμισθη οικονομία της φροντίδας;
- Πώς μπορούν να στοχεύσουν καλύτερα οι πόροι, ώστε να διευθετηθεί το δυσανάλογο βάρος της φροντίδας στις γυναίκες;

Επέκταση της ανάλυσης

Η επέκταση της ανάλυσης πέραν αυτής της βασικής άσκησης δύναται να επικεντρωθεί σε διαφορετικούς τομείς. Αυτό σημαίνει και το συνυπολογισμό άλλων παραμέτρων, όπως, για παράδειγμα, παρατηρήσεις συναδέλφων σε άλλα υπουργεία, ανάδρομη πληροφόρηση από τους δικαιούχους και τα μέλη του κοινού που χρειάζονται τις υπηρεσίες, ακτιβιστών/-τριών της ισότητας των φύλων και εμπειρογνομόνων. Όπως υπογραμμίζει η Elson, η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σχετίζεται με το συγκερασμό γνώσεων και πληροφοριών που συνήθως δε συνεξετάζονται (Elson 2002).

Γνώση της Ομάδας-Στόχου

- Ποιο είναι το προφίλ της ομάδας-στόχου για την οποία σχεδιάζεται το πρόγραμμα; Μπορεί αυτή η ομάδα να αποσαφηνιστεί ως προς το φύλο, την ηλικία, την εθνότητα/φυλή, την αναπηρία, την κοινωνική υπόσταση και τη γεωγραφική περιοχή;
- Το προφίλ των δικαιούχων ταυτίζεται με το προφίλ της ομάδας-στόχου;
- Αν υπάρχει ταύτιση, ποιος από την ομάδα-στόχο δεν έχει πρόσβαση;
- Για ποιο λόγο κάποια από τα μέλη της ομάδας-στόχου δεν έχουν πρόσβαση;
- Ποιο ποσοστό της ομάδας-στόχου έχει πρόσβαση στο πρόγραμμα;

- Έχουν δαπανηθεί όλα τα ποσά που προβλέπονται από το πρόγραμμα; Εάν όχι, ποιο είναι το ποσοστό που δεν έχει δαπανηθεί;
  - Η κατανομή του ποσού συνάδει με το μέγεθος της ομάδας-στόχου; (Δείτε το ποσοστό της ομάδας-στόχου που έχει πρόσβαση)
  - Το ποσό έχει αυξηθεί ή μειωθεί με το πέρασμα των ετών;
  - Ποια είναι η φύση της κατανομής σε σχέση με τη βασική χρηματοδότηση ορισμένης χρονικής διάρκειας, ετήσια κ.τ.λ.;
  - Σε ποιους περιορισμούς υπόκειται η χρηματοδότηση;
  - Ποιος λαμβάνει αποφάσεις για αλλαγές στη χρήση της χρηματοδότησης και ποιοι δύνανται να επηρεάσουν αυτές τις αποφάσεις;
-
- Ποιοι είναι οι στόχοι του συγκεκριμένου κονδυλίου του προϋπολογισμού;
  - Ποιοι στόχοι και δείκτες υιοθετούνται για να μετρηθεί η επιτυχία των ευρύτερων στόχων που τέθηκαν;
  - Πώς υλοποιείται η κρατική πολιτική περί ισότητας των φύλων στο συγκεκριμένο πρόγραμμα;
  - Εφαρμόζεται αξιολόγηση αντικτύπου ως προς το φύλο στο συγκεκριμένο πρόγραμμα;
  - Υπάρχουν ενεργά συστήματα παρακολούθησης του αντικτύπου στο φύλο για το συγκεκριμένο πρόγραμμα;
-
- Ένα σημαντικό ερώτημα που τίθεται σε αυτό το βασικό στάδιο της ανάλυσης αφορά στο εάν είναι δυνατό να ορίσουμε αν το συγκεκριμένο πρόγραμμα μείωσε την ανισότητα, την επιδείνωσε ή δεν είχε ουδεμία επίπτωση σε αυτήν.
  - Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα και η φύση της προκύπτουσας ανάλυσης θα μπορέσουν να μας δώσουν πολύτιμες πληροφορίες για:
    - Την ικανότητα των συστημάτων να πραγματοποιούν ανάλυση
    - Τη διαθεσιμότητα των δεδομένων
    - Την ποιότητα των δεδομένων σε σχέση με το διαχωρισμό
    - Τη σχέση των αποφάσεων για τις δαπάνες και των πολιτικών που αφορούν στην ισότητα των φύλων.

Ροή του προϋπολογισμού

Ταύτιση Πολιτικών και Δαπανών

Σχόλιο

Πλαίσιο Συσχετισμού των Προϋπολογισμών και της Ισότητας των Φύλων (Elson, 2002)

Η κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου πρόκειται να συγκεράσει δύο είδη γνώσεων, τα οποία συνήθως βρίσκονταν χωριστά: γνώση που αφορά στην ανισότητα των φύλων και γνώση της δημόσιας χρηματοδότης και των προγραμμάτων του δημόσιου τομέα.

Επικέντρωση	Επιπτώσεις για το Φύλο	Δεδομένα/Πληροφορίες που Απαιτούνται
Εισροές (χρήματα που κατανέμονται και δαπανώνται όπως παρουσιάζονται στο Λειτουργικό ή Ταξινόμηση Προγράμματος)	Οι εισροές είναι αρκετές ώστε να επευχθεί η ισότητα των φύλων καθώς και λοιποί στόχοι;	Δεδομένα ανάλογα με το φύλο Οι στόχοι και οι δείκτες των παροχών μπορεί να χρειάζονται βελτίωση μέσω της ταυτοποίησης των πηγών των σχετικών στατιστικών
Δραστηριότητες (σχεδιασμένες και παρεχόμενες υπηρεσίες, π.χ. υπηρεσίες υγείας, σπρίνγκ επιχειρήσεων, κοινωνικές παροχές κ.τ.λ.)	Οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν για να απευθύνονται εξίσου στις γυναίκες και στους άνδρες; Είναι επαρκείς οι δραστηριότητες για να επευχθεί η ισότητα καθώς και λοιποί στόχοι;	Κατανόηση των σχέσεων των φύλων Συνιστάται η ύπαρξη διάλογου μεταξύ των κυβερνητικών παραγόντων και της κοινωνίας των πολιτών ως απαραίτητη προσέγγιση για την αμοιβαία κατανόηση
Εκροές (σχεδιασμένη και παρεχόμενη χρήση των δραστηριοτήτων, π.χ. νοσηλευόμενοι/-ες ασθενείς, υποστηριζόμενες επιχειρήσεις, αυξήσεις εισοδήματος κ.τ.λ.)	Οι εκροές κατανέμονται δίκαια μεταξύ γυναικών και ανδρών; Είναι αρκετές οι εκροές για να επευχθεί η ισότητα των φύλων καθώς και λοιποί στόχοι;	Εάν η απάντηση στην ερώτηση είναι ΟΧΙ, τότε οι αλλαγές θα πρέπει να ταυτοποιηθούν και στους τέσσερις, ώστε να κλείσει τα κενά που έχουν αναγνωριστεί ότι υφίστανται.
Αντίκτυπος (σχέδια και πραγματικά αποτελέσματα σε σχέση με τους ευρύτερους στόχους, π.χ. υγιή άτομα, ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, μείωση της φτώχειας κ.τ.λ.)	Ο αντίκτυπος προάγει την ισότητα των φύλων καθώς και λοιπούς στόχους;	

- Η ανάλυση θα παραθέσει πληροφορίες για τα ακόλουθα:
  - Τι είδους δράση –όσον αφορά στην κατάρτιση και στην ανάπτυξη συστημάτων– χρειάζεται να υιοθετηθεί ώστε να βελτιωθεί η αναλυτική ικανότητα, και
  - Με ποιο τρόπο η ανάλυση μπορεί να εμβαθύνει περισσότερο και να συστηματοποιηθεί.

Πραγματοποιώντας το προαναφερόμενο επίπεδο ανάλυσης, είναι πολύ πιθανό να υπάρξει περιορισμένη κατανόηση των επιπτώσεων στο φύλο από το πρόγραμμα δαπανών. Υπάρχει περίπτωση οι απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο του Συσχετισμού Πολιτικών και Δαπανών να εγείρουν περισσότερα ερωτήματα παρά απαντήσεις. Η απόκτηση γνώσης σε θέματα φύλου οφείλει να αποτελέσει απαραίτητο συστατικό της χάραξης πολιτικών και του σχεδιασμού προγραμμάτων. Πρόκειται για μια συνεχή διαδικασία συγκριτικής αξιολόγησης, στοχοθεσίας, παρακολούθησης των αποτελεσμάτων και προσαρμογής των αντίστοιχων προγραμμάτων στους νέους στόχους και στα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Ακολουθούν προτάσεις για το πώς μπορούμε να αρχίσουμε να αποκτούμε γνώση προς το φύλο:

- Επιλέξτε έναν τομέα δαπανών όπου οι επιπτώσεις στο φύλο φαίνονται πιο άμεσες.
- Ποια είναι η κρατική πολιτική για το φύλο στο συγκεκριμένο τομέα; Υπάρχουν τυχόν στόχοι, δείκτες που να σχετίζονται με τη συγκεκριμένη πολιτική;
- Πώς μπορεί η κρατική πολιτική για το φύλο να μεταφραστεί στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή τομέα δαπάνης;
- Τι πληροφόρηση (κυβέρνηση και ανεξάρτητη έρευνα) και εμπειρογνώμονες (ΜΚΟ, ειδικοί επί θεμάτων φύλου/ακαδημαϊκοί) υπάρχουν διαθέσιμοι;

Τι πληροφόρηση που να αφορά στις απόψεις των χρηστών/-τριών των υπηρεσιών είναι διαθέσιμη; Έχει εκπονηθεί αξιολόγηση δικαιούχων, ώστε να προσδιοριστεί το επίπεδο ικανοποίησης των χρηστών/-τριών της υπηρεσίας;

Αποκτώντας Γνώση σε Θέματα Φύλου

Ενσωμάτωση του Φύλου ως Κατηγορίας Ανάλυσης

Στα παραδείγματα που αφορούν στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ανά την Ευρώπη έχει αναπτυχθεί μια μεθοδολογία ένταξης της διάστασης του φύλου με δυνατότητα διαφοροποίησης, ώστε να προσαρμοστεί στις τοπικές συνθήκες. Ο στόχος της στρατηγικής είναι να ενσωματώσει το φύλο ως κατηγορία ανάλυσης στο σχεδιασμό των προγραμμάτων του προϋπολογισμού. Η διαδικασία που ακολουθεί παρουσιάζει μια σύνθεση των διαφόρων προσεγγίσεων που χρησιμοποιούνται.

Συνάφεια ως προς το Φύλο

Στην Ανδαλουσία, το Σχέδιο G+ επιτόνησε ένα σύστημα ταξινόμησης για να καταστεί δυνατή η ταυτοποίηση της συνάφειας ως προς το φύλο όλων των δαπανών του προϋπολογισμού. Η στρατηγική είναι η ταυτοποίηση και η επεξεργασία προγραμμάτων με μεγάλη δυνατότητα σημαντικού αντίκτυπου στην ισότητα των φύλων.

Η μεθοδολογία απαιτεί μια επαναλαμβανόμενη, τρέχουσα εφαρμογή. Με άλλα λόγια, θεωρεί ότι εφαρμόζεται χρόνο με το χρόνο ως συνέχεια ή ως μέρος της τακτικής διαδικασίας σχεδιασμού του προϋπολογισμού. Αυτό σημαίνει εντρυφήση της άσκησης με κάθε εφαρμογή. Είναι επίσης πιθανό να συνεπάγεται και κάποιες προσαρμογές ανάλογα με τα ευρήματα και τις υπόλοιπες σχετικές με το ζήτημα εξελίξεις.

Όπως αναφέρεται και αλλού στην παρούσα έκδοση, η διαδικασία θα πρέπει να συντονίζεται από μια διευθύνουσα ομάδα, η οποία θα αποτελείται από ενδιαφερόμενα μέρη.

Βήμα 1

Επισκόπηση όλων των σχετικών πληροφοριών για το κονδύλι του προϋπολογισμού / πρόγραμμα υπό κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων των εξής:

- Στόχων, όπως αυτοί ορίζονται από το τμήμα δαπανών
- Πληροφοριών που αφορούν στις επιδόσεις
- Αλλαγών των δαπανών σε συγκεκριμένη περίοδο και αντίκτυπου των αλλαγών
- Συνάφειας με άλλα παρόμοια προγράμματα του τομέα/φορέα.

Αξιολόγηση όλων των πληροφοριών που αφορούν στην ομάδα-στόχο, ιδιαίτερα από την οπτική του φύλου. Οι πηγές πληροφοριών περιλαμβάνουν τα εξής:

Βήμα 2

- Στατιστικές εκθέσεις από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
- Ανεξάρτητες εκθέσεις από ακαδημαϊκούς και ΜΚΟ που επικεντρώνονται σε θέματα φύλου και σχετίζονται με τη συγκεκριμένη ομάδα-στόχο
- Αντίκτυπος του κονδυλίου του προϋπολογισμού/προγράμματος στη μη αμειβόμενη εργασία
- Αξιολογήσεις δικαιούχων
- Επίσημες και/ή ανεξάρτητες εκθέσεις αξιολόγησης, που να αφορούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή σε σχετικά προγράμματα
- Διαβούλευση με τους/τις εμπειρογνώμονες για θέματα φύλου της κοινωνίας των πολιτών – θα πρέπει να δημιουργηθούν μηχανισμοί διαβούλευσης ως διαδικασίες ρουτίνας στο πλαίσιο σχεδιασμού του προγράμματος
- Προκλήσεις που σχετίζονται με το φύλο και εμποδία στην αξιολόγηση του προγράμματος.

Καθορισμός των στόχων ισότητας για το πρόγραμμα σε σχέση με τα ακόλουθα:

Βήμα 3

- Προηγούμενοι στόχοι για την ισότητα των φύλων στο συγκεκριμένο πρόγραμμα – αν υπήρχαν
- Εθνικοί στόχοι για την ισότητα των φύλων όσον αφορά στο συγκεκριμένο τομέα
- Έρευνα και ανάλυση ως προς το φύλο ειδικά για το συγκεκριμένο τομέα
- Αποκτηθείσα γνώση από το προηγούμενο βήμα (Βήμα 2).

36

Καθορισμός στρατηγικής για την ανακατανομή των πόρων, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της ισότητας των φύλων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να προσέξουμε τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στα συστήματα, στις διαδικασίες, στους μηχανισμούς αναφοράς του προσωπικού, στη δομή λήψης αποφάσεων κ.τ.λ. – με άλλα λόγια σε όλη την υποδομή που σχετίζεται με την κατανομή των πόρων–, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της ισότητας των φύλων.

Βήμα 4

- Μηχανισμοί για την αποτελεσματική εργασία μιας Συντονιστικής Επιτροπής για την Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (Gender Budgeting

Coordination Committee)

- Κατάρτιση προσωπικού για θέματα που σχετίζονται με το φύλο
- Βελτίωση των δεδομένων που αφορούν στο φύλο, συμπεριλαμβανομένων αλλά όχι μόνο δεδομένων που αφορούν στο διαχωρισμό βάσει φύλου
- Μέτρα –υποστηριζόμενα από τον προϋπολογισμό– που να διευθετούν τις προκλήσεις της πρόσβασης που σχετίζονται με το φύλο
- Συσχετισμός των στόχων που αφορούν στην ισότητα των φύλων με άλλους που συνδέονται με τον προϋπολογισμό/πρόγραμμα, με σκοπό να διασφαλιστεί ότι οι δύο ομάδες στόχων δε συγκρούονται
- Μηχανισμοί ανάδρομης πληροφόρησης και κατανόησης των αποτελεσμάτων όσον αφορά στην πρόοδο της επίτευξης του πολιτικού στόχου της ισότητας των φύλων στο ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο.

Βήμα 5

Δημιουργία δεικτών σχετικών με το φύλο. Η ποιότητα θα εξαρτάται ως ένα βαθμό σε πρότερη ύπαρξη σχετικών με το φύλο δεικτών στο συγκεκριμένο τομέα. Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή του κεφαλαίου, η ταυτοποίηση δεικτών σχετικών με το φύλο θα αλλάξει με το πέρασμα του χρόνου, καθώς οι γνώσεις μας για το φύλο βελτιώνονται και οι στόχοι εκπληρώνονται.

- Ταυτοποίηση σχετικών τοπικών δεικτών ή δεικτών που σχετίζονται με το πρόγραμμα, όπου αυτό είναι εφικτό.
- Επικέντρωση τόσο σε ποιοτικούς όσο και ποσοτικούς δείκτες
- Δημιουργία δεικτών για όλα τα στάδια της διαδικασίας, ευθυγραμμισμένων με την ένταξη της διάστασης του φύλου (βλέπε Λειτουργικό Πλαίσιο της Elson, σ. 28 και Πλαίσιο Παραγωγής Αποτελεσμάτων της Sharp, σ. 43).

Βήμα 6

Δημιουργία διαδικασιών παρακολούθησης και αξιολόγησης. Είναι σημαντικό όλες οι πτυχές των διαδικασιών ένταξης της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται, και η γνώση που αποκτάται να επαναδιοχετεύεται στη διαδικασία. Τα ερωτήματα στα οποία θα πρέπει να επικεντρωθούμε είναι:

- Οι αλλαγές στην κατανομή του προϋπολογισμού έφεραν καλύτερα αποτέλεσμα όσον αφορά στην ισότητα των φύλων;

- Χρειάζονται περαιτέρω αλλαγές στην κατανομή του προϋπολογισμού, ώστε να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά στην ισότητα των φύλων;
- Υπάρχει ανάγκη για πρόγραμμα θετικής δράσης, ώστε να διευθετηθεί κάποια κατάσταση στην οποία ένα τμήμα του πληθυσμού βιώνει πρόβλημα;
- Υπάρχει ανάγκη αλλαγής στην κατανομή του προϋπολογισμού πιο πάνω στην ιεραρχία, π.χ. σε ένα υψηλότερο επίπεδο ευθύνης;
- Πώς δύναται η οικονομική ανάλυση του φύλου να διευρυνθεί για να οδηγήσει σε καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά στην ισότητα των φύλων;
- Τι προσαρμογές χρειάζεται να γίνουν στην υποδομή, ώστε να δρομολογηθεί η ένταξη της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών;
- Μήπως απαιτούνται περισσότεροι πόροι και κατάρτιση;

Η Προσέγγιση της Δυνατότητας

Η Προσέγγιση της Δυνατότητας στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου είναι μια σχετικά νέα καινοτομία, η οποία έχει υιοθετηθεί σε αρκετές περιοχές, περιφέρειες και δήμους της Ιταλίας. Η Προσέγγιση της Δυνατότητας είναι ένα εννοιολογικό πλαίσιο αξιολόγησης του τρόπου με τον οποίο η κυβέρνηση συμβάλλει στην ανθρώπινη ευημερία. Επικεντρώνεται περισσότερο στην ανθρώπινη ευημερία παρά στις δημόσιες υπηρεσίες, στα αποτελέσματα παρά στα μέσα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου ανάλυσης ξεκινάει με την περιγραφή του τι σημαίνει ευημερία για διαφορετικά άτομα σε διαφορετικές πτυχές της ζωής τους. Μέρος της δημοφιλίας αυτής της προσέγγισης είναι ότι επιτρέπει στους δημόσιους λειτουργούς να κάνουν την δουλειά τους έχοντας κατά νου την ανθρώπινη ευημερία και όχι τις εισροές και τις εκροές του προϋπολογισμού. Κατ' αυτό τον τρόπο το έργο τους εξανθρωπίζεται. Αυτό που διακρίνει τη συγκεκριμένη προσέγγιση από άλλες προσεγγίσεις που αφορούν στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου είναι ότι απομακρύνεται από το σκεπτικό που θέλει «τη χρήση των δημόσιων πόρων για χάρη της ισότητας των φύλων» και προσεγγίζει «το επίπεδο της ανθρώπινης ανάπτυξης που αυτές οι δαπάνες επιτρέπουν στις γυναίκες να επιτύχουν» (Addabbo, 2004).

Για να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος των δημόσιων υπηρεσιών που ακολουθούν αυτή την προσέγγιση, είναι απαραίτητο να οικοδομηθεί μια μήτρα που να συγκεράζει τις δημόσιες πολιτικές και υπηρεσίες με τις διαστάσεις της ενδυνάμωσης του φύλου ή τις δυνατότητες. Αυτό συνεπάγεται ότι πρέπει να μεταφράσουμε τη γλώσσα που σχετίζεται με τη διοίκηση του δημόσιου τομέα στη γλώσσα που σχετίζεται με το εννοιολογικό πλαίσιο της προσέγγισης των δυνατοτήτων. Για να συμβεί αυτό οφείλουμε αρχικά να κατανοήσουμε δύο όρους: δυνατότητα και λειτουργία. Ίσως θα ήταν χρήσιμο να σκεφτούμε την πρώτη, π.χ. ως την ικανότητα να υλοποιηθεί η δεύτερη, η λειτουργία. Η λειτουργία έχει να κάνει με την πραγματοποίηση, το είναι και το πράττειν σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι επιθυμούν να διάγουν το βίο τους. Η δυνατότητα αναφέρεται στον τρόπο χρήσης των πόρων για την υλοποίηση της λειτουργίας.

Ο Πίνακας που ακολουθεί αποτυπώνει τον τρόπο που χρησιμοποιήθηκε η μήτρα στον Προϋπολογισμό της Περιφέρειας της Μοδένα. Ο αντίκτυπος της ανάγνωσης της μήτρας, το να αρχίζει κανείς να σκέφτεται το έργο των εννέα Τμημάτων σε σχέση με τις δυνατότητες, σηματοδοτεί μια νέα προσέγγιση, ιδιαίτερα από την οπτική των δημόσιων λειτουργών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μήτρα επιτρέπει τη διατομή εκάστου Τμήματος με κάθε δυνατότητα υπογραμμίζοντας με αυτό τον τρόπο μια ουσιαστική πλευρά της συγκεκριμένης προσέγγισης, η οποία αναγνωρίζει την πολυδιάστατη φύση κάθε δυνατότητας και των απαιτήσεων για «διαφορετικές συνεισφορές, συνεργασία και καταμερισμό ευθυνών μεταξύ των διαφορετικών τμημάτων». Η εκπαίδευση, για παράδειγμα, εμπλέκει τις μετακινήσεις, την υγεία, την τροφή, τις ίσες ευκαιρίες, τα αθλήματα κ.τ.λ., καθώς και τα σχολεία (Addabbo, 2004).

Η σύνταξη ενός καταλόγου δυνατοτήτων, οι οποίες θα πρέπει να εξεταστούν σε σχέση με την κατανομή των δημόσιων πόρων, γίνεται καλύτερα συνεργατικά, βάσει διαφορετικών πηγών δεδομένων και πληροφοριών, με την εμπειρογνωμοσύνη των δημόσιων λειτουργών διαφόρων οργανισμών. καθώς και με διαβούλευση με τις κοινότητες. Η μέθοδος αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως δυναμεί ολιστική προσέγγιση, η οποία συνεπάγεται δουλειά για την υλοποίηση ενός οράματος για ευημερούσες κοινότητες και επένδυση σε μακροχρόνιες επιπτώσεις, με την ικανότητα αλλαγών στις δαπάνες όταν κάποια δυνατότητα δεν πραγματοποιείται.

Εφαρμόζοντας τη μίτρα στον Προϋπολογισμό της Περιφέρειας της Μοδένα

Τμήματα	Δυνατότητες								
	Επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης	Διαβίωση σε υγιείς και ασφαλείς χώρους	Μετακίνηση στην ευρύτερη περιοχή	Αίσθημα ασφάλειας	Πρόσβαση σε πόρους	Υγιής ζωή	Φροντίδα	Ελεύθερος χρόνος	Πρόσβαση σε πληροφόρηση
Εκπαίδευση και Κατάρτιση									
Περιβάλλον και Πολιτική Προστασία									
Δρόμοι, Μεταφορές και Κτίρια									
Τρόφιμα και Γεωργία									
Οικονομική Πολιτική, Ανθρώπινοι Πόροι και Ίσες Ευκαιρίες									
Τουρισμός, Πολιτισμός και Αθλήματα									
Αστικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός									
Εργασία, Κοινωνική Πρόνοια, Μη Κερδοσκοπικός Τομέας και Μετανάστες/-τριες									
Προϋπολογισμός, Διοίκηση, ΕΕ, Θεσμικές Υποθέσεις									

Τα Εργαλεία της Γραμματείας της Κοινοπολιτείας (Commonwealth Secretariat)

Web sites: <http://www.thecommonwealth.org/gender>, <http://www.thecommonwealth.org>

Πρόκειται για 7 εργαλεία, τα οποία διαμορφώθηκαν από την Καθηγήτρια Diane Elson το 1999 για την Κοινοπολιτεία ως μέρος της Πρωτοβουλίας για την Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου.

1. Αξιολόγηση των Παροχών των Δημόσιων Υπηρεσιών και των Προτεραιοτήτων του Προϋπολογισμού βάσει των κατά Φύλο Διαχωρισμένων Δικαιούχων. Η αξιολόγηση γίνεται βάσει ποιοτικών πληροφοριών, οι οποίες λαμβάνονται μέσω δημοσκοπήσεων, ομάδων-στόχων, συμπεριφορικών ερευνών κ.τ.λ., όπου πραγματικοί ή δυνητικοί δικαιούχοι απαντούν στο κατά πόσο οι κυβερνητικές πολιτικές και τα προγράμματα αντανακλούν τις προτεραιότητες τους και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.
2. Ανάλυση Επιπτώσεων των Δημόσιων Δαπανών βάσει του Έμφυλου Διαχωρισμού. Πρόκειται για ποιοτικό εργαλείο, το οποίο μετρά το μοναδιαίο κόστος των δημοσίων υπηρεσιών και τον τρόπο κατανομής των δημοσίων δαπανών μεταξύ ανδρών και γυναικών βάσει της χρήσης των υπηρεσιών. Συνεπάγεται τον υπολογισμό του μοναδιαίου κόστους και τον καθορισμό του αριθμού των ανδρών και των γυναικών που επωφεληθήκαν από τη συγκεκριμένη υπηρεσία. Σε συνολικό επίπεδο μπορούν να χρησιμοποιηθούν δεδομένα από έρευνες σε νοικοκυριά. Για να αποκτηθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα, θα ήταν προτιμότερο η ανάλυση να πραγματοποιηθεί σε επίπεδο προγράμματος.
3. Αποτίμηση της Ευαισθητοποιημένης ως προς το Φύλο Πολιτικής. Χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των πολιτικών που διακηρύσσουν ότι χρησιμοποιούν κονδύλια του προϋπολογισμού ισότιμα για τους άνδρες και τις γυναίκες. Αμφισβητεί την υπόθεση ότι οι δημοσιονομικές πολιτικές είναι «ουδέτερες ως προς το φύλο» όσον αφορά στα αποτελέσματα και θέτει το ερώτημα: «Με ποιους τρόπους είναι δυνατόν οι πολιτικές και οι πόροι που διανέμονται μέσα από αυτές να μειώσουν ή να αυξήσουν τις έμφυλες ανισότητες;»
4. Απολογισμός του Ευαισθητοποιημένου ως προς το Φύλο Προϋπολογισμού. Χρησιμοποιείται για να καταδειχτεί ο τρόπος με τον οποίο οι δημόσιες δαπάνες, ως σύνολο και ανά υπουργείο, αναμένεται να διευθετήσουν ζητήματα που αφορούν στην έμφυλη ανισότητα. Συνεπάγεται το διαχωρισμό των προβαλλόμενων δαπανών σε κατηγορίες, με γνώμονα το φύλο. Συμβατικά οι δημόσιες δαπά-

νες οργανώνονται ανά Υπουργείο και διεύθυνση, ανά τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες και ανά λογαριασμούς εσόδων ή δαπανών, π.χ. προσωπικό, εξοπλισμός κ.τ.λ. Παραδείγματα κατηγοριών που σχετίζονται με το φύλο είναι: το ποσοστό των δαπανών που στοχεύει γυναίκες και άνδρες με σκοπό την εξάλειψη των ανισοτήτων, το ποσοστό των δαπανών που στοχεύει στη μεταφορά εισοδήματος με άμεση προτεραιότητα τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στις γυναίκες, το ποσοστό των δαπανών που διοχετεύονται στον εθνικό μηχανισμό για το φύλο κ.τ.λ.

5. Ανάλυση του Προϋπολογισμού από την Οπτική της Χρήσης του Χρόνου βάσει του Έμφυλου Διαχωρισμού. Το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελεί έναν τρόπο να καθορίσουμε τη σχέση μεταξύ του εθνικού προϋπολογισμού και της άμισθης εργασίας, η οποία είναι επίσης γνωστή ως οικονομία της παροχής φροντίδας. Ο στόχος είναι να βρεθεί κάποιος τρόπος να ποσοτικοποιηθεί η άμισθη εργασία, να βρεθεί πώς αυτή κατανέμεται μεταξύ γυναικών και ανδρών και να αναπτυχθούν δημοσιονομικές πολιτικές, οι οποίες να λαμβάνουν υπόψη τη συμβολή της μη αμειβόμενης εργασίας στην οικονομία. Οι γυναίκες σπκόνουν στους ώμους τους μεγαλύτερο βάρος άμισθης εργασίας και συνεπώς ο χρόνος που αφιερώνουν στον εαυτό τους για να ασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών στην αγορά εργασίας, είναι περιορισμένος.
6. Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Οικονομικής Πολιτικής Ευαισθητοποιημένης ως προς το Φύλο. Τα τρέχοντα πλαίσια μεσοπρόθεσμης μακροοικονομικής πολιτικής διαμορφώνονται βάσει ποικίλων οικονομικών μοντέλων, κανένα εκ των οποίων δε λαμβάνει υπόψη του το φύλο. Για να ληφθεί υπόψη το φύλο θα πρέπει είτε να χρησιμοποιηθούν μεταβλητές διαχωρισμού, όπου αυτό είναι εφικτό, είτε να δημιουργηθούν νέα μοντέλα, τα οποία θα είναι ευαισθητοποιημένα ως προς το φύλο.
7. Ανάλυση Επιπτώσεων των Δημόσιων Εσόδων βάσει του Έμφυλου Διαχωρισμού. Η ανάλυση αυτή εξετάζει τις μορφές άμεσες και έμμεσες φορολόγησης με σκοπό να υπολογιστεί πόσος φόρος πληρώνεται από διαφορετικές κατηγορίες ατόμων και νοικοκυριών.

Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Διαφορετικά Επίπεδα

Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζουμε δείγματα διαφορετικών τύπων έργων κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ανά την Ευρώπη, την τελευταία δεκαετία. Τα παραδείγματα που παρατίθενται είναι οργανωμένα ως ακολούθως:

- Κεντρική Κυβέρνηση
- Τομείς/Τμήματα
- Περιφέρειες/Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Προγραμματικό Επίπεδο

Κεντρική Κυβέρνηση

Η ένταξη της διάστασης του φύλου στους εθνικούς προϋπολογισμούς είναι βασικός στόχος της κατάρτισης δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Αυτό σημαίνει δημόσια έσοδα και κατανομή των δημοσίων πόρων με τρόπο συναφή με την προώθηση της ισότητας των φύλων.

Σε αυτό το επίπεδο λαμβάνονται σημαντικές πολιτικές δημοσιονομικές αποφάσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα κατανεμηθούν οι δημόσιοι πόροι σε διάφορες, ανταγωνιστικές μεταξύ τους, προτεραιότητες. Όταν πρόκειται για δημοσιονομικές αποφάσεις που στοχεύουν στην προώθηση της ισότητας των φύλων, γενικά η προσοχή στρέφεται σε τομείς όπως οι οικογενειακές φορολογικές ελαφρύνσεις, η κατανομή κονδυλίων για την παροχή φροντίδας στα παιδιά, οι αυξήσεις των κοινωνικών

επιδομάτων, τα προγράμματα απασχόλησης και αγοράς εργασίας, τα επιπρόσθετα προγράμματα που στοχεύουν στην υγεία των γυναικών και των ανδρών κ.τ.λ. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι όλες οι διαθέσιμες χρηματοδοτήσεις μπαίνουν στο ίδιο καλάθι, με την ευθύνη να βαραίνει μόνο ένα υπουργείο της κυβέρνησης.

Μερικοί τρόποι ώστε να προωθηθεί και να στηριχτεί η κατάρτιση δημοσίων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου σε αυτό το επίπεδο είναι οι ακόλουθοι:

- Να τεθεί σε νομοθετική βάση
- Να συνδεθεί με διαδικασίες αναδιάρθρωσης του προϋπολογισμού
- Ανάθεση ασκήσεων δαπανών
- Καθιέρωση προϋπολογισμού με αναφορά στις γυναίκες

Η τοποθέτηση της κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπική του φύλου σε νομοθετική βάση αποτελεί επιλογή σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης. Ο βαθμός της δέσμευσης που θα επιτευχθεί έναντι μιας τέτοιας προσέγγισης και η ικανότητα αποτελεσματικής υλοποίησης θα εξαρτηθούν από τη σαφήνεια της νομοθεσίας. Παραδείγματα τέτοιας σαφήνειας περιλαμβάνουν:

- Στοιχεία ενός λειτουργικού πλαισίου, το οποίο αναθέτει ευθύνη εποπτείας και λογοδοσίας, καθώς και παρακολούθησης.
- Την πρόβλεψη τα συστήματα συλλογής δεδομένων και διαχείρισης να ευθυγραμμιστούν με την ένταξη της διάστασης του φύλου.
- Διασφάλιση ότι τα μέτρα για την άντληση εσόδων διερευνώνται ως προς το φύλο.
- Απαίτηση να υπάρχει ετήσια έκθεση προόδου και να περιλαμβάνεται στα επίσημα έγγραφα του προϋπολογισμού.

44

Το αίτημα για υιοθέτηση ευαισθητοποιημένης ως προς το φύλο προσέγγισης στον προϋπολογισμό υλοποιήθηκε από τη νομοθεσία της Αυστρίας, του Βελγίου και της Ισπανίας. Ακολουθεί μια σύνοψη του νόμου σε κάθε μία από αυτές τις χώρες.

Η ισότητα των φύλων είναι καλά εδραιωμένη στην αυστριακή νομοθεσία: Το άρθρο 7 του Ομοσπονδιακού

Η Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπική του Φύλου σε Νομοθετική Βάση

Αυστρία

Συντάγματος υποχρεώνει την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση, τις Περιφέρειες και την τοπική αυτοδιοίκηση να διασφαλίσουν την ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών. Η Αυστρία ανέλαβε πολλές πρωτοβουλίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για να καταρτίσει προϋπολογισμούς με την οπτική του φύλου.² Οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούν και μια «τράπεζα» εμπειρίας στο συγκεκριμένο τομέα.

Η πλέον πρόσφατη τροπολογία του Ομοσπονδιακού Συντάγματος [άρθρο 13(3), Ιανουάριος 2008] υποχρεώνει τους κυβερνητικούς φορείς σε όλα τα επίπεδα να στοχεύουν στην ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της δημοσιονομικής διαχείρισης. Το 2009 ο ομοσπονδιακός προϋπολογισμός θα εισάγει την παράμετρο του φύλου βάσει του συγκεκριμένου άρθρου. Σύμφωνα με την Dr. Elfriede Fritz του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών της Αυστρίας: «Αυτή τη στιγμή διαθέτουμε μια πολύ καλή νομοθετική βάση για την κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στο Ομοσπονδιακό Σύνταγμα, αλλά η υλοποίηση χρειάζεται πολιτική βούληση, κατανόηση και συνεργασία των εμπειρογνομώνων διαφορετικών τομέων σε διαφορετικά επίπεδα».

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η νομοθεσία που προέβλεπε την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην Αυστρία υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του νόμου που αφορούσε στον προϋπολογισμό. Στο πλαίσιο της Κατάρτισης Προϋπολογισμών βάσει των Επιδόσεων, ο στόχος της ισότητας ήταν να αποτελέσει μέρος των στόχων για διαφάνεια, αποτελεσματικότητα και λογοδοσία όταν πρόκειται για διαχείριση δημόσιων πόρων στην παραγωγή δημόσιων υπηρεσιών. Αυτό σημαίνει ότι η ισότητα των φύλων τοποθετείται στο «ίδιο νομικό επίπεδο με το στόχο για μακροοικονομική ισορροπία και αειφόρα οικονομία» (Klatzer, 2008). Το νέο καθεστώς Κατάρτισης Προϋπολογισμών βάσει των Επιδόσεων με επικέντρωση στο στόχο της ισότητας των φύλων θα τεθεί σε ισχύ το αργότερο έως το 2013.

45

Βέλγιο

Κατά τη διάρκεια της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2001, το Βέλγιο, σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ,

²Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε την ιστοσελίδα: www.imag-gendermainstreaming.at

την UNIFEM και το Σκανδιναβικό Συμβούλιο Υπουργών οργάνωσαν ένα συνέδριο σε υψηλό επίπεδο με τίτλο: «Strengthening economic and financial governance: toward gender responsive budgeting.» Το συνέδριο είχε ως αποτέλεσμα να προκύψουν πολλές νέες πρωτοβουλίες κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σε όλη την Ευρώπη, μια εκ των οποίων υπήρξε και αυτή του Βελγίου. Ο στόχος της Βελγικής πρωτοβουλίας ήταν να διερευνήσει τη δυνατότητα υλοποίησης προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου στο πλαίσιο των υπηρεσιών της ομοσπονδιακής κυβέρνησης του Βελγίου και των δραστηριοτήτων της.

Τελικά, ο Νόμος για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου εισήχθη στο Βέλγιο το 2001, ανοίγοντας το δρόμο για συστημική ένταξη της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών. Στο νόμο προβλέπεται ότι κάθε υπουργείο της κυβέρνησης έχει την υποχρέωση να καταγράφει λεπτομερώς τις δαπάνες του για δράσεις που στοχεύουν στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Το αντίστοιχο υπόμνημα κάθε υπουργείου θα επισυνάπτεται στο προσχέδιο του προϋπολογισμού που κατατίθεται στο υπεύθυνο για τον προϋπολογισμό τμήμα και τελικά θα περιλαμβάνεται σε ειδικό για το φύλο υπόμνημα στον Ομοσπονδιακό προϋπολογισμό.

Ο νόμος απαιτεί τον καθορισμό στρατηγικών στόχων για την ισότητα των φύλων και την επιλογή δράσεων κατά προτεραιότητα στην αρχή της θητείας της κυβέρνησης. Απαιτεί επίσης από τα υπουργεία να εφαρμόζουν κριτήρια για την ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις κυβερνητικές συμβάσεις.

46

Ενώ η εγκύκλιος για τον προϋπολογισμό του 2009 μιλάει για την αρχή της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου και τη νομική υποχρέωση που συνεπάγεται, ως πρώτο βήμα σχεδιάζεται το υπόμνημα για το φύλο, το οποίο στοχεύει στον καθορισμό συγκεκριμένων προϋπολογισμών για προγράμματα ισότητας των φύλων. Ως δεύτερο βήμα, στόχος του υπομνήματος είναι να εξετάσει επίσης τον αντίκτυπο των συγκεκριμένων προγραμμάτων στο φύλο. Αναμένεται ότι η πλήρης ανάλυση ως προς το φύλο θα πραγματοποιηθεί από κάθε υπουργείο το 2009 και θα επισυναφθεί στο υπόμνημα για το φύλο στον προϋπολογισμό του 2010.

Στο Βέλγιο, υπεύθυνο για την καθοδήγηση και τη στήριξη της εφαρμογής του νόμου είναι το Ινστιτούτο για την Ισότητα Γυναίκων και Ανδρών. Η δουλειά του, η οποία έχει ήδη δρομολογηθεί, είναι ο σχεδιασμός και η παροχή κατάρτισης, η σύνταξη εγχειριδίων και καταλόγων, καθώς και η ανάπτυξη εργαλείων και μεθόδων. Σημαντικό διαχειριστικό όργανο, το οποίο προβλέπεται από τη νομοθεσία, είναι η Διυπουργική Συντονιστική Ομάδα, η οποία αποτελείται από ανώτατο προσωπικό των υπουργείων. Το Ινστιτούτο εκπροσωπείται στην Ομάδα και θα διαδραματίσει το ρόλο της Γραμματείας.

Όσον αφορά στους δείκτες και στα δεδομένα, ο νόμος απαιτεί την ανάπτυξη στατιστικών κατά φύλο σε όλους τους τομείς, καθώς και την ύπαρξη δεικτών φύλου. Το σχήμα και το περιεχόμενο της έκθεσης αξιολόγησης των επιπτώσεων/αντικτύπου που ονομάζεται «το τεστ του φύλου» (gender test) θα τύχει έγκρισης από την κυβέρνηση.

Ισπανία

Ενώ υπάρχει νομοθετική βάση για τους προϋπολογισμούς με την οπτική του φύλου στην Ισπανία, τα πράγματα δεν έχουν ακόμα δρομολογηθεί ικανοποιητικά. Το Άρθρο 15 του Συντάγματος 3/2007, το οποίο αναφέρεται στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την ισότητα των φύλων, δηλώνει ότι «οι κυβερνήσεις οφείλουν να ενσωματώσουν ενεργά την αρχή της ισότητας με την υιοθέτηση και την εφαρμογή της στη νομοθεσία, τις δημόσιες πολιτικές που υλοποιούνται μέσω του προϋπολογισμού σε όλους τους τομείς και γενικά σε όλες τις δραστηριότητές τους». Μια διάταξη του Απριλίου του 2007, η οποία θέτει τους κανόνες για την προετοιμασία του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού του 2008, προβλέπει ότι οι λειτουργίες των Επιτροπών Ανάλυσης Προγραμμάτων περιλαμβάνουν την «ανάλυση των επιπτώσεων των προγραμμάτων δαπανών στον τομέα της ισότητας». Εντούτοις, για να υπάρξει πλήρης υλοποίηση χρειάζεται μια πιο λεπτομερής νομοθετική ρύθμιση.

47

Η ανάλυση δεδομένων σχετικά με το φύλο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών τον Μάρτιο του 2005 στο Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (Διάταξη ΑΡΥ/526/2005). Μεταξύ των μέτρων που υιοθετήθηκαν σε αυτή τη διάταξη περιλαμβάνονται μέτρα που προβλέπουν την ύπαρξη στατιστικών και πληροφοριακών συστη-

μάτων που θα βοηθήσουν την υλοποίηση των πολιτικών της ισότητας των φύλων στον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής. Η διάταξη προβλέπει την ύπαρξη δεικτών ανά φύλο για τα δημοσιονομικά προγράμματα, την αναθεώρηση και την εφαρμογή της διάστασης του φύλου στα τυποποιημένα μοντέλα αυτοαξιολόγησης για φόρους, χρεώσεις και αμοιβές για τις δημόσιες υπηρεσίες και ακόμα πιο σημαντικό, την αναθεώρηση των στατιστικών, για να καθοριστούν τι είδους δείκτες θα πρέπει να υπάρξουν που θα λαμβάνουν υπόψη το διαχωρισμό των φύλων.

Στην Ισπανία, παρά το γεγονός ότι η νομοθεσία δεν είναι ικανοποιητικά επαρκής, υπάρχουν ουσιαστικές διατάξεις, όπως προαναφέρθηκε, όσον αφορά στα δεδομένα. Κατόπιν σύστασης του Ινστιτούτου Γυναίκων, η Στατιστική Επιτροπή που δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων, έδωσε προτεραιότητα στην οπτική του φύλου και η όλη διαδικασία συνέβαλε στην αύξηση της ευαισθητοποίησης στο συγκεκριμένο τομέα. Βάσει αυτής της πρωτοβουλίας, το Παρατηρητήριο Ισότητας αποφάσισε να δημιουργήσει μια νέα Στατιστική ομάδα της οποίας στόχος είναι να ερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να τροποποιηθούν οι τρέχουσες στατιστικές πέραν του απλού διαχωρισμού τους βάσει του φύλου. Πρόκειται για δύναμη σημαντική πρόοδο, η οποία αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των συστημάτων των δεδομένων, ώστε να αναδεικτούν επαρκώς οι διαστάσεις του φύλου.

48

Στην Ανδαλουσία, η νομοθεσία που τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο προβλέπει την εφαρμογή εκτιμήσεων του αντικτύπου/επιπτώσεων ανάλογα με το φύλο σε όλους του νόμους και κανονισμούς. Όσον αφορά στους Προϋπολογισμούς των Αυτόνομων Κοινοτήτων, η νομοθεσία επιτρέπει τη σύσταση μιας νέας Επιτροπής που θα πρόκειται στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία θα συνεργαστεί με το Ανδαλουσιανό Ινστιτούτο Γυναίκων (Andalusian Women's Institute) στην προετοιμασία μιας πρώτης αξιολόγησης του προσέχοντος του προϋπολογισμού. Η Επιτροπή «θα προάγει και θα επιβλέπει την προετοιμασία των προσχεδίων με την οπτική του φύλου στα διάφορα Υπουργεία και θα εξετάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων ως προς το φύλο που γίνονται σε Υπουργεία, εταιρείες και φορείς της Junta de Andalucia και αφορούν στις επιδόσεις τους σε θέματα φύλου (Άρθρο 139, Νόμος 18/2003).

**Σύνδεση της
Κατάρτισης
Δημόσιων
Προϋπολογισμών
με την Οπική
του Φύλου με
τις Διαδικασίες
Μεταρρύθμισης
των
Προϋπολογισμών**

Οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο μεταρρυθμίζουν τις δημοσιονομικές τους διαδικασίες, κινούμενες όλο και περισσότερο προς την κατάρτιση προϋπολογισμών βάσει επιδόσεων (Sharp, 2003). Καθώς τα συστήματα και οι διαδικασίες εξετάζονται ενδελεχώς και νέα δεδομένα ενσωματώνονται στα σύγχρονα μοντέλα, δίνεται η ευκαιρία να ενσωματωθεί και η διάσταση του φύλου. Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, η Αυστρία ενσωματώνει την κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπική του φύλου στη νέα δημοσιονομική της προσέγγιση που αφορά στους προϋπολογισμούς βάσει επιδόσεων. Η όλη διαδικασία θα έχει ολοκληρωθεί έως το 2013.

Το Μόναχο αποτελεί ένα άλλο παράδειγμα, όπου η δουλειά ξεκίνησε το 2006, για να βρεθεί τρόπος να συνδεθούν δεδομένα και υπηρεσίες στο δημοσιονομικό σχεδιασμό με δημιουργικό τρόπο. Αυτό λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της Νέας Διοικητικής Μεταρρύθμισης του Δημοσίου Τομέα και του νέου δημοτικού δημοσιονομικού συστήματος. Υπάρχει δέσμευση, η ένταξη της διάστασης του φύλου και η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου να ενσωματωθούν από την αρχή στη νέα διαδικασία. Προγράμματα κατάρτισης που ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη, επικεντρώνονται στην ανάλυση των ομάδων-στόχων, στην αξιολόγηση και στην ερμηνεία των στατιστικών δεδομένων και των αποτελεσμάτων των ερευνών, καθώς και στη δημιουργία δεικτών επίδοσης. Το φύλο θα λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα προαναφερθέντα.

Στο *Budgeting for Equity*, η Rhonda Sharp ερευνά τις ευκαιρίες για την κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπική του φύλου στο πλαίσιο της κατάρτισης προϋπολογισμών βάσει επιδόσεων.

**Ασκήσεις
Δαπανών**

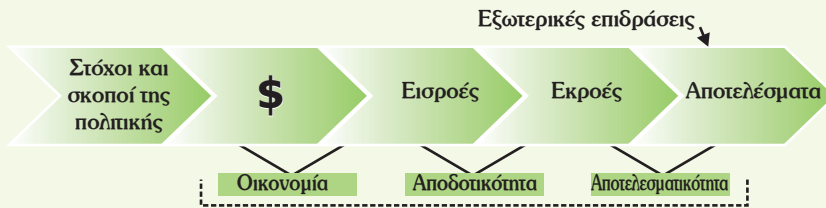
Οι ασκήσεις δαπανών αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο όταν πρόκειται για κατάρτιση προϋπολογισμού, όπως επίσης και για να προσδιορίσουμε εάν η κατανομή των κονδυλίων είναι επαρκής, ώστε να πετύχουμε τους στόχους που έχουν τεθεί μέσω αυτών. Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους το συγκεκριμένο εργαλείο θα μπορούσε να σχεδιαστεί. Είναι, για παράδειγμα, άλλο να γνωρίζουμε ότι εάν Χ αριθμός ατόμων εξυπηρετούνται μέσω ενός συγκεκριμένου κονδυλίου και εάν ο πληθυσμός αυξηθεί κατά Υ% και το κόστος της υπηρεσίας έχει

Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών στο Πλαίσιο των Δημοσιονομικών Εκροών και Αποτελεσμάτων (Sharp 2003)

Όλο και περισσότερες χώρες, προσβλέποντας στη διαφάνεια και στην αποδοτικότητα, κατευθύνονται προς την κατάρτιση προϋπολογισμών βάσει επιδόσεων. Αυτή η τάση που λειτουργεί πέραν της λογικής των κονδυλίων έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη αποκλίσεων, όπως προϋπολογισμοί βάσει δραστηριοτήτων, προγραμματικοί προϋπολογισμοί, προϋπολογισμοί βάσει των εκροών και των αποτελεσμάτων. Σε γενικές γραμμές, η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται την ενσωμάτωση πληροφοριών επιδόσεων στη δημοσιονομική διαδικασία επιζητώντας να επηρεάσει τις αποφάσεις κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού.

Το διάγραμμα που ακολουθεί περιλαμβάνει τα τρία (3) κριτήρια επιδόσεων που εφαρμόζονται στο συμβατικό πλαίσιο των προϋπολογισμών εκροών και αποτελεσμάτων.

- Οι εισροές μετρώνται βάσει των θεμάτων που σχετίζονται με την οικονομία
- Οι εκροές μετρώνται σύμφωνα με την αποδοτικότητά τους
- Τα αποτελέσματα επιδόσεων μετρώνται βάσει της αποτελεσματικότητάς τους.

Στο *Budgeting For Equity*, η Sharp ερευνά τη δυνατότητα, εντός του πλαισίου, για την εισαγωγή της κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου και υπογραμμίζει τρεις διαστάσεις του έργου:

- την εισαγωγή μέτρων με γνώμονα το φύλο στις εισροές, στις εκροές και στα αποτελέσματα.
- την εισαγωγή της δικαιοσύνης ως δείκτη επιδόσεων – μια τέταρτη παράμετρο πέραν αυτών της οικονομίας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας
- μια ριζοσπαστική κριτική της κατάρτισης προϋπολογισμών βάσει εκροών και αποτελεσμάτων για δείκτες επιδόσεων ικανούς να ικνηλατούν την πρόοδο της ισότητας των φύλων.

Η εισαγωγή και μιας τέταρτης παραμέτρου ενέχει προκλήσεις, ιδιαίτερα διότι η μέτρηση των τριών υπολοίπων έχει πραγματοποιηθεί κατ' αναλογία, δηλαδή η οικονομία των εισροών αναφέρεται στο ελάχιστο κόστος, η αποδοτικότητα αναφέρεται στην αναλογία εισροών-εκροών και η αποτελεσματικότητα αναφέρεται στην αναλογία των εκροών ως προς τα αποτελέσματα. Εντούτοις, η Sharp παρουσιάζει συγκεκριμένα παραδείγματα για το πώς μπορούν να εισαχθούν δείκτες ισότητας σε όλα αυτά τα στάδια της κατάρτισης ενός προϋπολογισμού.

αυξηθεί κατά Z%, τότε πρόκειται για μια σχετικά απλή άσκηση για να προσδιορίσουμε τι είδους ανάγκες θα πρέπει να καλύπτονται από τον προϋπολογισμό για να συνεχίσει η υπηρεσία να παρέχεται.

Η χρήση αυτών των ασκήσεων στο πλαίσιο της επίτευξης της ισότητας των φύλων απαιτεί ένα πιο σύνθετο αναλυτικό πλαίσιο. Σκεφτόμενοι, για παράδειγμα, το κόστος για την ικανοποιητική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, για τη διασφάλιση ότι όλο και περισσότεροι άνδρες εξετάζονται για καρκίνο, για την παροχή εκπαίδευσης σε όλους/-ες – αυτές οι ασκήσεις δαπανών απαιτούν μεγάλο εύρος πληροφοριών. Στο πλαίσιο εργασίας που παρήχθη στο εξωτερικό, οι ασκήσεις δαπανών που πραγματοποιήθηκαν περιλαμβάνουν και αυτές για το κόστος της υλοποίησης των Στόχων της Χιλιετίας την παροχή υπηρεσιών σε όσους/-ες κινδυνεύουν να μολυνθούν από τον 10 HIV και το AIDS, και την ικανοποίηση των αναγκών των εκτοπισμένων πληθυσμών.

Στην Ευρώπη, οι ασκήσεις δαπανών έχουν χρησιμοποιηθεί από ομάδες της κοινωνίας των πολιτών και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλείο συνηγορίας. Πολύ συχνά αυτές οι ασκήσεις αποτελούν τη βάση της παραδοσιακής αντίδρασης στον προϋπολογισμό από κοινωνικούς εταίρους και λοιπές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών. Η τυποποίηση και ο συσχετισμός των τύπων των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται από διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να αποδειχτούν μεγάλη πρόκληση. Η χρήση εμπειρογνωμοσύνης είναι απαραίτητη για να υπάρξει αξιοπιστία στα κυβερνητικά όργανα.

Καθιέρωση Προϋπολογισμών με Αναφορά στις Γυναίκες

Η καθιέρωση Προϋπολογισμών με Αναφορά στις Γυναίκες, οι οποίοι καταρτίστηκαν σε διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης στην Αυστραλία κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990, αντιπροσωπεύουν τις πρώτες προσπάθειες για κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Από τότε το συγκεκριμένο μοντέλο εισήχθη και σε άλλες χώρες. Στη Γαλλία, το διοικητικό έγγραφο «Jaune budgétaire» καταρτίστηκε για πρώτη φορά το 2000 και αποτελεί παράρτημα του ετήσιου προϋπολογισμού, το οποίο παρουσιάζει μια ανάλυση των επιπτώσεων του προϋπολογισμού στους άνδρες και στις γυναίκες. Στο Βέλγιο, επίσης, το «υπόμνημα για το φύλο» («gender

note»), το οποίο ορίζει η νέα νομοθεσία, αποτελεί μια μορφή καθιέρωσης προϋπολογισμού με αναφορά στις γυναίκες. Ο τρόπος με τον οποίο αυτού του είδους οι αναφορές καταρτίζονται, ο βαθμός των λεπτομερειών που περιλαμβάνονται σε αυτές και οι πηγές των δεδομένων ποικίλλουν.

Τα διάφορα υπουργεία της κυβέρνησης αναλαμβάνουν την ευθύνη να παρέχουν πληροφορίες σε τομεακό επίπεδο. Αυτό αποτελεί παράλληλα μια ευκαιρία για τα υπουργεία να εξετάσουν στρατηγικά την ικανότητά τους και να δουλέψουν για τη δημιουργία ενός συστήματος, το οποίο θα ανταποκρίνεται ευρέως στην οπτική του φύλου. Η συμμετοχή των υφιστάμενων φορέων στην παραγωγή απολογισμών αντικτύπου/επιπτώσεων επιτρέπει την ύπαρξη μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας των εκροών και των αποτελεσμάτων, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει και διευκολύνει τη συμμετοχή ολόκληρου του συστήματος.

Το Εργαλείο 4 της ομάδας της Κοινοπολιτείας καθορίζει τις σχετικές με το φύλο κατηγορίες που θα πρέπει να διοχετεύονται τα κονδύλια των αντίστοιχων υπουργείων. Οι εκθέσεις του ΟΗΕ για την πρόοδο της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου αναφέρουν σε τακτική βάση όλες τις κυβερνητικές δραστηριότητες που στοχεύουν στις γυναίκες. Ο καθορισμός των πόρων χρηματοδότησης για τα μέτρα αυτά είναι εξίσου χρήσιμος για τη διασφάλιση της μονιμότητάς τους. Πολλά προγράμματα που στοχεύουν στις γυναίκες χρηματοδοτούνται από πόρους της Ε.Ε., οι οποίοι δύναται να είναι χρονικά περιορισμένοι.

Ο στόχος θα πρέπει να είναι η βελτίωση της ποιότητας της ανάλυσης ανά έτος, κάτι που αναγκαστικά οδηγεί σε ανάδραση πληροφόρηση από τους δικαιούχους και ανάλυση από ανεξάρτητους/-ες εμπειρογνώμονες και συνηγούς της ισότητας.

52

Κατάρτιση Δημοσίων Προϋπολογισμών σε Τομεακό/Υπουργικό Επίπεδο

Σε αυτό το επίπεδο πραγματοποιείται το περισσότερο έργο που αφορά στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου – το προηγούμενο στάδιο όπου λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις για τον προϋπολογισμό και το επόμενο στάδιο, στο οποίο η έμφυλη ανάλυση

*Το έργο της
ένταξης της
διάστασης του
φύλου*

των δαπανών δύναται να πραγματοποιηθεί πιο εύκολα. Πρόκειται για υψίστης σημασίας κόμβο για το έργο της κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, διότι σε αμφότερες τις κατευθύνσεις υπάρχει τόσο ευθύνη όσο και εξουσία. Από αυτό το επίπεδο μπορεί να ασκηθεί επιρροή στις αποφάσεις που αφορούν στον ετήσιο προϋπολογισμό και οι οποίες λαμβάνονται από το Υπουργείο Οικονομικών. Προς την άλλη κατεύθυνση, τα διάφορα υπουργεία της κυβέρνησης επιβλέπουν τους υφιστάμενους φορείς τους και έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να στηρίξουν και να συντονίσουν την όλη διαδικασία σε όλο το εύρος των χρηματοδοτήσεων που δύνανται να πραγματοποιηθούν.

Το κύριο έργο που αφορά στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου γίνεται σε προγραμματικό επίπεδο ή σε επίπεδο περιφέρειας ή τοπικής αυτοδιοίκησης, κυρίως στα πλαίσια των υφιστάμενων φορέων των υπουργείων. Τα ευρήματα και η γνώση που απορρέει από αυτές τις πιλοτικές πρωτοβουλίες χρειάζεται να επικοινωνηθεί προς τα πάνω, ώστε να επιτευχθεί η αλλαγή σε συστημικό επίπεδο. Εάν τα υπουργεία δεν έχουν την ικανότητα να συλλέξουν και να δράσουν βάσει των αποτελεσμάτων, εάν τα συστήματα δεν υπάρχουν και εάν δεν μπορούν να παράσχουν βοήθεια σε όλη την πορεία της διαδικασίας, τότε υπάρχει κίνδυνος το έργο για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου να παραμείνει κενό γράμμα.

Το έργο, σε αυτό το επίπεδο, για να μπορέσει να προχωρήσει, θα πρέπει να επικεντρωθεί στην οργανωσιακή αναδιάρθρωση σε επίπεδο υπουργείου λαμβάνοντας υπόψη την έμφυλη διάσταση. Όπως ενδελεχώς αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 2, αυτό σημαίνει την εξέταση των συστημάτων και των διαδικασιών, αναγνώριση των ρόλων και των ευθυνών, αξιολόγηση των δεδομένων και των αιτημάτων των δικαιούχων, κατανόηση των στόχων της ισότητας των φύλων σε εθνικό επίπεδο, προσπάθεια οικοδόμησης έμφυλης γνώσης και ικανοτήτων – με άλλα λόγια διερεύνηση όλης της υποδομής που απαιτείται για την ένταξη της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών.

Μια καλή αρχή είναι να αξιολογήσουμε την ετοιμότητα ως προς το φύλο του προσωπικού και των συστημάτων. Ένας έλεγχος ως προς το φύλο σε όλα τα υπουργεία θα αποκαλύψει τους τομείς που χρειάζεται να καταβληθεί περισσότερη προσπάθεια και παράλληλα αυξάνει την ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου. Ένα καλό σημείο εκκίνησης θα ήταν να δούμε πώς μεταφράζεται η κυβερνητική πολιτική για την ισότητα των φύλων σε επίπεδο υπουργείου:

- Η πολιτική διατυπώνεται με όρους στόχων σε αυτό το επίπεδο;
- Υπάρχουν συγκεκριμένοι στόχοι που τίθενται στο πλαίσιο των γενικότερων στόχων;
- Παρακολουθείται η πρόοδος;
- Επικοινωνείται η πολιτική σε όλα τα υπουργεία;
- Πώς επικοινωνείται η πολιτική στους υφιστάμενους φορείς;
- Εν κατακλείδι, τι μηχανισμοί υπάρχουν για να καταστεί λειτουργική –να αποκτήσει συνάφεια– η πολιτική για την ισότητα των φύλων;

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του ελέγχου, είναι χρήσιμο να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ δημοσιονομικών αποφάσεων και πολιτικών/προγραμματικών αποφάσεων. Όπως έχει προαναφερθεί, η κατάρτιση δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου πολύ συχνά θεωρείται τρόπος γεφύρωσης του κενού που υφίσταται μεταξύ αυτών των δύο χώρων, όπως επίσης και τρόπος για να διασφαλιστεί ότι η κατανομή των πόρων συνάδει με τους στόχους της πολιτικής και είναι επαρκής για την ολοκλήρωση των προγραμμάτων. Η συμμετοχή του προσωπικού που εμπλέκεται τόσο στην πολιτική πτυχή όσο και στην προσφορά των υπηρεσιών στη λήψη αποφάσεων για την κατανομή των πόρων αποτελεί μέρος της διαδικασίας της ένταξης της διάστασης του φύλου.

54

*Έλεγχος
ως προς το φύλο
(Gender Audit)*

*Συνδυασμός
Πολιτικής
και Δαπανών*

Στην Ιταλία, όπου δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί μια πρωτοβουλία σε εθνικό επίπεδο, έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο που συνενώνει 12 Επαρχίες και 9 Δήμους (από το 2006) με την επιθυμία να μοιραστούν και να προωθήσουν πρακτικές κατάρτισης δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου (gender budgeting).

Η δικτυακή προσέγγιση της Σιένα

Πρόκειται για μια από τις πρώτες ασκήσεις Ελέγχου ως προς το φύλο στην Ευρώπη στην οποία συμμετέχουν μικρές κοινότητες. Στην Ιταλία ο όρος Gender Audit χρησιμοποιείται όταν γίνεται λόγος για κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Οκτώ δήμοι (ο δήμος είναι η μικρότερη διοικητική μονάδα στην Ιταλία) συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Επρόκειτο για μια ενδοκυβερνητική πρωτοβουλία –δεν υπήρξε συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών– η οποία στηρίχθηκε από τρεις ακαδημαϊκούς εμπειρογνώμονες.

Η μεθοδολογία, παρόμοια με αυτή άλλων παρόμοιων ασκήσεων κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, ήταν η ακόλουθη:

1. Δημιουργία καταλόγου ποιοτικών και ποσοτικών δεικτών για την αξιολόγηση της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας από την οπτική του φύλου.
2. Σύγκριση των δεικτών σε σχέση με τα πρότυπα αναφοράς.
3. Ανάλυση των σχετικών δαπανών όταν παρατηρούνται μη ικανοποιητικές επιδόσεις.

Η δικτυακή προσέγγιση που υιοθετήθηκε χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Η διασύνδεση των κοινοτήτων αποτέλεσε μια προσπάθεια να υπερκεραστούν τα εμπόδια που είχαν παρουσιαστεί σε προηγούμενα παρόμοια προγράμματα. Μια ομάδα εργασίας, η οποία αποτελούνταν από έναν αντιπρόσωπο από κάθε δήμο, και η οποία στηρίχθηκε από τους/τις εμπειρογνώμονες, συναντήθηκε πέντε φορές. Σε κάθε συνάντηση υπήρχε ένα αντικείμενο προς συζήτηση. Οι εμπειρογνώμονες πρότειναν ως θέμα συζήτησης τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (μια για την παιδική φροντίδα και μια για την φροντίδα των ηλικιωμένων) και την ενδυνάμωση του φύλου, και οι εκπρόσωποι των δήμων πρότειναν ως θέμα τη μετανάστευση.

Κάθε συνάντηση ξεκινούσε με πληροφορίες από τους/τις ειδικούς. Οι συναντήσεις αποδείχθηκαν άκρως πολύτιμες, διότι αύξησαν την ευαισθητοποίηση και δημιούργησαν τη γνωσιακή βάση για τα ζητήματα που σχετίζονται με το φύλο. Σε κάθε συνάντηση μοιραζόταν και ένα ερωτηματολόγιο για τη συλλογή τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών πληροφοριών για τις τοπικές υπηρεσίες. Το ερωτηματολόγιο συμπληρωνόταν και επιστρεφόταν στην επόμενη συνάντηση.

Το πιο σημαντικό μέρος της άσκησης ήταν η συγκριτική ανάλυση βάσει των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν από τους δήμους. Σημαντική στάθηκε η δυνατότητα δημιουργίας προτύπων αναφοράς, μέσω των οποίων κατέστη δυνατή η μέτρηση των επιδόσεων των διοικήσεων. Οι ειδικοί μίλησαν για την ανάγκη σύγκρισης και άλλων προγραμμάτων, με εθνικά ή διεθνή πρότυπα αναφοράς, ενώ η αξία ύπαρξης ενός τοπικού προτύπου θεωρήθηκε σημαντική. Για παράδειγμα, το να γνωρίζει κάποιος την ψαλίδα των 21 πόντων επί % των παιδιών που έχουν μια θέση σε βρεφονηπιακό σταθμό στο δήμο είναι περισσότερο σημαντικό από το να γνωρίζει τις επιδόσεις της Δανίας σε αυτό τον τομέα.

Η σύγκριση επιτρέπει επιπλέον την ανάπτυξη καταλόγου αξιολόγησης της ποιότητας των υπηρεσιών. Το γεγονός ότι ένας δήμος παρέχει μια υπηρεσία, η οποία δεν

είναι διαθέσιμη σε κάποιον άλλο, κρίζει εξηγήσεων, το οποίο σημαίνει περισσότερη διαφάνεια για τις επιλογές των υπεύθυνων της διοίκησης. Στις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τους/τις εμπειρογνώμονες για τη μετανάστευση αναφέρθηκε πρόσφατη έρευνα που έδειχνε ότι, σε γενικές γραμμές, υπάρχουν δυο κατηγορίες μεταναστριών με διαφορετικές ανάγκες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκαν αυτές που ήθελαν να ενσωματωθούν, ενώ στη δεύτερη ανήκαν όσες ήθελαν να κρατήσουν επαφή με την πατρίδα τους και την οικογένειά τους και να διατηρήσουν όσα περισσότερα μπορούσαν. Με αυτή την πληροφορία οι διοικούντες μπόρεσαν να συζητήσουν διάφορες ιδέες για λύσεις που έγιναν σημεία αναφοράς, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα.

Προκλήσεις

- Πρόσβαση σε δεδομένα με τοπική συνάφεια
- Οι εθνικές στατιστικές δεν παρέχουν δεδομένα σε μικροεπίπεδο
- Διαθεσιμότητα και ποιότητα περιφερειακών δεδομένων.

Κατάρτιση Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου σε Περιφερειακό Επίπεδο και Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο βαθμός της αποκέντρωσης των κρατικών υπηρεσιών διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα της Ευρώπης. Ο τύπος και το εύρος των εξουσιών που ανατίθενται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ιδιαίτερα στον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής, θα επηρεάσουν τη δυνατότητα υιοθέτησης μιας προσέγγισης κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Στον τομέα της μεταρρύθμισης των δημόσιων οικονομικών, η αποκέντρωση φαίνεται να προσφέρει ευκαιρίες για περισσότερη διαφάνεια, καθώς και ευρύτερη άμεση συμμετοχή σε τοπικό επίπεδο. Η τοπική αυτοδιοίκηση όλων των βαθμίδων μπορεί να ανταποκριθεί καλύτερα όταν πρόκειται για δημόσιες πολιτικές και παροχή υπηρεσιών. Από την άλλη, η τοπική αυτοδιοίκηση συχνά παρακωλύεται εξαιτίας των περιορισμένων πηγών και της πιεστικής προτεραιότητας της φτώχειας.

56

Οι περιπτώσεις πειραματισμού, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, για την κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου έχουν πολλαπλασιαστεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η γνώση που παράγεται από τέτοιου είδους πρωτοβουλίες είναι πολύτιμη, αν και δεν είναι στις προθέσεις του εγχειριδίου να την παρουσιάσει, εντούτοις αξίζει συγκριτικής μελέτης και ευρύτερης διάδοσης. Ένα διεθνές συνέδριο, το οποίο συνδιοργανώθηκε

από το Δήμο του Bilbao και την Τοπική Αυτοδιοίκηση του Biscay, με τη συνεργασία του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (European Gender Budgeting Network) τον Ιούνιο του 2008, αποτελεί παράδειγμα του πώς θα μπορούσε να επικοινωνηθούν οι πρακτικές που ακολουθούνται στον τομέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο (www.generoypresupuestos.net). Άλλο παράδειγμα αποτελεί το Δίκτυο Πρωτοβουλιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (Network of Local and Regional Gender Budget initiatives) στην Ισπανία. Αυτές οι ευκαιρίες δικτύωσης είναι σημαντικές για τους ειδικούς τόσο εντός όσο και εκτός της κυβέρνησης και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του συνολικού έργου που αφορά στην κατάρτιση δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

**Κατάρτιση
Δημόσιων
Προϋπολογισμών
με την Οπτική
του Φύλου σε
Προγραμματικό
Επίπεδο**

Σε αυτό το επίπεδο, δηλαδή όταν εστιάζουμε στον επιμερισμό των πόρων σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ή σχέδιο, είναι απλούστατη η ανάλυση από μια έμφυλη προσέγγιση. Κατά το σχεδιασμό του προγράμματος, θα πρέπει να έχουν τεκμηριωθεί τα χαρακτηριστικά της ομάδας-στόχου. Ομοίως, θα ήταν αναμενόμενο να έχουν καταγραφεί τα βασικά χαρακτηριστικά των δικαιούχων. Παρά ταύτα, η έλλειψη διαχωρισμού των δεδομένων με βάση το φύλο μπορεί να καταστήσει ανέφικτη την ανάλυση με βάση τη συχνότητα εμφάνισης κάποιας ωφελείας. Σε ένα παράδειγμα ενός σχεδίου υποστήριξης για μια μικρή επιχείρηση ήταν αδύνατον να προσδιοριστεί πόσες εταιρείες στις οποίες ηγείτο κάποια γυναίκα και πόσες εταιρείες στις οποίες ηγείτο κάποιος άνδρας υποστηρίζονταν μέσα από το σχέδιο αυτό, καθώς οι πληροφορίες από την αξιολόγηση του προγράμματος παρείχαν μόνο μια μερική εικόνα. Παρ' όλα αυτά, κάτι τέτοιο αποδείχτηκε ότι ήταν μη ικανοποιητικό. Μια θετική πτυχή αυτής της πρωτοβουλίας για την κατάρτιση προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου ήταν ότι δημιουργήθηκαν συστήματα, προκειμένου να συλλέγονται αυτά τα στοιχεία για όλα τα μελλοντικά έργα.

57

Πολύ συχνά το επίκεντρο της ανάλυσης σε επίπεδο προγράμματος είναι η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο αρθρώνονται στόχοι για την ισότητα των φύλων για το πρόγραμμα και το βαθμό στον οποίο επιτυγχάνονται οι στόχοι αυτοί. Προκειμένου να γίνει κάτι τέτοιο είναι σημαντικό να υπάρχουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες τέτοιου είδους για την ομάδα-στόχο. Έτσι, λοιπόν, για παράδειγμα,

εάν το πρόγραμμα στοχεύει στους/στις νέους/-ες ανέργους/-ες και παρέχεται σε τοπικό επίπεδο, θα είναι απαραίτητο να οικοδομηθεί το δημογραφικό προφίλ των νέων ανέργων για κάθε τοπική περιοχή. Πέραν των δεδομένων σχετικά με το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο κ.λπ., οι γνώσεις σχετικά με τυχόν αναπηρίες, την εθνότητα και τη γλώσσα μπορούν να καταδείξουν πιθανά εμπόδια προσπέλασης, τα οποία θα πρέπει να διευθετηθούν.

Όταν επιλέγουμε ποια προγράμματα θα αποτελέσουν το αντικείμενο ανάλυσης της κατάρτισης προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου, μια στρατηγική είναι να καθορίσουμε το συσχετισμό ενός συνόλου προγραμμάτων με το φύλο και να τα βαθμολογήσουμε με βάση την προτεραιότητα, δηλαδή να επιλέξουμε εκείνα τα οποία διαθέτουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να επιφέρουν μια θετική διαφορά ως προς την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παρ' ότι σαφώς υπάρχει κάποια βάση σε αυτή την προσέγγιση, θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι η κατάρτιση του προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου δίνει επίσης την ευκαιρία σε όλα τα προγράμματα του δημοσίου τομέα να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα και να συμβάλουν σε αποτελέσματα ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών όταν στοχεύονται από την οπτική του φύλου.

Μέσα από μια συγκριτική ανάλυση με άλλα διασυνδεδεμένα προγράμματα, θα παράσχει μια σαφέστερη εικόνα του πραγματικού αντικτύπου σε σχέση με την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αυτού του είδους η συγκριτική ανάλυση μπορεί να καταστεί δυνατή εντός ενός φορέα που είναι υπεύθυνος για αρκετά προγράμματα. Η επέκταση της συγκριτικής ανάλυσης σε τομεακό και διατομεακό επίπεδο θα επιπρέπει τη δημιουργία μιας ευρύτερης εικόνας για τον εντοπισμό των επιτυχιών και τυχόν κενών και, όπου αυτό είναι απαραίτητο, την επανακατανομή των πόρων στους διαφόρους τομείς. Είναι υψίστης σημασίας να συνεργαστούν οι υπεύθυνοι για τα οικονομικά και οι υπεύθυνοι για την παράδοση των έργων της υπηρεσίας/του προγράμματος προκειμένου να αναπτυχθεί ένα μοντέλο για τον επιμερισμό της ευθύνης κατά την επίτευξη των στόχων ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Ενδέχεται να υπάρχουν περιορισμοί ως προς την επίτευξη αλλαγών στον επιμερισμό των πόρων, σε ανταπόκριση μιας ανάλυσης με βάση την ευαισθησία ως προς το φύλο, και το σύστημα λήψης αποφάσεων να πρέπει να είναι προσαρμοσμένο, έτσι ώστε να βελτιώνονται τα αποτελέσματα.

Οι αποτιμήσεις των δικαιούχων αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο στο επίπεδο αυτό, όπως και η συμβουλευτική με την ευρύτερη ομάδα-στόχο. Η διαρκής οικοδόμηση και επέκταση του προφίλ των ομάδων-στόχων, εστιάζοντας στις έμφυλες ανάγκες τους, θα δώσει τη δυνατότητα να γίνεται διαρκώς ένας εκλεπτυσμένος προσδιορισμός των στόχων.

GenderAlp

Το GenderAlp είναι ένα διακρατικό πρόγραμμα υπό την ομπρέλα του Προγράμματος Interreg της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο συναθροίζει 12 πόλεις και περιφέρειες εταίρους από την Αυστρία, την Ιταλία, τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Σλοβενία, συν 12 πόλεις και περιφέρειες με καθεώς παρατηρητή, εστιάζοντας στο θέμα της εφαρμογής μιας προσέγγισης με έμφυλη ευαισθησία στη χωροταξία και στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Ένας από τους βασικούς στόχους του προγράμματος ήταν η προώθηση της κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, προκειμένου να εφαρμοστεί η ένταξη της διάστασης του φύλου. Το πρόγραμμα είχε στόχο τους δημοσίους αντιπροσώπους και τη διοίκηση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την παραγωγή μια βάσης γνώσεων και μιας ποικιλίας εργαλείων και μεθοδολογίας (για περισσότερες λεπτομέρειες ανατρέξτε στην ιστοσελίδα www.genderalp.com).

Μεταξύ των έργων που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος GenderAlp ήταν και ένα στο οποίο συμμετείχαν η Γένοβα, το Μόναχο, η Άνω Αυστρία, το Μονφεράτο Ροέρο και το Σάλτσμπουργκ. Ο στόχος ήταν η ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας για μια ανάλυση που λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου. Το έργο ξεκίνησε εντοπίζοντας δύο βασικά ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι ανάγκες των θηλέων και ποιες των αρρένων πολιτών;
2. Με ποιον τρόπο η διοίκηση ικανοποιεί τις ανάγκες ανδρών και γυναικών μέσα από:
  - πολιτικές επιλογές
  - δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια του προϋπολογισμού
  - παρεχόμενες υπηρεσίες

Προκειμένου να οικοδομηθεί ένα κοινωνικοοικονομικό προφίλ του πληθυσμού, ορίστηκαν τέσσερις ηλικιακές κατηγορίες:

- I. Φροντίδα παιδιών και εφήβων (0-19)
- II. Συμφιλίωση μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (20-59)
- III. Φροντίδα και υποστήριξη (60-79)
- IV. Φροντίδα ηλικιωμένων

Έχοντας δημιουργήσει ένα σχέδιο για την ανάλυση περιεχομένου για τον πληθυσμό, το επόμενο στοιχείο της μεθοδολογίας ήταν ο καθορισμός δεικτών σε σχέση με:

- Άμεσα Έμφυλα Ζητήματα
- Έμμεσα Έμφυλα Ζητήματα
- Περιβαλλοντικά Έμφυλα Ζητήματα

Στο πλαίσιο ενός διακρατικού έργου, η πρόκληση ήταν η εξεύρεση μιας κοινής διαμόρφωσης των στατιστικών για το φύλο.

Μεγάλο μέρος της εργασίας σχετικά με την κατάρτιση προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου έχει πραγματοποιηθεί έως σήμερα μέσω πιλοτικών έργων· σε μερικές περιπτώσεις τα έργα αυτά ξεκίνησαν μέσα από ομάδες της κοινωνίας των πολιτών και σε άλλες περιπτώσεις μέσα από κρατικά τμήματα ή φορείς. Στην περίπτωση των κρατικών τμημάτων ή φορέων, συχνά γινόταν ανάθεση έργου κατόπιν παράτρυνσης από την κοινωνία των πολιτών. Το συνηθέστερο χαρακτηριστικό αυτών των ασκήσεων ήταν μια ανάλυση των δαπανών ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο.

*Μια Πιλοτική
Πρωτοβουλία
Κατάρτισης
Προϋπολογισμού
με την Οπτική του
Φύλου*

Μια πιλοτική πρωτοβουλία κατάρτισης προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου παρέχει την ευκαιρία εξοικείωσης με την πιθανότητα μιας προσέγγισης που να είναι ευαίσθητη στη διάσταση του φύλου. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των διοικούντων, οι οποίοι είτε δε θεωρούν ότι το φύλο αποτελεί πρόβλημα στο δικό τους τομέα εργασίας είτε εμμένουν στη θέση ότι ο αντίκτυπος του προϋπολογισμού είναι ουδέτερος ως προς το φύλο. Ως εκ τούτου, η πιλοτική πρωτοβουλία καθίσταται σημαντική για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και για την πρόκληση μιας επανεξέτασης των υποθέσεων, γεγονός που με τη σειρά του αποτελεί σημαντικό σημείο αφετηρίας για την εργασία προς την ένταξη της διάστασης του φύλου.

Το πεδίο εφαρμογής, η ποιότητα της ανάλυσης, ο βαθμός εκμάθησης και η συνέχιση εξαρτώνται από το επίπεδο πολιτικής δέσμευσης και από τους πόρους των συμμετεχόντων/-ουσών στο έργο. Πολλές πιλοτικές μελέτες δε συνεχίζονται, παρ' ότι παρουσιάζουν σημαντικά ευρήματα και προκαλούν ένα νέο σημείο εστίασης. Αυτό συχνά μπορεί να σημαίνει ότι η γνώση χάνεται ή ακόμα χειρότερα, αντί να προοδεύουμε με την ένταξη της διάστασης του φύλου, η χαμένη ευκαιρία μπορεί να σημαίνειπισωγύρισμα.

60

Η ύπαρξη υψηλού επιπέδου υποστήριξης είναι ζωτικής σημασίας για μια πιλοτική πρωτοβουλία. Καθώς πολλές πιλοτικές πρωτοβουλίες πραγματοποιούνται σε επίπεδο προγράμματος, ενδέχεται να μη θεωρείται απαραίτητη η υποστήριξη σε τμηματικό επίπεδο. Παρ' όλα αυτά, εάν από την αρχή υπάρχει τμηματική υποστήριξη, διασφαλίζονται περισσότερο οι ευκαιρίες διάδοσης των ευρημάτων και εξασφάλισης της συνέχισης. Κατά παρόμοιο

τρόπο, εάν κάποιος υπουργείο κληθεί να ξεκινήσει ή να υποστηρίξει κάποιο πιλοτικό έργο, τότε ενδέχεται να προκύψουν, ως ένα βαθμό, κάποιες τρόποι προσέγγισης, πράγμα που από μόνο του είναι χρήσιμο.

Ο σχεδιασμός είναι το παν και ο σχεδιασμός για τα πάντα ευθύς εξαρχής είναι σημαντικός. Ιδού μερικές πτυχές για τις οποίες καλό θα ήταν να υπάρξει σχεδιασμός:

- Σχεδιάστε την καταγραφή, την αφομοίωση και τη διάδοση της γνώσης. Το πιλοτικό έργο θα παράξει πλήθος πληροφοριών για το φύλο, οι οποίες χρειάζεται να επαναδιοχετευτούν μέσω του συστήματος. Οφείλτε να σκεφτείτε τους τρόπους τεκμηρίωσης του πιλοτικού έργου και τους διαύλους ανάδρομης πληροφόρησης σε κάθε επίπεδο του συστήματος.
- Επιλέξτε στρατηγικά τον τομέα ανάλυσης, ώστε να αποκομίσετε γνώση η οποία θα ανοίξει νέους σχετικούς δρόμους, ίσως μια προτεραιότητα που να αφορά στην ισότητα των φύλων και η οποία θα δύναται να υλοποιηθεί με καίριο τρόπο. Υπάρχει η τάση να γίνεται επιλογή ενός τομέα που να έχει άμεση συνάφεια με την ισότητα των φύλων. Εντούτοις, είναι εξίσου καλό να επιλέγεται ένας τομέας όπου η συνάφεια δεν είναι τόσο εμφανής και μέσω αυτής της επιλογής να διευρύνεται η γνώση μας σχετικά με το φύλο.
- Σχεδιάστε ενδελεχώς την πορεία από την αρχή ως το τέλος. Μια τέτοια προσέγγιση θα διασφαλίσει ότι το πιλοτικό έργο θα έχει συνάφεια, συνέχεια και, ως εκ τούτου, θα συμβάλει καίρια στην ένταξη της διάστασης του φύλου.
- Η χρηματοδότηση θα πρέπει να κατανεμηθεί στην πιλοτική δράση κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλιστούν οι κατάλληλοι πόροι. Η εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα φύλου είναι πολύ σημαντική για την παροχή στήριξης και καθοδήγησης της ανάλυσης τα αποτελέσματα της οποίας θα πρέπει να επανατροφοδοτηθούν στο σύστημα.
- Πέραν της υποστήριξης υψηλού επιπέδου, το προσωπικό θα πρέπει να αναλάβει το έργο της επίβλεψης του πιλοτικού έργου, το οποίο συνεπάγεται κατάρτιση από πλευράς προσωπικού και απόκτηση κατάλληλων γνώσεων στο αντικείμενο.
- Η συμμετοχή του προσωπικού από διάφορα τμήματα του οργανισμού, δηλαδή το τμήμα κατάρτισης προϋπολογισμού, χάραξης πολιτικών, εταιρικών

υποθέσεων, πληροφοριών και τεχνολογίας, παροχής υπηρεσιών, αξιολόγησης κ.τ.λ., είναι πολύ σημαντική. Αν πρόκειται να αλλάξει η προσέγγιση ως προς το φύλο τότε όλα τα μέρη οφείλουν να γνωρίζουν το ρόλο τους, όπως επίσης και το πώς να διαχειριστούν την αλλαγή. Η συμμετοχή όλων των μερών από την αρχή θα διευκολύνει την αλλαγή και θα δημιουργήσει μια νέα οπτική βάση της ιδιαίτερης γνώσης που έχει αποκτηθεί.

- Προωθείστε τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σημαίνει εκδημοκρατισμό της διακυβέρνησης, αύξηση της συμμετοχής των χρηστών/-τριών της υπηρεσίας και, όσον αφορά στην επίτευξη της ισότητας των φύλων, αύξηση της συμμετοχής των γυναικών. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε πιλοτικές πρωτοβουλίες αυτού του είδους μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές: επιδίωξη συνεισφοράς των γνώσεων των ειδικών επί θεμάτων φύλου, δημιουργία ομάδων ενδιαφέροντος, απαρτιζόμενων από γυναίκες που επηρεάζονται άμεσα από το κονδύλι/πρόγραμμα του προϋπολογισμού που αναλύεται, διαβούλευση με ακαδημαϊκούς εμπειρογνώμονες σε θέματα φύλου, εδραίωση μηχανισμών που επιδιώκουν τη συμβολή ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες διαθέτουν εμπειρία στην κατάρτιση προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

Ο Ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών

Εισαγωγή

Η κοινωνία των πολιτών υπήρξε η κινητήρια δύναμη για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην Ευρώπη. Μια διάσταση του φαινομένου αυτού είναι ότι, σε παγκόσμια κλίμακα, έχουν ανακύψει δημόσιοι προϋπολογισμοί με την οπτική του φύλου από τις πρακτικές πολιτικές των φεμινιστικών κινημάτων (Sharp & Broomhill, 2002). Στην προσπάθειά τους να μεριμνήσουν, ώστε οι κυβερνήσεις να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους σε θέματα ισότητας των φύλων, οι διάφορες ομάδες αυτής της κοινωνίας των πολιτών προσπάθησαν να προωθήσουν την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως τρόπο επηρεασμού της μακροοικονομικής πολιτικής από την οπτική του φύλου. Απογοητευμένοι από την ανεπαρκή υλοποίηση της ένταξης της διάστασης του φύλου, πολλοί/-ές συνήγοροι και ακτιβιστές/-τριες πιστεύουν ότι η κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δύναται να παρέχει ανάλυση, η οποία απαιτεί αλλαγές. Δρώντας ως γέφυρα μεταξύ των αποφάσεων για την κατάρτιση πολιτικών και της κατανομής των πόρων, η κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, με επίκεντρο τη διοχέτευση των πόρων, μπορεί να καταδείξει την αδυναμία μιας πολιτικής όσον αφορά στην επίτευξη της ισότητας των φύλων σε περιπτώσεις που δε δεσμεύονται επαρκείς πόροι για τη συγκεκριμένη πολιτική.

Τα πρώτα βιβλία για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου αναφέρονται στα διάφορα άτομα που εμπλέκονται στις πρωτοβουλίες για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι σημαντικές επιπτώσεις που έχει να επιδείξει η κατάρτιση των

δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σε ορισμένους τομείς οφείλονται στη συνύπαρξη μιας κοινωνίας πολιτών που εργάζεται εκτός κυβέρνησης και μιας ομάδας ενδοκυβερνητικών στελεχών. Σε πολλές περιπτώσεις υπήρξε στενή συνεργασία μεταξύ δύο ομάδων, με ανταλλαγή εξειδικευμένων γνώσεων και εμπειρίας. Σε άλλες περιπτώσεις η «εκτός κυβέρνησης» ομάδα ενθάρρυνε το ενδοκυβερνητικό έργο, ενώ παράλληλα παρέμενε ανεξάρτητος παρατηρητής και κριτής.

Οι ακαδημαϊκοί διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο ως μέλη της κοινωνίας των πολιτών αλλά και ως ανεξάρτητοι/-ες ειδήμονες. Συνέβαλαν στην ανάπτυξη μεθόδων ανάλυσης και στην παροχή εξειδικευμένων γνώσεων για την ισότητα των φύλων σε κυβερνητικά στελέχη. Ο ρόλος των ακαδημαϊκών είναι ιδιαίτερα εμφανής στην Ιταλία, όπου οι ομάδες της κοινωνίας των πολιτών δε φαίνεται να έχουν αναπτύξει τόσο σημαντική δράση όσο σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στην Ιταλία, η κατάρτιση των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου εισήχθη μέσω ενός διεθνούς σεμιναρίου στη Ρώμη που διοργανώθηκε από δύο ακαδημαϊκούς πολίτες με την οικονομική στήριξη της Ειδικής Επιτροπής Ίσων Ευκαιριών. Δεδομένου ότι στην Ιταλία οι περισσότερες πρωτοβουλίες για την κατάρτιση των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου λαμβάνονται από τη δημόσια διοίκηση της χώρας, οι ακαδημαϊκοί διαδραματίζουν το ρόλο εξειδικευμένων συμβούλων για τη διεξαγωγή αναλύσεων και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων τους.

Προσβλέποντας στην ανάπτυξη και στην ενίσχυση της πρακτικής της κατάρτισης των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, οι επαγγελματίες, οι ερευνητές/-τριες και οι ακτιβιστές/-τριες της κοινωνίας των πολιτών αναγνωρίζουν την ανάγκη να κατανοήσουν καλύτερα πώς διαμορφώνονται οι εθνικοί προϋπολογισμοί, ώστε να μπορέσουν να συμμετέχουν πιο ενεργά στην κατάρτιση των προϋπολογισμών και να συζητούν με αυτούς που διαμορφώνουν τους προϋπολογισμούς. Ενώ διατίθενται γενικές πληροφορίες σχετικά με τις αναφερόμενες διαδικασίες που αφορούν στην κατάρτιση των επίσιων προϋπολογισμών, υπάρχει ένα χάσμα σε ό,τι αφορά τη γνώση για τα γραφειοκρατικά ζητήματα που υπεισέρχονται στην κατάρτιση των προϋπολογισμών. Μια βασική διάσταση της κατάρτισης των προϋπολογι-

σμών αφορά στις πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνει μια κυβέρνηση. Η κοινωνία των πολιτών προσπαθεί να επηρεάσει από πλευράς της τις αποφάσεις αυτές, ώστε να προωθηθεί καλύτερα η ισότητα μεταξύ των φύλων. Παρ' όλα αυτά, απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά στην κατανομή των πόρων σε καθημερινή βάση. Όπως οι δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να επωφεληθούν από την εξειδικευμένη γνώση σε θέματα ισότητας των φύλων στο εσωτερικό της κοινωνίας των πολιτών, έτσι και η στενότερη συνεργασία μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να αποδώσει οφέλη σε όλους/-ες και να συνεισφέρει στην περαιτέρω ανάπτυξη της κατάρτισης των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

Η κοινωνία των πολιτών επιτελεί πολλές λειτουργίες, μεταξύ των οποίων:

- η διατύπωση της επιχειρηματολογίας για την κατάρτιση των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου
- η κατάδειξη των αναλυτικών εργαλείων
- πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση των πολιτών
- η άσκηση πολιτικής πίεσης
- η διεξαγωγή ασκήσεων κοστολόγησης
- η κατάρτιση και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε στελέχη της δημόσιας διοίκησης
- η παραγωγή εργαλείων και εγχειριδίων
- η κατάρτιση εκθέσεων και άλλες εποπτικές δραστηριότητες.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρατήρηση των Sharp και Broonhill σε ό,τι αφορά το ρόλο των γυναικών στην κοινότητα, σε αυστραλιανά έργα, σχετικά με την κατάρτιση των δημοσίων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, από τη δεκαετία του '80. Εκείνη την εποχή, οι κυβερνητικές υπηρεσίες σε ομοσπονδιακό και κρατικό επίπεδο άρχισαν να παράγουν εκθέσεις για τον προϋπολογισμό των γυναικών βάσει μιας ανάλυσης των κυβερνητικών προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Επρόκειτο για ενδοκυβερνητικές ασκήσεις, οι οποίες όφειλαν μεγάλο μέρος της ύπαρξης και της επιτυχίας τους στο μηχανισμό διαμόρφωσης πολιτικών των γυναικών, η δημιουργία του οποίου πραγματοποιήθηκε από το φεμινιστικό κίνημα, ενώ το προσωπικό του αποτελείται από πολλές φεμινίστριες. Αυτές οι “femocracts”, όπως

είναι γνωστές, έθεσαν σε κίνηση το έργο της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Ωστόσο, ενδέχεται να οδήγησαν στον περιορισμό της εισόδου των γυναικών από το εξωκοινοβουλευτικό περιβάλλον (Sharp & Broomhill, 2002). Η εμπειρία έχει δείξει ότι, για να πραγματοποιηθούν σημαντικές αλλαγές στην κατανομή των πόρων, πρέπει να υπάρχει πολιτική πίεση από εξωκυβερνητικούς κύκλους, ώστε να υποστηρίζεται το τεκταινόμενο έργο εντός της κυβέρνησης.

Η συνεργασία με τους κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους αποτελεί βασικό στοιχείο για την επιτυχία του έργου επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης που διεξάγουν οι ομάδες της κοινωνίας των πολιτών. Εξαιτίας της φύσης των διαδικασιών κατάρτισης του προϋπολογισμού, όπου ένα υπουργείο και ένας υπουργός είναι υπεύθυνοι και όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται από λίγους, οι κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι και κυρίως οι κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι της αντιπολίτευσης δε διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Είναι, επομένως, ιδιαίτέρως ανοιχτοί στην εκμάθηση τρόπων ώστε να επεμβαίνουν αποτελεσματικά και να αμφισβητούν αποφάσεις, να παρουσιάζουν νέες αναλύσεις, να διασφαλίζουν τη διαφάνεια και να μεριμνούν για την προώθηση των συμφερόντων των πολιτών. Πολλοί κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι σε όλη την Ευρώπη –πιθανόν σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης– συμμετείχαν σε σεμινάρια και συνέδρια που διοργανώθηκαν από μέλη ομάδων της κοινωνίας των πολιτών.

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται διάφορες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες πρωτοστάτησαν στην προώθηση της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Πέρα από το έργο που επιτελούν στη δική τους πόλη ή χώρα, αποτελούν μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, το οποίο παρουσιάζεται επίσης παρακάτω. Τα προφίλ των ομάδων παρουσιάζονται ως εξής:

- Αυστρία – Watchgroup: Φύλο και Δημοσιονομική Πολιτική
- Γερμανία – Η Ομοσπονδιακή Πρωτοβουλία της Γερμανίας σχετικά με την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (BigBudget)
- Ισπανία – La Plataforma Impacto de Gínero Ya

- Ηνωμένο Βασίλειο – Η Ομάδα Προϋπολογισμού των Γυναϊκών του Ηνωμένου Βασιλείου (The UK Women’s Budget Group)
- Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου.

Αυστρία – Watchgroup: Φύλο και Δημοσιονομική Πολιτική

Η Αυστριακή ομάδα, Watchgroup: Φύλο και Δημοσιονομική Πολιτική (Watchgroup: Gender and Public Finance), ανέλαβε δράση για πρώτη φορά το 2000. Από τότε η ομάδα ενθάρρυνε επιτυχώς τις Μν Κυβερνητικές Οργανώσεις, τα κόμματα της αντιπολίτευσης και της κυβέρνησης να δραστηριοποιηθούν με γνώμονα την έννοια και την πρακτική της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Η ομάδα δημοσίευσε ένα βιβλίο το 2002, που προσφέρει μια σύνοψη της διεθνούς εμπειρίας σε ό,τι αφορά την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, προσαρμόζει τις έννοιες στο Αυστριακό πλαίσιο και παρουσιάζει ορισμένες προσεγγίσεις για την προσθήκη της οπτικής του φύλου στον Αυστριακό ομοσπονδιακό προϋπολογισμό. Το βιβλίο περιλαμβάνει ένα κείμενο προς την Αυστριακή κυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα –ομοσπονδιακό, περιφερειακό και τοπικό– να εισάγουν ουσιαστικές πρωτοβουλίες για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην κυβερνητική πολιτική και προτείνει τρόπους για να επιτευχθεί. Παρουσιάζει, επίσης, συστάσεις για το πώς θα πρέπει να αλλάξουν οι κυβερνητικές πολιτικές, ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη ισότητα μεταξύ των φύλων.

Το τεκταινόμενο έργο της Watchgroup βασίζεται σε ορισμένα σημαντικά αξιώματα:

- η κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου δεν αποτελεί μόνο ανάλυση των εισοδημάτων με την οπτική του φύλου
- οι διαδικασίες για την κατάρτιση των προϋπολογισμών απαιτούν μεγαλύτερη διαφάνεια και αλλαγές, ώστε να ενισχυθεί η συμμετοχή
- τα αποτελέσματα των αναλύσεων θα πρέπει να οδηγούν σε εναλλακτικές πολιτικές
- η ανάλυση θα πρέπει να καλύπτει τη συνολική μακροοικονομική στρατηγική

- η κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου απαιτεί τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Η Αυστριακή ομοσπονδιακή κυβέρνηση αποφάσισε να εισάγει την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου το 2004. Ως απάντηση σε αυτό που η ομάδα Watchgroup αντιλαμβανόταν ως κυβερνητική πρωτοβουλία με ελλιπή σχεδιασμό και στόχους και χωρίς σαφή αντίληψη και δεξιότητες, ορισμένα μέλη της ομάδας προσέφεραν τις εξειδικευμένες γνώσεις τους και συνεργάστηκαν με κυβερνητικούς αξιωματούχους. Πιο πρόσφατα, η ομάδα αποφάσισε να εστιάσει περισσότερο στην εξωτερική άσκηση πολιτικής πίεσης.

Εξατίας της έντονης πολιτικής πίεσης που ασκούσε το WatchGroup, και χάρη σε ένα ειδικό «παράθυρο», η μεταρρύθμιση των νόμων σχετικά με τον προϋπολογισμό, οι οποίοι υιοθετήθηκαν στην Αυστρία το 2007, περιλάμβανε μια διάταξη για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Η αποτελεσματική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών έχει ενσωματωθεί στη μεταρρύθμιση σε επίπεδο συνταγματικού νόμου ως αντικειμενική καθώς και θεμελιώδης αρχή της κατάρτισης των προϋπολογισμών. Σύμφωνα με μια διάταξη του συνταγματικού νόμου, όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης οφείλουν να πασχίζουν για την επίτευξη αποτελεσματικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Πρόσφατως, το WatchGroup επικεντρώθηκε εκ νέου στο ερευνητικό έργο, ώστε να διευρυνθεί η βάση για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου από τη σκοπιά της δημοκρατικής θεωρίας καθώς και της οικονομικής θεωρίας.

Η Ομοσπονδιακή Πρωτοβουλία της Γερμανίας σχετικά με την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (BigBudget)

Η Ομοσπονδιακή Πρωτοβουλία σχετικά με την Κατάρτιση των Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (BigBudget), που ανέλαβε δράση το 2006, αποτελείται από άνδρες και γυναίκες που ασχολήθηκαν για ένα διάστημα

με την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, ως σύμβουλοι, επιστήμονες και πολιτικοί/-ές ακτιβιστές/-τριες. Η Πρωτοβουλία BigBudget αποτελεί εξέλιξη της «Πρωτοβουλίας για την Κατάρτιση των Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου του Βερολίνου» (“Initiative for a Gender Sensitive Budget in Berlin”) και αποσκοπεί στην υιοθέτηση της στρατηγικής της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου σε ομοσπονδιακό επίπεδο στη Γερμανία.

Η πρωτοβουλία θεωρεί την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως την πλέον κατάλληλη και απαραίτητη στρατηγική, ώστε να επιτευχθεί ο συνταγματικός στόχος της ισότητας των φύλων, καθώς και των Κοινών Διαδικαστικών Κανόνων της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης (GGO)³ με τη διατύπωση της στρατηγικής για την ένταξη της διάστασης του φύλου. Η πρωτοβουλία υπογραμμίζει την ανάγκη για την εκτίμηση των επιπτώσεων μιας πολιτικής ανάλογα με το φύλο, την εξέταση του φορολογικού συστήματος καθώς και όλων των εισοδημάτων (π.χ. από τις ιδιωτικοποιήσεις) και την προσεκτική παρατήρηση των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών αποφάσεων ως στοιχείων της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

Οι κύριοι τομείς δραστηριοποίησης είναι:

- άσκηση πολιτικής πίεσης (κυρίως ανακοινωθέντα τύπου)
- ανοιχτές επιστολές
- συνεισφορά σε εκθέσεις, και
- δικτύωση με άλλες ΜΚΟ.

Αρχικά, το μεγαλύτερο μέρος του έργου της ομάδας ήταν αφιερωμένο στην πίεση για τη δημοσίευση μιας μελέτης σκοπιμότητας σχετικά με την κατάρτιση από τη Γερμανική ομοσπονδιακή κυβέρνηση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, που εκδόθηκε τελικά τον Οκτώβριο του 2007. Τώρα επικεντρώνονται κυρίως στην υλοποίηση των προτεινόμενων στη μελέτη σκοπιμότητας διαβημάτων.

³ Η ενότητα 2 των Κοινών Διαδικαστικών Κανόνων της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης λέει ότι: «Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών αποτελεί μόνιμη καθοδηγητική αρχή και θα πρέπει να προωθείται σε όλες τις πολιτικές, νομοθετικές και διοικητικές δράσεις των Ομοσπονδιακών Υπουργείων στους τομείς ευθύνης τους (ένταξη της διάστασης του φύλου).»

Εκτός από αυτό, η πρωτοβουλία συμμετέχει ενεργά σε συνέδρια, στα οποία παρουσιάζει τη θέση της για την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, ώστε να κερδίζει μεγαλύτερη υποστήριξη, και ετοιμάζει ένα βιβλίο σχετικά με την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Η πρωτοβουλία BigBudget ανήκει σε ένα δίκτυο παρόμοιων ομάδων που δραστηριοποιούνται σε όλη τη Γερμανία (βλέπε: www.gender-budgets.de) καθώς και στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου.

Μια πρόσφατη παρατήρηση που έγινε από την Ομοσπονδιακή Πρωτοβουλία (καθώς και από την πρωτοβουλία του Βερολίνου) αφορά σε μια ανησυχία ότι το ενδοκυβερνητικό έργο αποτελεί σε μεγάλο ποσοστό τεχνική άσκηση που επικεντρώνεται στην ποσοτική ανάλυση. Φαίνεται πως ήρθε η στιγμή για την πολιτικοποίηση της εργασίας σχετικά με την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου και για να βρεθεί τρόπος ώστε να ενσωματωθούν οι φεμινιστικές αναλύσεις στο έργο της κυβέρνησης και να το στηρίξουν. Επιπλέον, σε ομοσπονδιακό επίπεδο, η υλοποίηση της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου, η οποία ακολουθήθηκε ενεργά από την προηγούμενη κυβέρνηση, έχει πλέον διακοπεί. Η πολιτική της κυβέρνησης για την ισότητα μεταξύ των φύλων έχει περιοριστεί σήμερα στο συνδυασμό του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου. Η ένταξη της διάστασης του φύλου και η κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου ως συστηματικές στρατηγικές για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ των φύλων – μια υποχρέωση βαθιά ριζωμένη στο Γερμανικό σύνταγμα – δεν εφαρμόζονται.

70

Η Πλατφόρμα για τις Επιπτώσεις ανάλογα με το Φύλο Τώρα (Plataforma Impacto de Gínero Ya)

Η Plataforma Impacto de Gínero Ya (Πλατφόρμα για τις Επιπτώσεις ανάλογα με το Φύλο Τώρα), μια ομάδα φεμινιστικών και γυναικείων οργανώσεων, συλλόγων που ασχολούνται με το συγκεκριμένο ζήτημα και περιφερειακών φόρουμ, ιδρύθηκε για να τονίσει την ανικανότητα της ισπανικής κυβέρνησης να δημοσιεύσει μια Εκτίμηση

για της Επιπτώσεις του Εθνικού Προϋπολογισμού ανάλογα με το Φύλο (GIA). Η νομική υποχρέωση της κυβέρνησης να παράγει μια GIA αρθρώνεται ξεκάθαρα στο Νόμο για την Παραγωγή Εκτίμηση για της Επιπτώσεις ανάλογα με το φύλο του 2003 και πιο πρόσφατα στο Νόμο περί Ισότητας του 2007. Το φόρουμ τονίζει ότι, όταν ο προϋπολογισμός παρουσιάστηκε στο Ισπανικό εθνικό κοινοβούλιο στις 30 Σεπτεμβρίου του 2008, επρόκειτο ήδη για το τέταρτο έτος κατά το οποίο η κυβέρνηση δεν εκπλήρωνε την υποχρέωσή της σχετικά με Εκτίμηση για της Επιπτώσεις ανάλογα με το Φύλο.

Το 2007, η Plataforma Impacto de Gínero Ya κίνησε νομική διαδικασία κατά της κυβέρνησης. Η υπόθεση απορρίφτηκε τότε από το γενικό εισαγγελέα, αλλά έχει γίνει αποδεκτή έκτοτε ως νομικά βάσιμη από την Audiencia Nacional.

Το ζήτημα προσέδρασε μεγάλο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον όταν ο Προϋπολογισμός κατατέθηκε στο Κοινοβούλιο το 2008. Με το Υπουργείο Οικονομίας να φέρει την ευθύνη για τη GIA, οι συζητήσεις στα ΜΜΕ αναφέρονταν σε επαφές του Υπουργείου Ισότητας, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστερημένη δημοσίευση της GIA.

Το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον είναι πολύ χρήσιμο για την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με το ζήτημα αυτό, πράγμα το οποίο είναι με τη σειρά του χρήσιμο για την άσκηση δημόσιας πίεσης στην κυβέρνηση γενικά και στο αρμόδιο υπουργείο ειδικότερα, δηλαδή το Υπουργείο Οικονομίας. Εκτός από τη χρήση των ΜΜΕ για την προώθηση της δικής της εκστρατείας υπέρ προϋπολογισμών που θα λαμβάνουν υπόψη τους την ισότητα των φύλων σε εθνικό επίπεδο στην Ισπανία, η La Plataforma Impacto de Gínero Ya διαθέτει πολλούς άλλους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών αιτήσεων, ενός blog και άλλων ηλεκτρονικών δράσεων και «επιστολών για δράση» σε στρατηγικά μέλη της κυβέρνησης και του κρατικού μηχανισμού. Η Πλατφόρμα πραγματοποίησε επίσης σειρά συναντήσεων με βασικά μέλη του Ισπανικού εθνικού κοινοβουλίου.

Μετά την τελευταία δημοσίευση της Εκτίμησης για της Επιπτώσεις ανάλογα με το φύλο, η Plataforma Impacto

de Ginerο Υα διοργάνωσε δημόσια συνάντηση στα τέλη Οκτωβρίου 2008 για να συζητηθεί η κατάσταση της ΕΙΑ και να ενισχυθεί η εκστρατεία για έναν προϋπολογισμό με βάση την ισότητα των φύλων.

Η Πλατφόρμα επιδιώκει να δώσει φωνή στις βασικές γυναικείες οργανώσεις και οι οργανώσεις αυτές ανήκουν στην Πλατφόρμα και εκπροσωπήθηκαν δεόντως στη συνάντηση του Οκτωβρίου. Το τεκταινόμενο έργο θα επικεντρωθεί στην άσκηση πολιτικής πίεσης στην κυβέρνηση, ώστε να εμβαθύνει την ανάλυση που χρησιμοποιείται για την παραγωγή της Εκτίμησης για της Επιπτώσεις ανάλογα με το Φύλο και για ισχυρότερες συζητήσεις για τη διαμόρφωση πολιτικής στα ζητήματα αυτά που αποτελούν σημαντική προτεραιότητα για τις γυναίκες.

Η Ομάδα Προϋπολογισμού των Γυναικών του Ηνωμένου Βασιλείου (The UK Women's Budget Group)

Η Ομάδα Προϋπολογισμού των Γυναικών του Ηνωμένου Βασιλείου (Women's Budget Group-WBG) είναι μία από τις γνωστότερες και πιο επιφανείς ομάδες της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα της κατάρτισης των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Η WBG ιδρύθηκε το 1989 και συνενώνει οικονομολόγους που ασχολούνται με φεμινιστικά ζητήματα, ερευνητές/-τριες, συμβούλους για τη διαμόρφωση πολιτικών, μέλη σωματείων και ακτιβιστές/-τριες, οι οποίοι/-ες συνεργάζονται για την υλοποίηση του οράματος μιας κοινωνίας όπου θα επικρατεί η ισότητα μεταξύ των φύλων και όπου η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών τούς παρέχει μεγαλύτερη αυτονομία στον επαγγελματικό, οικογενειακό και κοινωνικό βίο.

72

Το έργο της WBG περιστρέφεται γύρω από το θεμελιώδες ερώτημα «Πού διοχετεύονται οι πόροι και ποια είναι η επίπτωσή τους στην ισότητα των φύλων;». Οι δραστηριότητες της εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες:

1. Ανταπόκριση στον ετήσιο εθνικό προϋπολογισμό και τις προκαταρκτικές αναφορές
2. Ενθάρρυνση της κυβέρνησης, και ειδικότερα του HM Treasury (Υπουργείο Οικονομίας του Ηνωμένου

Βασιλείου), να εντάξει την κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στο έργο του

3. Εργασία με γυναίκες που ζουν σε συνθήκες φτώχειας για να υποστηριχτεί η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να λαμβάνονται υπόψη εμπειρικά δεδομένα κατά τη διαμόρφωση των πολιτικών.

Οι αντιδράσεις της ομάδας σε ό,τι αφορά τον εθνικό προϋπολογισμό αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα του έργου της. Με την υποστήριξη και ενίσχυση από το έργο και την έρευνα των μελών της ως ακαδημαϊκών αλλά και από τις εμπειρίες τους ως δημόσιων συνηγόρων, οι αντιδράσεις επιδιώκουν να είναι δριμείς και αντιπροσωπευτικές των γυναικείων αναγκών, ενώ παράλληλα εκμεταλλεύονται τρέχουσες πολιτικές ευκαιρίες. Η ανάλυση αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για πολλούς, εντός και εκτός της κυβέρνησης.

Η ημέρα κατά την οποία ψηφίζεται ο προϋπολογισμός αποτελεί παραδοσιακά τη μία ημέρα το χρόνο όπου ένα μεγάλο ποσοστό πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου επικεντρώνεται στην μακροοικονομική πολιτική και αποτελεί πλέον σημαντική ευκαιρία για να προβληθεί ο ρόλος της ισότητας των φύλων στην οικονομική πολιτική.

Η ομάδα WBG αποσκοπεί επίσης στην προώθηση της ανάλυσης βάσει των φύλων σε κυβερνητικό επίπεδο. Πρόσδος στον τομέα αυτό έχει επιτευχθεί σε ό,τι αφορά την κίνηση από την κυβέρνηση για μια ισχυρότερη συμβουλευτική διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής «βάσει στοιχείων», το διορισμό Υπουργού για Γυναικεία Ζητήματα και την πρόσφατη δέσμευση του Υπουργείου Οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου για τακτικές συναντήσεις με τους Υπουργούς και τους αξιωματούχους, ώστε να παρουσιάζεται και να συζητείται η ανάλυση του προϋπολογισμού και των προκαταρκτικών αναφορών με την οπτική του φύλου.

Σε γενικές γραμμές, το έργο της WGB μπορεί να χαρακτηριστεί ως άσκηση σταδιακής ευαισθητοποίησης και απόκτησης ικανοτήτων, εντός και εκτός της κυβέρνησης. Η οικοδόμηση συνεργασιών και η αλλαγή της θεώρησης των πραγμάτων εκ μέρους των δημόσιων υπαλλήλων και άλλων ατόμων σε θέσεις ισχύος μπορεί να μην είναι

άμεσα ορατά στον προϋπολογισμό, αλλά δύναται να διευκολύνουν μεταγενέστερες αλλαγές. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η προσπάθεια της WBG να πείσει το Υπουργείο Οικονομίας να αναλάβει ένα Έργο για την Ανάλυση των Εξόδων με την οπτική του φύλου (GAP). Ο Επικεφαλής του Προγράμματος της WBG εργαζόταν με απόσπαση με σύμβαση ημι-απασχόλησης ως project manager και τα μέλη της WBG παρείχαν τεχνική υποστήριξη.

Το έργο GAP ανέλαβε την κατάρτιση ανάλυσης των εξόδων με την οπτική του φύλου στο Υπουργείο Εργασίας και Συντάξεων και στο Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας, στρέφοντας την προσοχή στα Προγράμματα και τις υπηρεσίες του New Deal για τις μικρές επιχειρήσεις. Το έργο αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο ευαισθητοποίησης και απόκτησης ικανοτήτων στο εσωτερικό της κυβέρνησης σχετικά με τη σημασία της ανάλυσης των εξόδων με την οπτική του φύλου. Τα ευρήματά του εντάχθηκαν στην Ανασκόπηση των Εξόδων του 2004.

Σημαντικό σημείο έμφασης σχετικά με το τεκταινόμενο έργο της WBG αποτελεί το καθήκον του δημόσιου τομέα να προωθεί την ισότητα των φύλων και να χρησιμοποιεί το κομμάτι αυτό της νομοθεσίας για την άσκηση πίεσης για σημαντικότερη χρήση της ανάλυσης του προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου (The European Gender Budget Network)

74

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου δημιουργήθηκε τον Φεβρουάριο του 2006 κατά τη διάρκεια ενός σεμιναρίου στη Βιέννη που είχε οργανωθεί από την Ομάδα Παρακολούθησης Gender and Public Finance, μια ομάδα της κοινωνίας των πολιτών στην Αυστρία που εργάζεται για την Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου. Το αντικείμενο του σεμιναρίου ήταν να φέρει σε επαφή ακτιβιστές/-τριες και ακαδημαϊκούς, που εμπλέκονται σε εξωκυβερνητικές πρωτοβουλίες με στόχο να ενισχυθεί η δικτύωση και η ανταλλαγή εμπειριών και, στο πλαίσιο της Αυστριακής Προεδρίας της Ε.Ε., να ασκηθεί

πίεση για την ενσωμάτωση της κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπική του Φύλου στην Ε.Ε.

Οι συμμετέχοντες/-ουσες παρουσίασαν ενδελεχώς το έργο τους και υπογράμμισαν συγκεκριμένες προσεγγίσεις, ευρήματα και γνώσεις. Μετά την παρουσίαση των εμπειριών των διαφορετικών χωρών, η συζήτηση επικεντρώθηκε στις στρατηγικές ενσωμάτωσης της Κατάρτισης Δημόσιων Προϋπολογισμών στα δημόσια οικονομικά σε όλη την Ευρώπη, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στο Gender Budgeting ως εργαλείο εκδημοκρατισμού και συμμετοχής, το οποίο θα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο τμήμα των δημοσιονομικών πολιτικών.

Σημαντική έκβαση αυτής της πρώτης συνάντησης αποτέλεσε μια διακήρυξη και μια έκκληση προς τους ηγέτες της Ευρώπης (και τους επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Τα προαναφερθέντα χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία άσκησης πίεσης προς τους επίσημους που παρευρέθηκαν σε συνέδριο, το οποίο πραγματοποιήθηκε μετά το πέρας του σεμιναρίου.

Το Δίκτυο επιδιώκει να υπενθυμίσει στις κυβερνήσεις της Ευρώπης τη δέσμευσή τους για την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και την προώθηση της ισότητας, επιστώντας την προσοχή στη δυνατότητα επίτευξης του στόχου με την υλοποίηση μιας περισσότερο ευαισθητοποιημένης ως προς το φύλο προσέγγισης κατά τη διάρκεια της κατάρτισης δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου. Το Δίκτυο μέσα από τα μέλη του αποτελεί ένα σώμα εμπειρογνομών με ιδιαίτερη πείρα στο αντικείμενο. Κατανοώντας τις προϋποθέσεις για μια διαφανή και αποτελεσματική υλοποίηση του gender budgeting, το δίκτυο προωθεί το διάλογο των δημόσιων φορέων και της κοινωνίας των πολιτών.

Στην έκκλησή του προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επιχειρηματολογεί ότι η κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπική του φύλου θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα στο πλαίσιο του Ινστιτούτου Ισότητας των Φύλων και στην υλοποίηση του Χάρτη Πορείας για την Ισότητα Γυναικών και Ανδρών. Επιθυμεί η Επιτροπή να προωθήσει, να χρηματοδοτήσει και να συντονίσει μελέτες, την ανάπτυξη εργαλείων και μηχανισμών για τη διάδοση καλών πρακτικών. Η έκκληση προς τα κράτη-μέλη είναι

να ενσωματώσουν τις απόψεις για το φύλο σε όλες τους τις διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης και της Ατζέντας της Λισαβόνας και των Κατευθυντήριων Γραμμών, και να χρησιμοποιήσουν την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, για να προωθήσουν την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Σε εθνικό επίπεδο, το Δίκτυο καλεί τις κυβερνήσεις να δημοσιοποιήσουν πληροφορίες που παρουσιάζουν τη διάσταση του φύλου στον προϋπολογισμό και να τυποποιήσουν εργαλεία που αφορούν στο gender budgeting.

Το Δίκτυο υπέβαλε πρόταση, μέσα από τη διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης, κατά πρόσφατη αναθεώρηση του Προϋπολογισμού της Ε.Ε., στην οποία ανέπτυξε και προσάρμοσε τα αιτήματα της Διακήρυξής του.

Σημαντική πολιτική άσκησης πίεσης είναι η έκκληση προς την Επιτροπή και τις εθνικές κυβερνήσεις να στηρίξουν την κοινωνία των πολιτών στο έργο της για Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου. Το Δίκτυο πιστεύει ότι η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών είναι σημαντική και ότι η φωνή και ο ρόλος των γυναικών χρειάζεται να προωθηθεί και να τύχει στήριξης από την κυβέρνηση.

Παραρτήματα

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Γλωσσάρι⁴

Η σωρευτική αξία στην αγορά όλων των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται για χρηματικούς λόγους σε μια χώρα εντός μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, αφού πρώτα αφαιρεθεί το κόστος των αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται κατά την παραγωγική διαδικασία, πριν όμως από την απόσβεση.

Ανάλυση Προϋπολογισμού με την Οπική του Φύλου

Η ανάλυση του αντικτύπου που έχουν οι (κρατικές) δαπάνες και τα έσοδα στην κοινωνική θέση και στις ευκαιρίες για άνδρες, γυναίκες, αγόρια και κορίτσια, καθώς επίσης και στις μεταξύ τους κοινωνικές σχέσεις. Η ανάλυση του προϋπολογισμού από την άποψη του φύλου βοηθά να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με το πώς πρέπει να προσαρμοστούν οι πολιτικές, προκειμένου να επιτύχουν μέγιστο αντίκτυπο, αλλά και πού πρέπει να επαναδιανεμηθούν οι πόροι για να επιτευχθεί ανθρώπινη ανάπτυξη και ισότητα των φύλων.

Αξιολόγηση των Δικαιούχων

Η συλλογή και ανάλυση των απόψεων σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι υπηρεσίες και τα προγράμματα καλύπτουν τις ανάγκες και τις προτεραιότητες των ομάδων-στόχων. Οι πληροφορίες μπορεί να συλλέγονται με διάφορους τρόπους, για παράδειγμα μέσα από δημοσκοπήσεις, έρευνες στάσης ή ημιδομημένες συνεντεύξεις.

Δημοσιονομικές Πολιτικές

Κυβερνητικές πολιτικές στις οποίες χρησιμοποιείται ο φόρος για την επίτευξη ορισμένων πολιτικών στόχων, όπως για παράδειγμα η ανακατανομή του εισοδήματος, η οικονομική ανάπτυξη, η ισότητα ή η αειφόρος ανάπτυξη.

⁴ Αναπαραχθέν από: Van Beveren, Thera van Osch and Sheila Quinn, 2004, *Budgeting for local gender budget initiatives*. Vrouwen Alliantie, Utrecht, κατόπιν αδειάς των συγγραφέων.

Αναφέρεται στα στάδια των σχεδίων προϋπολογισμού. Κατά κανόνα, αυτά τα στάδια αποτελούνται από:

- Στάδιο 1: Κατάρτιση του προϋπολογισμού
- Στάδιο 2: Έγκριση του προϋπολογισμού
- Στάδιο 3: Υλοποίηση του προϋπολογισμού
- Στάδιο 4: Αξιολόγηση του προϋπολογισμού

Μέθοδος κοινωνικής έρευνας κατά την οποία αναλύονται ταυτοχρόνως το φύλο, η εθνότητα, η τάξη, η σεξουαλικότητα και άλλες κοινωνικές διαφορές.

Προσδιορισμός των δεδομένων για γυναίκες/κορίτσια σε σύγκριση με εκείνα για άνδρες/αγόρια. Κατάτμηση (ή διαχωρισμός) των κοινωνικοοικονομικών στατιστικών στοιχείων, προκειμένου να καταδείξουν τις διαφορές και τις ομοιότητες ανάμεσα σε (διάφορες ομάδες) γυναίκες/κορίτσια και άνδρες/αγόρια. Τα δεδομένα αυτά είναι ουσιώδη για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου – διαφορετικά είναι αδύνατον να απομνηθεί ο αντίκτυπος των προϋπολογισμών στις σχέσεις των φύλων.

Αποτίμηση του βαθμού στον οποίο έχει θεσμοθετηθεί αποτελεσματικά η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στις πολιτικές, στα προγράμματα, στις οργανωτικές δομές και διαδικασίες (συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών λήψης αποφάσεων) και στους αντίστοιχους προϋπολογισμούς.

Η διαδικασία της αποτίμησης των επιπτώσεων σε άνδρες και γυναίκες οποιασδήποτε σχεδιασμένης δράσης, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας, των πολιτικών ή των προγραμμάτων σε οποιονδήποτε τομέα και σε όλα τα επίπεδα. Η ένταξη της διάστασης του φύλου αποτελεί μια στρατηγική για να καταστήσουμε τις ανησυχίες και τις εμπειρίες των γυναικών, καθώς επίσης και εκείνες των ανδρών, αναπόσπαστο μέρος του σχεδιασμού, της υλοποίησης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πολιτικών και των προγραμμάτων σε όλα τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά πεδία. Αυτό γίνεται, έτσι ώστε άνδρες και γυναίκες να μπορούν να ωφελούνται εξίσου και να μη διαιωνίζεται η ανισότητα. Ο ύψιστος στόχος της ένταξης της διάστασης του φύλου είναι η επίτευξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών (ορισμός του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών – ECOSOC, Ιούλιος 1997).

Διαδικασία Προϋπολογισμού

Διατομεακή Προσέγγιση των Φύλων

Διαχωρισμός των Στατιστικών Δεδομένων βάσει Φύλου

Έλεγχος ως προς το Φύλο

Ένταξη της Διάστασης του Φύλου

Για το Συμβούλιο της Ευρώπης, η ένταξη της διάστασης του φύλου είναι «η (αναδι)οργάνωση, η βελτίωση, η ανάπτυξη και η αξιολόγηση των πολιτικών διαδικασιών, έτσι ώστε οι φορείς που συνήθως ενέχονται στη διαμόρφωση πολιτικών να ενσωματώνουν μια προσέγγιση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλες τις πολιτικές, σε όλα τα επίπεδα και σε όλα τα στάδια».

Ισότητα Ανδρών και Γυναικών

Μια κατάσταση στην οποία άνδρες και γυναίκες χαίρουν ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών με τέτοιο τρόπο, ώστε η συμπεριφορά, οι φιλοδοξίες, οι επιθυμίες και οι ανάγκες ανδρών και γυναικών να τυγχάνουν ίσης εκτίμησης και εύνοιας.

Για το Συμβούλιο της Ευρώπης, ισότητα ανδρών και γυναικών σημαίνει «ίση θεατότητα, ενδυνάμωση, ευθύνη και συμμετοχή των δύο φύλων σε όλα τα πεδία του δημόσιου και του ιδιωτικού βίου. Η ισότητα ανδρών και γυναικών είναι το αντίθετο της ανισότητας ανδρών και γυναικών, όχι της διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών».

Κατάρτιση Δημόσιων Προϋπολογισμών με την Οπική του Φύλου

Η εφαρμογή της οπτικής του φύλου στα χρηματοοικονομικά σχέδια και στη διαδικασία του προϋπολογισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις προτεραιότητες (διαφόρων ομάδων) ανδρών και γυναικών, συνυπολογίζοντας τους διαφορετικούς ρόλους που έχουν στο σπίτι, στο χώρο εργασίας και στην κοινωνία.

Για το Συμβούλιο της Ευρώπης η διαδικασία αυτή είναι υλοποίηση της ένταξης της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση των προϋπολογισμών. Αυτό σημαίνει μια αποτίμηση των προϋπολογισμών βάσει φύλου, ενσωματώνοντας την οπική του φύλου σε όλα τα επίπεδα της δημοσιονομικής διαδικασίας, καθώς και αναδιάρθρωση των εσόδων και των δαπανών, ώστε να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων.

Κατάρτιση Προϋπολογισμού

Σχεδιασμός των εσόδων και των δαπανών εντός μιας συγκεκριμένης περιόδου, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού των προτεραιοτήτων.

Κοινωνία των Πολιτών

Εθελοντικός οργανωμένοι πολίτες σε μη κυβερνητικές/μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, όπως για παράδειγμα συνδικαλιστικές ενώσεις, οργανώσεις γυναικών, περι-

βαλλοντικές οργανώσεις, εκκλησίες, αθλητικοί σύλλογοι, δίκτυα ασθενών, ομάδες συνηγορίας, κινήματα νεολαίων, οργανώσεις αναπτυξιακής συνεργασίας, ομάδες πίεσης, οργανώσεις καταναλωτών κ.λπ. Συλλογικά, αυτές οι οντότητες είναι [γνωστές ως] το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινωνίας.

Αναφέρεται στις κοινωνικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η διάσταση του φύλου εντοπίζει τις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, όπως αυτές καθορίζονται από κοινωνική, πολιτισμική, πολιτική και οικονομική άποψη. Οι σχέσεις ανάμεσα στα φύλα ποικίλλουν από το ένα μέρος στο άλλο και σε βάθος χρόνου· αλλάζουν ανταποκρινόμενες σε μεταβαλλόμενες περιστάσεις. Αντιθέτως, το βιολογικό φύλο (sex) εντοπίζει τις βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες παραμένουν σταθερές.

Η οπική που επιτρέπει σε κάποιον να κατανοήσει και να αναλύσει τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τις γυναίκες και τους άνδρες με συγκεκριμένους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων των ομοιοτήτων και των διαφορών τους.

Σύμφωνα με την ΠΟΕ, η έμφυλη προοπτική «είναι ένα όργανο για την προσέγγιση της πραγματικότητας μέσω αμφισβήτησης των σχέσεων εξουσίας που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά και των κοινωνικών σχέσεων εν γένει. Είναι ένα εννοιολογικό πλαίσιο, μια ερμηνευτική μεθοδολογία και ένα όργανο κριτικής ανάλυσης που καθοδηγεί τις αποφάσεις, διευρύνει και μεταβάλλει τις οπτικές και μας δίνει τη δυνατότητα να αναδομήσουμε έννοιες, να εξετάσουμε συμπεριφορές και να εντοπίσουμε διακρίσεις και διαχωρισμούς με βάση το φύλο, προκειμένου μετέπειτα να εξεταστεί η αναθεώρηση και τροποποίησή τους μέσα από το διάλογο». (Cinterfor-1996).

80

Το εισόδημα του κράτους, το οποίο αποτελείται κυρίως από άμεσους φόρους, έμμεσους φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Οικονομικά σχέδια για κρατικές δαπάνες και έσοδα που βασίζονται στη νομοθεσία και στους κανονισμούς και πρέπει να εγκριθούν από τους δημοκρατικώς εκλεγμένους αντιπροσώπους (δηλαδή από τα μέλη του κοινο-

Κοινωνικό Φύλο
(gender)

Οπική του
Φύλου

Κρατικά Έσοδα

Κρατικοί
Προϋπολογισμοί

βουλίου). Οι κρατικοί προϋπολογισμοί επιδιώκουν την επίτευξη μερικών γενικών πολιτικών στόχων, όπως για παράδειγμα την οικονομική ανάπτυξη, την τιμολογιακή σταθερότητα, την πλήρη απασχόληση, τη δίκαιη κατανομή εισοδήματος, την κοινωνική ασφάλιση, την υποχρεωτική εκπαίδευση μέχρι μια συγκεκριμένη ηλικία, την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτικές παροχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη χειραφέτηση, την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, τη στέγαση για όλους κ.λπ.

Το πολιτικό σίγμα μια συγκεκριμένης κυβέρνησης καθορίζει τις βασικές προτεραιότητες κατά τη διάρκεια της θητείας της. Αυτές οι προτεραιότητες καθορίζονται κάθε χρόνο σε μια επίσηια δήλωση προϋπολογισμού. Η επίσηια δήλωση προϋπολογισμού αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά έγγραφα που παράγει μια κυβέρνηση. Καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα αποκτηθούν και θα δαπανηθούν τα έσοδα.

ΜΚΟ

Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η οποία λειτουργεί σε μη κερδοσκοπική βάση.

Προϋπολογισμός

Ένα σχέδιο για τον τρόπο με τον οποίο θα λαμβάνονται και θα δαπανώνται χρήματα εντός μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου ή για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Πρωτοβουλίες Προϋπολογισμού με την Οπική του Φύλου

Πρωτοβουλίες που εστιάζουν στην εξέταση και την ανάλυση προϋπολογισμών, προκειμένου να σχηματιστεί μια εικόνα σχετικά με τις επιπτώσεις για (διάφορες ομάδες) άνδρες και γυναίκες, καθώς επίσης και για να αναπτυχθούν στρατηγικές που οδηγούν στην ισότητα των φύλων.

Σχέσεις Φύλου

Κοινωνικώς και πολιτισμικώς καθορισμένες σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Πηγές

- A Guide to Budget Work for NGOs, The International Budget Project, Washington, DC www.internationalbudget.org
- Budlender, Debbie, Diane Elson, Guy Hewitt, and Tanni Mukhopadhyay, eds, 2002, Gender budgets make cents: Understanding gender-responsive budgets, London: Commonwealth Secretariat.
- Budlender, Debbie, and Guy Hewitt, eds, 2002, Gender budgets make more cents: Country studies and good practice, London: Commonwealth Secretariat.
- Budlender, Debbie, and Rhonda Sharp, with Kerri Allen, 1998, How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and analysis, Commonwealth Secretariat and the Australian Agency for International Development.
- Debbie Budlender & Rhonda Sharp with Kerri Allen, 1998, How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice, Commonwealth Secretariat.
- Isabella Bakker, 2002, Fiscal policy, accountability and voice: The example of gender responsive budget initiatives, UNDP Human Development Report.

Ο Ιστότοπος **BRIDGE** στηρίζει τις προσπάθειες συνηγορίας και ένταξης της διάστασης του φύλου όλων όσοι χαράσσουν πολιτικές και ασχολούνται έμπρακτα με τα προαναφερθέντα, προσπαθώντας να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ θεωρίας, πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής με προσβάσιμες και ποικίλες πληροφορίες που αφορούν στο φύλο. Δημιουργήθηκε το 1992 ως μια υπηρεσία παροχής εξειδικευμένων ως προς το φύλο πληροφοριών και αναπτυξιακής έρευνας, από το Ινστιτούτο Αναπτυξιακών Μελετών [Institute of Development Studies (IDS)], Ηνωμένο Βασίλειο.

82

Τα πακέτα των πλέον πρόσφατων πληροφοριών που περιλαμβάνονται στον Ιστότοπο παρέχουν προσβάσιμες επισκοπήσεις των τελευταίων προσεγγίσεων σε θέματα φύλου και συνόψεις των πλέον χρήσιμων πηγών. Κάθε πακέτο περιλαμβάνει μια Γενική Επισκόπηση και έναν Κατάλογο Αντίστοιχων Πηγών.

http://www.bridge.ids.ac.uk/reports_gend_CEP.html#Budgets

Βιβλία

Δικτυακοί τόποι

Ο Ιστότοπος **The Gender Responsive Budgeting** αποτελεί κοινή προσπάθεια του Αναπτυξιακού Ταμείου του ΟΗΕ για τις Γυναίκες (UNIFEM), της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, του «Κέντρου Ερευνών Διεθνούς Ανάπτυξης» (International Development Research Centre) (IDRC), του Καναδά, και λειτούργησε για πρώτη φορά το 2001. Στηρίζει τις προσπάθειες κυβερνήσεων, γυναικείων οργανώσεων, βουλευτών και ακαδημαϊκών, με στόχο τη διασφάλιση σχεδιασμού και προϋπολογισμών που θα ανταποκρίνονται έμπρακτα στους στόχους της ισότητας των φύλων. Η ιστοσελίδα παραθέτει επίσης διάφορες πηγές, αξιολογήσεις και εκπαιδευτικό υλικό για την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου. Τέλος, στοχεύει στην παροχή πληροφοριών που αφορούν στις εμπειρίες διαφόρων περιφερειών, διαφορετικών χωρών και διευκολύνει τη δικτύωση και τη συνεργασία μεταξύ χωρών, κοινωνίας των πολιτών και διεθνών οργανισμών.

<http://www.gender-budgets.org/>

Η **Διεθνής Σύμπραξη για τον Προϋπολογισμό** (The International Budget Partnership) (IBP) δημιουργήθηκε από το Κέντρο Προϋπολογισμού και Πολιτικών Προτεραιοτήτων (Center on Budget and Policy Priorities) για να υπάρξει συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις αναπτυσσόμενες χώρες ως προς την ανάλυση, παρακολούθηση και επιρροή των διαδικασιών κατάρτισης προϋπολογισμών, των θεσμικών οργάνων και των αποτελεσμάτων.

Η ιστοσελίδα αποτελεί το αποθετήριο εκθέσεων, πόρων και δικτύων που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε όλο τον κόσμο για τη δημιουργία περισσότερο διάφανων και ανθρωποκεντρικών δημοσιονομικών συστημάτων.

<http://www.internationalbudget.org>

Βιβλιογραφία

- Buddlender, Debbie, and Rhonda Sharp, with Kerri Allen (1998), How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice. London and Canberra: Commonwealth Secretariat and AusAid.
- Elson, Diane (2002), Gender responsive budget initiatives: Some key dimensions and practical example. In: Gender budgeting initiatives. Strategies, concepts and experiences, Papers from a High Level International Conference “Strengthening Economic and Financial Governance through Gender Responsive Budgeting”, 16-18 October 2001, Brussels.
- Feiler, Klaus (2008), A future-oriented steering mechanism: Gender Budgeting in Berlin. Power Point Presentation given at the 52nd Session of the United Nations Commission on the Status of Women Meeting on “Financing for gender equality and the empowerment of women” 25 February-7 March, 2008. New York.
- Gender mainstreaming (1998), Conceptual framework, methodology and presentation of good practices. Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS). Directorate general of human rights, Council of Europe, 1998.
- Gubitzer, Luise, Klatzer, Elisabeth and Michaela Neumayer (2008), Gender budgeting - Anleitung und Beispiele zur Umsetzung in öffentlichen Institutionen, Vienna [Gender Budgeting Handbook for public officials].
- Holvoet, Nathalie (2006), Gender budgeting: Its usefulness in programme-based approaches to aid. EC Gender Helpdesk.
- Junta de Andalucía. Consejería de Economía y Hacienda. Elaboración: Comisión de Impacto de Género en los Presupuestos (2007), Gender impact evaluation report from the draft budget for the Autonomous Region of Andalucía for 2008.
- Klatzer, Elisabeth. Watch Group. Gender and Public Finance (2008), The integration of Gender Budgeting in Performance-Based Budgeting. Paper presented at the conference Public Budgeting Responsible to Gender Equality. Presupuestación Pública Responsable con la Igualdad de Género. June 9-10, 2008, Bilbao.
- Klatzer, Elisabeth and Michaela Neumayer (eds.) Watch Group. Gender and Public Finance (2006), Gender budgeting in Europe. Conference Documentation from Meeting

- of European Gender Budgeting Initiatives, 5-7 February, 2006.
- Madoerin, Mascha (2007), Gender-responsive budgeting initiatives in Switzerland: Work in progress. Editor: Federal Office for Gender Equality, Switzerland. Translation: Thor Erik Maeder, Laos.
  - Me, Angela (2008), What are the new challenges for Gender Statistics? In Gender Gap and Economic Policies: Challenges and good practices ed. Ewa Ruminska-Zimny, Geneva and New York, 2009 (forthcoming).
  - Outla, Veronika et al (2007), Gender Budgeting in Practice. Report from a Transnational GenderAlp Project involving Austria, Bulgaria, Czech Republic, Hungary and Italy.
  - Report on Gender budgeting (2005), Final report of the Group of Specialists on gender budgeting (EG-S-GB). Directorate General of human rights and legal affairs, Strasbourg.
  - Sharp, Rhonda (2003), Budgeting for equity. Gender budget initiatives within a framework of performance oriented budgeting. New York: United Nations Development Fund for Women.
  - Swedish Government Official Reports (2007: 15), Gender mainstreaming manual. A book of practical methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee (J8mStøpd).
  - Swedish Government Official Reports (2007: 15), Gender equality in public services. Some useful advice on gender mainstreaming. A book of ideas for managers and strategies from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee (J8mStøpd).
  - Government Offices (2006), Moving ahead: Gender budgeting in Sweden.
  - Van Beveren, Jacintha, Thera van Osch and Sheila Quinn (2004), Budgeting for all: Manual for local gender budget initiatives, Vrouwen Alliantie, Utrecht.
  - Von Felton, Mirjam (2008), in Gender-responsive budget analysis in the Canton of Basel-Stadt, Switzerland. Editors: Office for Gender Equality of the Canton of Basel-Stadt, Statistical Office of the Canton of Basel-Stadt, Women's Council of the Canton of Basel-Stadt.
  - Weinmann, Ute (2007), Implementation of gender budgeting in the Federal State of Berlin. Paper given at the II Andalusian Conference on Economy and Budgeting with a Gender Perspective. 12 & 13 December, 2007, Malaga.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ

